STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 08347

DER ONFANGER

Yaakov Levin

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

יעקב לעווין

דער אָנפאַנגער

לערבוך צו לערנען קינדער לייענען און שרייבן אידיש

מיט וייער פיל אילוסטראציעס
און בילדער אין טעקסט

דריטער טייל
(העברייאישער עלעמענט)
(נייַנטע אויפלאַגע)

(ניו יאָרק 1937)
פאַרלאַג „אידישע שול„
הויפטפאַרקויף ביי
היברו פאבלישינג קאמפאני
77־79 דילענסי סטריט, ניו יאָרק

Copyright, 1923, by
JACOB L. LEVIN

Printed in United States
Hebrew Publishing Company
New York

אינהאַלט:

זייט:

צו די לערער — V
אַ קלוגער ענטפער. פון העברייאיש. — 1
וואו וואוינט די זון. ליד. לאה קאַפּילאָוויטש. — 1
צוויי טעפּ. פאַבל. עזאָפּ. — 2
ניט צעקריגט זיך. — 3
לויט דעם פרעג דער ענטפער. אגדה. — 4
דער הינקעדיקער. פון רוסיש. 5
דער הירש. פאַבל. עזאָפּ. — 6
אויף דער לינקער זייט. פון קרינסקי. — 8
דער זייגער. ליד. לאה קאַפּילאָ־וויטש. — 9
אַ פּאָר מאָס גערשטן. אגדה. 10
אין שטייגל. ליד. י. קאַצענעל־סאָן. — 11
פאַרנייען אַ שטייסל. אגדה. 12
איין פּאָר שיך. — 13
טייערע שטיינער — 13
אויפ'ן גנב ברענט דאָס היטל. פון רוסיש. — 14
צוויי לערער. פון ענגליש. — 15
די זון, די לבנה און דער אמת. 16
דער סוחר און דער מאַטראָס. 17
דאָס ביינדל. — 18
ביינאַכט. ליד. אלי עלין. — 19
אַ סך און ביליג. אגדה. — 20
דער טויבער בעטלער. אַנעקדאָט. — 21
דאָס אינגעלע און דאָס פּייגעלע. ליד. ש. י. לאַנדינסקי. 21
באַפרייט די פייגעלאַך. פון ענגליש. — 23
די גאַנז אויף איין פוס. אַנעקדאָט. — 24
אַ גוטע עצה. — 25
דער שוואַן, דער העכט און דער קרעפּס. נחום י. לויט קרילאָוו. — 25
דאָס פערד און דער אייזל. פאַבל. עזאָפּ. — 26
דער קליינער חדר־אינגל. ליד. ה. רויזנבלאַט — 28
די הינט און די וועלף — 29
אַ שאַרף אויג. אגדה. — 29
אַ לעפל. פון העברייאיש. — 30
בלומען. ליד. מ. בראָדערזאָן. 31

דער וואָלף און דאָס שעפעלע. פאַבל. עזאָפּ. — 32
דער קרוג מיט מילך. פאַבל. עזאָפּ. — 33
די קראָ. פאַבל. פּ. קאַפּלאַן. — 35
דער איידלשטיין. אגדה. — 36
די ביימער און די האַק. אגדה. 37
אַ גרויסער פאַרדינער. ליד. לאה קאַפּילאָוויטש. — 38
דאָס ליד פון דער פראָש. ליד. יהואש. — 39
דער פוקס און די פיש. אגדה. 40
דער אַלטער און דער טויט. פאַבל. פּ. קאַפּלאַן. — 40
צוליב דער רויז. אגדה. — 41
דאָס שיפעלע. ליד. נאָמבערג. 42
אין דרויסן. ליד. לאה קאַפּילאָ־וויטש. — 43
ניט די כלי איז דער עיקר. אגדה. — 43
דער וואָלף לערנט. פון העבר. 45
אַ קלוגער משפט — 46
די פוסגייער און די האַק. פון ענגליש. — 47
דער קלוגער פאַרמער. פון רוסיש. — 48
חנה'לע. ליד. נחום י. — 50
די זופּ. — 50
ווי מען פרעגט אַזוי ענטפערט מען. פון העברייאיש. — 52
דער לערער זשוק. ליד. מאַלי. 53
דער גוטער חוש־השמיעה. קרינסקי. — 54
דער קאָפּ און דאָס היטל. אַנעקדאָט. — 54
דער קריג פון די אברים. פאַבל. 55
רייכקייט. — 56
דער טויט און דאָס לעבן ביי דער צונג אין האַנט. אגדה. 57
דער יאָרגרייז. פון רוסיש. — 59
פיר וואונשן. פון רוסיש. — 61
ווינטער־אָוונט. ליד. נפתלי גראָס. — 62
דער פרילינג קומט. ליד. נחום י. — 63
פרילינג־ליד. ליד. ש. פרוג. — 64
אַ זומער־פרימאָרגן. ליד. אַב. וויקטאָר. — 65

זייט:

זומער אויף אַ פעלד. ליד. ד. האָפּשטיין. — — — — 66
ווען עס רעגנט. ליד. נפתלי גראָס. — — — — — — 66
די פיר צייטן פון יאָר. ליד. ש. י. לאַנדינסקי. — — — 67
און וואו בין איך? י. שטיינבערג. — — — — — — — 69
אַ קליינער לערער. פון דער „מוטער־שפּראַך“. — — — 70
אַ הינטל אַלס עדות. פון „שול־חבר“. — — — — 72
אַ נייער חבר. פון „שול־חבר. 74
תורה איז די בעסטע סחורה. אגדה. — — — — — 76
הלל׳ס ליבע צו תורה. אגדה. 77
פון זיך אַליין אויסגעלערנט. פון פראַנצויזיש. — — — 78
רחל און עקיבא. אגדה. — — 80
דער ערשטער טאָג אין סקול. ש. אַש — — — — — — 83
אַ פּאַוזע. ליד. לאה קאַפּילאָוויטש. — — — — — 85
דריי אינגעלאַך. ליד. י. גויכבערג — — — — — — 86
צום טאַטנס געבורטסטאָג. פון תשרק. — — — — — 88
דעם זיידנס טאַביק־פּושקע. ליד. לאה קאַפּילאָוויטש. — 89
אַ שמעק טאַביק. אַנעקדאָט. — 93
שלימאַזל. קרינסקי. — — — 94
דער מאַן, זיין זון און דער אייזל. פאַבל. עזאָפּ. — — 96
דריי שטאַלן. פון תשרק. — 98
דער קאָטער. סאָלאָגוב. — — 100

זייט:

מיין קעצעלע. ליד. דוד איינהאָרן. — — — — — — 102
דער הונט, די קאַץ און די מויז. ב. באָטווינִיק. — — 103
געלערנטע הינט. — — — 105
דער אַלטער הונט. פון רוסיש. 106
דער העלפאַנד געדענקט אַ טובה. — — — — — — 108
ווי די פייגל האָבן זיך אויסגעלערנט בויען נעסטן. פון ענגליש. — — — — — — 109
דאָס פייגעלע. ליד. לאה קאַפּילאָוויטש. — — — — — — 111
אין ליליען־בעכער. פּ. הירשביין 112
די בין. ליד. יהואש. — — — 114
די בין און די רויז. נאָך שוויף. 115
דער עפּלבוים און דער רויזנשטרויך. אגדה. — — — 117
דער קריג פון דיביימער. — 117
דער טענענבוים. נאָך גרים. — 118
דער פוקס און דער וואָלף. אגדה. — — — — — — — 121
דער וואָלף און דער מענש. פון גרים. — — — — — 124
שימעלע נאַר. תשרק. — — 127
דער שטערנבער. פון טאָלסטאָי. 131
דריי איינפאַלן. אגדה. — — 133
רעטענישן און פראַגן — — 136
ענטפערס צו רעטענישן אויף זייט 136: קלוגע. דער וואָס האָט דעם גרעסטן קאָפּ. אַ גרוב. הימל, שטערן. לבנה. שניי. שאָטן. צונג. פען. רעדער פון אַ וואָגן. אַ שטומער. אַ קעפּל קרויט. בוים. שפּיגל. בעזים. אויג.

קונסט-בילדער, וואָס גייען אַריין אין דעם בוך.

זייט:

ברידערלאַך. פון פּאָגעל. — — 71
מיטגעפיל. פון ריוויער. — — 73
אויף אַ קאָמפּאָזיציע־לעקציע. פון זשאָפּרואַ. — — — — — 80
קליינוואַרג אין קלאַס. פון זשאָפּרואַ. — — — — — 84

זייט:

זאָלסט אַלעמאָל זאָגן דעם אמת! פון פאַעד. — — — 92
דער האָלצהעקער. פון מילעט. 95
אַנטלאָפן די קו. פון דיופּרע. 98
קעצעלאַך אין אַ קעסטל. פון מאַדאַם ראָנער. — — 101
גראַטעוועט. פון לאַנדסיער. — 106

צו די לערער.

עס איז היינט צו טאָג אַ שטרייט־פראַגע, צי דאַרף מען דעם העברייאישן עלעמענט אין דער אידישער שפּראַך אָנהייבן אויסלייגן לויט דעם אַלגעמיינעם אי־דישן אויסלייג, אָדער מען דאַרף אים לאָזן גיין לויט דער אַלטער העברייאישער אָרטאָגראַפיע, און זאָל זיין אפילו אַ ביסעלע געענדערט. אַלנפאַלס אָבער קאָן די דאָזיקע פראַגע ניט געלייזט ווערן פון די לערער אַליין און זיכער ניט פון דעם אָדער יענעם איינצעלנעם לערער פאַר זיין שול.

איינער פון די צילן פון דער אידישער שול איז — אויסלערנען דאָס קינד עס זאָל קאָנען איבערלייענען אַלץ, וואָס עס איז געשריבן (אָדער געדרוקט) מיט אידישע אותיות. דערווייל ווערט וויניקסטנס דאָ ביי אונז אין אַמעריקע און אויך אין פּוילן און ליטע דער העברייאישער עלעמענט אויסגעלייגט לויט דעו' אַל־טער — העברייאישער — אָרטאָגראַפיע. און כדי דאָס קינד זאָל אָט די אַלע ווע'טער קאָנען איבערלייענען, מוז מען עס לערנען. מען מוז אים אָנווייזן אויף דעם באַ־זונדערן פּרינציפּ, לויט וועלכן אָט די ווערטער ווערן געשריבן און געלייענט, און מען מוז לאָזן דאָס קינד איבן זיך אינ'ם לייענען אַזעלכע ווערטער, כדי עס זאָל זיי לייכט קענען איבערלייענען. מען מעג אַליין זיין דער גרעסטער אָנהענגער פון דער געוויינלאַכער אידישער אָרטאָגראַפיע פאַר די העברייאישע ווערטער; אין שול אָבער מוז יעדער לערער זיך רעכענען מיט דעם, וואָס עס איז נאָך דערווייל אַלגעמיין אָנ־גענומען.

בנוגע דעם בוך, וואָס איך לייג אָט דאָ פאָר פאַר די לעזער, וויל איך בלויז באַמערקן פאָלגנדעס: דער ציל פון דעם ערשטן טייל זיינעם איז — סיסטעמאַטיש צו באַקאַנט מאַכן די קינדער מיט די העברייאישע נקודות און אותיות. דאָס ווערט געטאָן דורך געוויסע העברייאישע ווערטער, וואָס קומען יעדעס מאָל אין אַ מעשה'לע אָדער אין אַ ליד. דער לעז־מאַטעריאַל אין דעם טייל איז ניט אַלעמאָל קיין סיס־טעמאַטישער. דער ווייטערדיקער טייל אָבער, אָנהייבנדיק פון זייט 54, באַשטייט שויז פון גאַנץ סיסטעמאַטישן לעז־מאַטעריאַל. דאָ קומען: 1) די חושים; 2) די צייטן פון יאָר; 3) דאָס לערנען; 4) קינדער און עלטערן; 5) וויציקע מעשות; 7) מעשות וועגן באַקאַנטע חיות און 8) עטלאַכע לענגערע מעשות.

דעם ערשטן טייל וועט דעם לערער אויסקומען צו לערנען מיט די קינדער אין דעם סדר, ווי דאָ איז געגעבן, אויב ער וויל נאָר סיסטעמאַטיש באַקאַנט מאַכן דאָס קינד מיט די העברייאישע עלעמענטן. די ווייטערדיקע זאַכן אָבער, פון זייט 54 אָן, קאָן דער לערער, פאַרשטייט זיך, לערנען מיט די קינדער אויך ניט בסדר, אויב ער געפינט עס פאַר נייטיק.

די העברייאישע ווערטער ווערן געוואוינלאַך צוערשט געגעבן געפּינטלט פון אויבן, איבער דעם לעז־שטיק. שפּעטער אין דעם לעז־שטיק גופא קומען די העברייאישע ווערטער צעשפּרייט, כדי דאָס קינד זאָל זיי גלייך באַמערקן, אָבער ניט געפּינטלט. און כדי דורכצולייענען זיי, וועט דאָס קינד דאַרפן זיך ווענדן צו די געפּינטלטע ווערטער איבער דער זאַך. אָנהייבנדיק פון זייט 62 ווערן איבער יעדער זאַך די העברייאישע ווערטער מער ניט געגעבן געפּינטלט. דאָס קינד וועט אָבער יעדעם העברייאישע וואָרט געפינען ג ע פּ י נ ט ל ט אינ׳ם ווערטערביכל, וואָס קומט אויפ׳ן סוף פון בוך, אויף זייט 137.

אינ׳ם צווייטן טייל פון בוך זיינען אַריינגעגעבן געוואָרן אַ ריי קונסט־בילדער פון באַרימטע מאַלער. דער ציל איז — צוצוגעוואוינען די קינדער צו שענערע בילדער און צו שמועסן מיט די קינדער וועגן דעם אינהאַלט פון די בילדער. דערביי איז די אויפגאבע פון דעם לערער צו זען, אַז דאָס קינד זאָל זיך אויסלערנען צו באַמערקן אויפ׳ן בילד וואָס מער איינצלהייטן.

די בילדער האָבן אָדער אַ דירעקטע, אָדער ווייניקסטנס אַן אומדירעקטע שייכות צו די זאַכן, ביי וועלכע זיי שטייען. און דער לערער קאָן אַלעמאָל געפינען אַ פאַרבינדונג צווישן דעם בילד און דער זאַך, וואָס ער לייענט מיט די קינדער. מען קאָן אויך בעטן די קינדער צוטראַכטן אַ מעשה צו יעדן בילד.

איך וויל זייער בעטן די לערער אַרויסזאָגן זייער מיינונג וועגן דעם בוך, ווייל פון אויפריכטיקער קריטיק קאָן דאָס בוך אין די ווייטערדיקע אויפלאגן בלויז געווינען.

ניו־יאָרק, 143 איסט 103־טע סטריט; יולי, 1923.

יעקב לעווין.

_ = אַ. יַם. סך.

אַ קלוגער ענטפער.

— פאַרוואָס איז דאָס וואַסער אין י ם געזאַלצן ?

— האָט אַ פאָטער אַמאָל געפרעגט זײַן קלײנעם זון.

— איך דענק, טאַטע, דאָס איז דערפאַר, — האָט דער זון געענטפערט, — וואָס דאָרט איז פאַראַן אַ ס ך הערינג.

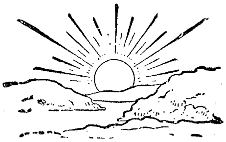

וואו וואוינט די זון.

—אין וואַלד, צווישן בײמער,
האָב איך די זון געזען;
זי איז געגאַנגען שלאָפן,
עס איז פאַרנאַכט געווען.

און אײנמאָל, איך דערמאָן זיך,
איז זי אַרײַן אין טאָל;

און אויף אַ באַרג אַ הויכן
איז זי אַרויף אַמאָל.

כ'האָב אויך געזען, ווי זי איז
אַמאָל אין ים אַרײַן;
האָב איך געמײנט אויף זיכער,
איר הײם מוז דאָרטן זײַן.

און איך האָב זיך געוואונדערט:
וואו קען זי וואוינען פאָרט,
אַז שטענדיק גײט זי שלאָפן
אין גאָר אַ נײַעם אָרט?

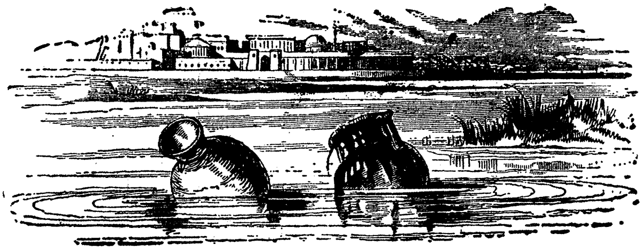

ד = אָ. שׂכן.

צווײ טעפּ.

אַ לײמענער טאָפּ און אַ מעשענער טאָפּ זײַנען געשוואומען אויף אַ טײַך. אַ שטאַרקער רעגן האָט זײ בײדן אַראָפּגעשווענקט און אַראָפּגעטראָגן אין טײַך אַרײַן.

— שווים נאָענט לעבן מיר, — האָט דער מעשע־נער טאָפּ געזאָגט צו זײַן ש כ ן דעם לײמענעם טאָפּ, — וועל איך דיך באַשיצן.

— אַ גרויסן דאַנק דיר, מײַן טײַערער ש כ ן! — האָט דער לײמענער טאָפּ געענטפערט. — אָבער פאַר דײַן נאָענטקייט טאַקע שרעק איך זיך.

„ווען דו וועסט שווימען אַ ביסל ווײַטער פון מיר, קאָן איך נאָך צושווימען ערגעץ צו אַ ברעג אַ גאַנצער. ווען מיר וועלן אָבער זײַן צו נאָענט, בין איך זיכער, אַז איך וועל דערפון לײַדן“.

י. מרים. ב. בנימין.

ניט צעקריגט זיך.

אַמאָל איז געווען אַ ברודערל מיט אַ שוועסטערל — ב נ י מ י ן און מ ר י ם. זײ האָבן צווישן זיך אַלע־מאָל געלעבט גוט און האָבן זיך קײנמאָל נישט געקריגט.

אײנמאָל זאָגט ב נ י מ י ן צו זײַן שוועסטערל: „איך האָב געהערט, מ ר י ם, אַז עס זײַנען פאַראַן קינ־דער, וואָס קריגן זיך. לאָמיר זיך אויך אַ ביסעלע צע־קריגן“.

— איך ווײס אָבער נישט, ווי מען טוט דאָס. — האָט מ ר י ם געענטפערט.

— וועל איך דיך אויסלערנען. — האָט ב נ י מ י ן געזאָגט. — איך וועל נעמען דאָס מעסערל, וואָס דער פאָטער האָט אונז בײדן געשענקט, און וועל זאָגן: „דאָס מעסערל איז מײַנס“. זאָלסטו זאָגן: „נײַן, דאָס מעסערל איז גאָר מײַנס“. און אַזוי וועלן מיר זיך אָנהײבן צו קריגן.

ב נ י מ י ן האָט גענומען דאָס מעסערל און האָט אויסגעשריען: „זאָלסט וויסן, אַז דאָס מעסערל איז מײַנס!“

מ ר י ם האָט אַ װײַלע געטראַכט און האָט געענט־פערט: „אויב עס איז דײַנס, נעם זיך דיר עס“.

און דער ברודער מיט דער שוועסטער זײַנען ווי־דער געבליבן לעבן גוט צווישן זיך ווי פריער.

ו = ו. ירושָלַיִם. זָקֵן.

לויט דעם פרעג דער ענטפער.

אַמאָל איז אַ מאַן געקומען קײַן י ר ו ש ל י ם. באַ־געגנט ער דאָרט אַ אידיש קינד. גיט ער אים עטלאַכע גראָשן און זאָגט אים: „גײ ברענג מיר אײער און קעז“.

גײט דאָס קינד און ברענגט.

רופט זיך אָן צו אים דער מאַן : „זאָג נאָר מיר, אינ־געלע, וועלכער קעז איז דאָ פון אַ ווײַסער ציג און וועלכער — פון אַ שוואַרצער ?“

דאָס קינד ענטפערט אים גלײַך אָפּ : „פעטער, איר זײַט אַ ז ק ן ; טאָ זאָגט טאַקע איר, וועלכעס איי איז פון אַ ווײַסער הון און וועלכעס פון אַ שוואַרצער ?“

אַ קלוג קינד איז אַ צירונג פאַר די עלטערן.

.. = יי. שכנים.

דער הינקעדיקער.

איבער׳ן גאַס איז געגאַנגען אַ הינקעדיקער. ער איז געגאַנגען לאַנגזאַם, אָנגעשפאַרט אויף אַ שטעקן, און האָט אונטערגעהונקען.

עטלאַכע אינגלאַך זײַנען געגאַנגען הינטער אים. זיי האָבן זיך מיט אים געררייצט, געלאַכט פון אים און נאָכגעשריען אים נאַ־רישע ווערטער.

דער הינקעדיקער האָט גאָרנישט געענטפערט און איז זיך שווײַגנדיק געגאַנגען ווײַטער. די קינדערשע ווערטער און געלעכטער האָבן אים, קענטיק, וויי געטאָן.

אַן אַלטער מאַן, וואָס איז פאַרבײַגעגאַנגען און האָט דאָס געזען, האָט אָפּגעשטעלט די אינגלאַך און זיי געזאָגט :

— „שטייט נאָר אַ ווײַלע ; איך וועל אײַך, אויב איר ווילט, דערציילן די געשיכטע פון אָט דעם הינקעדיקן. איך קען אים גוט, מיר זײַנען ש כ נ י ם.

„דער הינקעדיקער איז געווען אַ שײַנער שטאָלצער יונג. האָט אײנמאָל בײַ אונז אין גאַס אויסגעבראָכן אַ פײַער.

„אין אײן הויז האָט מען איבערגעלאָזן אַ קלײן קינד. די מוטער האָט געשריען און געװײנט און געבעטן, מען זאָל ראַטעװען איר אינגעלע. איר קינד איז געבליבן אויפ'ן צװײטן שטאָק, און דאָס גאַנצע הויז איז שוין געווען אַרומגענומען פון פײַער.

„נו, האָט אָט דער מאַן געכאַפּט אַ לײטער און איז אַרײַנגעקראָכן אין פײַער אַרײַן. אין עטלאַכע מינוט אַרום האָט ער אַראָפּגעלאָזן אויף אַ שטריק אַ קאָרב מיט'ן קינד, און אַלײן האָט ער זיך אָנגעהויבן אַראָפּלאָזן אויפ'ן לײטער. דער לײטער איז אָבער געווען איבערגעברענט און האָט זיך איבערגעבראָכן. איז דער מאַן אַראָפּגעפאַלן פון דער הײך און צעבראָכן זיך אַ פוס. פון דעמאָלט אָן הינקט ער. אָט דאָס איז די גאַנצע געשיכטע.

„נו, און איצט לאָזט זיך ווידער לויפן נאָכ'ן הינקעדיקן, פילײַכט וועט איר נאָך אַביסל אַ לאַך טאָן פון אים?"

די קינדער האָבן אַראָפּגעלאָזן זײערע קעפּ און געשוויגן. טרערן האָבן זיך בײַ זײ געשטעלט אין די אויגן.

ה, ח = כ. חֵן. פָּנִים.

דער הירש.

אַ הירש איז אין אײן שײנעם זומערטאָג געשטאַנען בײַ אַ טײַכל. ער האָט געטרונקען דאָס וואַסער פון טײַכל צו שטילן זײַן דאָרשט.

אין וואַסער האָט דער הירש דערזען זײַן אָפּשפּיגלונג, זײַן בילד. ער האָט זיך גוט אײַנגעקוקט און געזאָגט:

— וואָס פאַר אַ פּראַכטפולע, שטאַרקע הערנער איך האָב! זײ האָבן זיך צעוואַקסן, ווי צווײַגן פון אַ בוים. ווי אײדל זײ הײבן

זיך איבער מײַן שטערן! וואָס פאַר אַ חן זײַ גיבן צו מײַן פּנים!

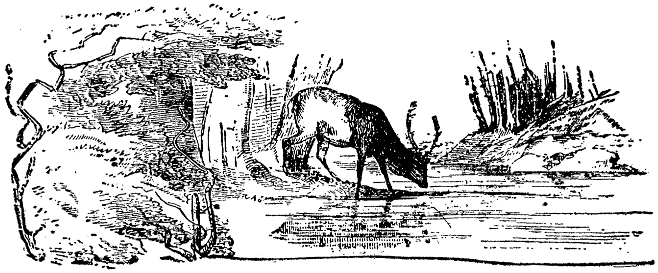

אָבער מײַנע פיס — ווי העסלאַך זײַ זײַנען! הויכע ווי דראָנגען און דינע ווי שפּענדלאַך.

דער הירש האָט נאָך קײַן צײַט ניט געהאַט צו ענדיקן זײַנע רײד, ווי ער האָט דערהערט אַ שאַל פון אַ האָרן און אַ בילן פון הינט. און באַלד האָט ער דערזען ניט ווײַט פון זיך עטלאַכע יעגער און אַ גאַנצע סטאַדע הינט.

דער הירש האָט זיך גלײַך אַ ריס געטאָן פון אָרט און איז אַוועקגעלאָפן. און זײַנע לאַנגע, דינע פיס, וואָס ער האָט פאַראַכט און מיט וועלכע ער האָט זיך געשעמט, האָבן אים אַוועקגעטראָגן ווײַט פון זײַנע נאָכיאָגער.

אָבער ווען דער הירש איז אַרײַן אין וואַלד, האָט ער זיך פאַר־

פלאָנטערט מיט זײַנע פּראַכטפולע הערנער, וועלכע ער האָט אַזוי שטאַרק געלויבט, אין די צווײַגן פון אַ שטרויך.

ער האָט ווײַטער ניט געקאָנט לויפן. די יעגער האָבן אים אָנגעיאָגט, און די הינט האָבן אים געמאַכט דעם טויט.

ע. מרח״ץ.

אויף דער לינקער זײַט.

שמערל איז געווען, ניט פאַר קײַן אידן געדאַכט, אַ צעטראָגע־נער מענש. די ווײַב זײַנע האָט מיט אים געהאַט צו זינגען און צו זאָגן.

מער פון אַלעמען פלעגט זי מיט אים האָבן צו טאָן אַלע פרײַ־טאג ווען דעם העמד. ווי דער שטײַגער איז בײַ אידן, פלעגט זי אים מיטגעבן אין מ ר ח ץ אַרײַן פרישע וועש. דערבײַ פלעגט זי אים אָנזאָגן, ער זאָל געדענקען איבערקערן דאָס העמד אויף דער רעכטער זײַט. און שמערל פלעגט אַלע מאָל פאַרגעסן און אָנטאָן דאָס העמד אויף דער לינקער זײַט.

אײַנמאָל נעמט די ווײַב און קערט איבער דאָס העמד אויף דער רעכטער זײַט, אײדער זי גיט שמערלען די וועש. דאַרף זיך גראָד דעמאָלט טרעפן, אַז שמערל דערמאָנט זיך אין מ ר ח ץ און קערט איבער דאָס העמד און טוט עס אָן.

ער קומט אַהיים, דערזעט די ווײַב, אַז ער טראָגט ווידער דאָס העמד אויף דער לינקער זײַט. הײבט זי זיך אָן צו וואונדערן:

„סטײַטש, שמערל! איך האָב אַלײן מיט מײַנע הענט איבער־געקערט דאָס העמד אויף דער רעכטער זײַט, און דו טראָגסט עס אַלײן אויף דער לינקער זײַט?“

— דו האָסט אויך איבערגעקערט? — מאַכט שמערל פאַר־

וואונדערט. — אַ וואונדער, ווי איך בין אַ איד! דו האָסט איבער־געקערט און איך האָב איבערגעקערט, און דאָס העמד איז אַלץ אויף דער לינקער זײַט!...

כּ = ק, כּסדר.

דער זייגער.

אונזער זייגער האָט איין פּוס,
און ער וואַרפט זיך הין און הער;
און די הענטלאַך אויף זײַן פּ נ י ם,
פּונקט ווי קלינגלאַך פון אַ שער,

זײַנען שפּיציק, קליין און דין.
האַלטן זיי זיך אויף אַ שרויף,
אַז מען קוקט ניט, רוקן זיי זיך
איינס אַראָפּ און איינס אַרויף.

און ער רעדט צו זיך אַליין,
קיינער ווייס דאָך ניט זײַן שפּראַך;
טיק־טאַק, טיק־טאַק, טיק־טאַק כ ס ד ר
זאָגט ער אַלץ דיזעלבע זאַך.

קיינמאָל רופט ער זיך ניט אָפּ,
נאָר ער קלאַפּט אַלץ טאָג און נאַכט.
אַז די מאַמע וואָלט מיך לאָזן,
וואָלט איך אים צורעכט געמאַכט.

רֶבּ פִּנְחָס.

אַ פּאָר מאָס גערשטן.

אין דער שטאָט, וואו רב פּנחס האָט געוואוינט, זיינען איינמאָל אַראָפּגעקומען פון דער פרעמד צוויי אָרי־מע מענשן. זיי האָבן דאָרטן געזוכט פּאַרדינסט. האָבן זיי אָפּגעלייגט ביי רב פּנחסן אַ פּאָר מאָס גערשטן, וואָס זיי האָבן מיט זיך געהאַט.

דערנאָך זיינען די צוויי פרעמדע אַוועק פון דאָרטן, און זייער ביסל גערשטן איז פּאַרבליבן ביי רב פּנחסן.

גדויערט אַביסעל צייט, און יענע קומען ניט. נעמט רב פּנחס די גערשטן און פּאַרזייט זיי.

אַז די גערשטן זיינען אויפגעוואַקסן, האָט רב פּנחס זיי אָפּגעשניטן און אַריינגענומען אין שייער. און אַזוי האָט ער געטאָן יאָר נאָך יאָר אויך מיט די ניי אויפ־געוואַקסענע גערשטן.

אין זיבן יאָר אַרום קומען צוריק די צוויי אָרימע לייט אין דערזעלבער שטאָט. רב פּנחס האָט זיי באַלד דערקענט. פירט ער זיי צו צום שייער, באַווייזט זיי די גרויסע הויפנס מיט גערשטן און זאָגט זיי:

„דאָס, וואָס איר זעט, איז אינגאַנצן אייערס. גייט, ברענגט קעמלען און איזלען און פּאַרנעמט אייער גוטס“.

היט זיך, זאָלסט ניט פּאַרנעמען קיין פרעמדס!

אָ. אַ. אָ. אֶ. אֵ. אוּ. אֶפְשָׁר.

אין שטײַגל.

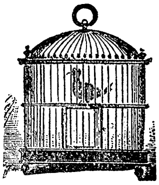

שטײט אַ בײמעלע אין װאַלד,
האָט דער בױם אַ צװײַגל;
כאַפּ איך דאָרט אַ פײגעלע,
זעץ עס אין אַ שטײַגל.

װאַרפט עס זיך, דאָס פײגעלע,
װאַרפט עס זיך און פלאַטערט;
אַמפּערט מיט די פליגעלאַך,
ביז עס װערט פאַרמאַטערט.

דאָס אינגעלע:

— „פײגעלע, דו פײגעלע,
קענסט מיר א פ ש ר זאָגן,
װאָס זשע ליגסטו שטום אַזױ,
ביסט אַזױ דערשלאָגן?

פײגעלע, איך שטעל פאַר דיר
אַ טעפּעלע צוקאָפּן
מיט צוקערװאַסער זיס, אַי זיס".

דאָס פײגעלע:

„גיב מיר טױ אַ טראָפּן"...

דאָס אינגעלע:

„ווילסט עסן — ברענג איך קערנער דיר,
קערנער אויפ'ן מעסטל.“ —

דאָס פייגעלע:

„ניין, כ'וויל נאָר איין קערנדל,
איינעם — אין מיין נעסטל“...

דאָס אינגעלע:

„שיין איז דאָך דיין שטייגעלע,
כ'וועל אים נאָך באַגילטן!“

דאָס פייגעלע:

„גיב בעסער מיר אַ צווייגעלע,
אין וועלדעלע, אין ווילדן“...

ו = וי. מוחל.

פאַרנייען אַ שטייסל.

אַ מאַן האָט געפונען אַ צעבראָכן שטייסל. ברענגט ער עס צו אַ שניידער און זאָגט: „פאַרניי מיר, זיי מוחל, אָט דאָס צעבראָכענע שטייסל.“

דער שניידער בייגט זיך אָן, הייבט אויף אַ הייפל זאַמד, דערלאַנגט עס דעם מאַן און זאָגט:

„אַך, מיט דעם גרעסטן פאַרגעניגן! נאָר פריער זיי אַזוי גוט און דריי אויס פון דעם זאַמד אַ פאָדים“.

יוֹסֵף.

אײן פּאָר שיך.

דער לערער איז אַרײַן אין קלאַס. ער האָט זיך אַרומגעקוקט און באַמערקט מאַקסן.

— אָט ביסטו הײַנט געקומען אין שול, איז ניט געקומען דײַן ברודער י ו ס ף. נעכטן איז י ו ס ף געקומען, ביסטו ניט געװען. יעדעסמאָל בלײַבט אײנער פון אײַך אין דער הײם.

„איך גלויב ניט, אַז דאָס זאָל זײַן גוט. — האָט דער לערער װײַטער געזאָגט. — און איך װאָלט װעלן, דו זאָלסט מיר זאָגן, װאָס איז די אורזאַך דערפון."

— ניט איצט. — האָט מאַקס געענטפערט שטילערהײט, און זײַן פּ נ י ם איז אינגאַנצן רויט געװאָרן.

נאָכ'ן לערנען איז מאַקס אַרײַן צום לערער אין צימער און האָט אים דערצײלט אַזוי:

„איך און מײַן ברודער י ו ס ף האָבן בײדע נאָר אײן פּאָר שיך. די מאַמע אונזערע איז אָרים און קען אונז איצט ניט קויפן נאָך אַ פּאָר. מיר װילן אָבער בײדע לערנען. טוען מיר דעריבער אַזוי: אײן טאָג טו איך אָן די שיך און גײ אין שול, בלײַבט י ו ס ף אין דער הײם. אַ צװײטן טאָג טוט י ו ס ף אָן די שיך און גײט אין שול, בלײַב איך אין דער הײם."

ע. עו. ע. ע. ע. ע. ע. עולם. אוצר.

טײַערע שטײנער.

אַ רײַכער מאַן האָט זיך באַרימט פאַר לײַטן מיט זײַנע טײַערע שטײנער. באַזונדערס אָבער האָט ער זיך באַרימט מיט אַ גרויסן טײַערן דימענט, װאָס איז געװען אײַנגעפּאַסט אין זײַן רינג.

— זײַ אַזוי גוט! — האָט אײנער פֿונ׳ם ע ו ל ם געפֿרעגט בײַם רײַכן מאַן. — וואָס פֿאַר אַ נוצן האָסטו פֿון אַט דעם שטײן?

— נוצן? — האָט דער רײַכער איבערגעפֿרעגט. — וואָס פֿאַר אַ נוצן קאָן מען האָבן פֿון טײַערע שטײנער?

אויב אַזוי, קום צו מיר, וועל איך דיר ווײַזן אַ פּאָר טײַערע שטײנער, וואָס טראָגן מיר אַרײַן אַ ס ך געלט יעדעס יאָר.

און ער האָט אָנגענומען דעם רײַכן מאַן פֿאַר דער האַנט און געבראַכט אים צופֿירן אין זײַן מיל. ער האָט אים באַוויזן די מיל־שטײנער און געזאָגט:

— זעסט, אַט דאָס זײַנען מײַנע טײַערע שטײנער, דאָס איז מײַן א ו צ ר, וואָס טראָגט מיר אַרײַן גענוג צום לעבן אויף דעם גאַנצן יאָר.

ב = וו. חבֿרים. גנבֿ.

אויפֿ׳ן גנבֿ ברענט דאָס היטל.

קינדער האָבן זיך געשפּילט אין גאָרטן. פּלוצלונג כאַפּט זיך אײנס פֿון זײ — מען האָט בײַ אים אַרויסגענומען פֿון קעשענע אַ בײַטעלע מיט געלט. ער האָט אָנגעהויבן צו װײנען.

— וואָס װײנסטו? — האָבן אים די ח ב ר י ם געפֿרעגט.

— מען האָט בײַ מיר פֿון קעשענע אַרויסגענומען מײַן בײַטעלע מיט׳ן געלט.

— א פ ש ר האָסטו דאָס פֿאַרלאָרן?

— נײַן, איך האָב מיט אַ פּאָר מינוטן צוריק דאָס אַלײַן געהאַלטן אין קעשענע.

אַלע קינדער האָבן זיך אַרומגעקליבן אַרום דעם װײַנענדן קינד און גענומען קלערן, װי געפינט מען אױס דעם ג נ ב.

פלוצלונג האָט אײנס פון די קינדער אױסגעשריען:

— זעט, אױפ׳ן ג נ ב ברענט דאָס היטל!

אײנער פון די אינגלאַך, װאָס איז געשטאַנען אַרום, האָט זיך גלײַך אַ כאַפּ געטאָן פאַר זײַן היטל. די קינדער האָבן פאַרשטאַנען, אַז ער איז דער ג נ ב. זײ האָבן אים אָנגענומען, אַרומגעזוכט און געפונען בײַ אים אין קעשענע דאָס בײַטעלע מיט׳ן געלט.

ה. — שכנה.

צװײ לעבער.

נאָכמיטאָג, בײַ אַן אַלטער פרױ אין הױז.

עס זיצן: אַן אַלטע פרױ, די באַלעבאָסטע, און אירע אַ ש כ נ ה. בײדע טרינקען טײ.

די באַלעבאָסטע: איך האָב צװײ קעץ.

די שכנה: זײַנען די לעבער אין טיר פאַר די קעץ.

די באַלעבאָסטע: יע, די קעץ קומען אַרײַן און גײען אַרױס דורך די לעבער.

די שכנה: פאַרװאָס איז אײן לאָך אַזאַ גרױסע און די אַנדערע אַזאַ קלײנע?

די באַלעבאָסטע: ווײַל אײַן קאַץ איז אַ גרויסע און די אַנדערע אַ קלײַנע, אַ קעצעלע.

די שכנה: איז ניט גענוג אײַן לאָך פאַר בײַדע קעץ?

די באַלעבאָסטע: געוויס ניט! די גרויסע קאַץ קאָן ניט דורכקריכן דורך דער קלײַנער לאָך.

די שכנה: יאָ, אָבער דאָס קלײַנע קעצעלע קאָן דאָך דורכקריכן דורך דער גרויסער לאָך.

די באַלעבאָסטע: יאָ, טאַקע אַזוי! איך האָב זיך אויף דעם גאָר ניט געכאַפּט! האַ, האַ, האַ!

די שכנה און די באַלעבאָסטע לאַכן בײַדע: האַ, האַ, האַ, האַ!...

ת, ת = ס. אֶמֶת. לְבָנָה. חֶרְפָּה. בּוּשָׁה.

די זון, די לבנה און דער אמת.

די זון און די לבנה זײַנען געגאַנגען שפּאַצירן. דער אמת איז אויך צוגעשטאַנען צו זײ.

האָבן זײ אָפּגערעדט, אַז אַלץ, וואָס זײ וועלן געפינען אין וועג, זאָלן זײ צעטײלן צווישן זיך גלײַך אויף גלײַך.

אויפ׳ן וועג האָט יעדערער פון זײ געפונען צו דרײַ עפּל. האָט די זון פאַרלײקנט אײַן עפּל און די לבנה צוויי; נאָר דער אמת האָט גאָרנישט ניט פאַרלײקנט.

בײַם טײלן האָט די זון זיך פאַרשעמט און איז רויט געוואָרן פאַר חרפה, און די לבנה איז בלײַך געוואָר-

וואָרן פאַר ב ו ש ה. נאָר דער א מ ת איז געבליבן רײַן און קלאָר ווי פריער.

דער א מ ת קומט אַרויף ווי בוימל אויפ'ן וואַסער.

✥א. — מורא, סוחר.

דער ס ו ח ר און דער מאַטראָס.

אַ ס ו ח ר האָט געפרעגט ביי אַ מאַטראָס: „מיט וואָס פאַר אַ טויט איז דײַן פאָטער געשטאָרבן?"

— ער האָט זיך דערטרונקען. — האָט דער מאַט־ראָס געענטפערט.

„און דײַן זיידע?"

— אויך דערטרונקען זיך.

„הײַנט ווי האָסטו קײן מ ו ר א ניט אומצופאָרן אויפ'ן ים?"

דער מאַטראָס האָט אַ קלער געטאָן און פון זײַן זײַט געפרעגט: „און מיט וואָס פאַר אַ טויט איז דײַן פאָטער געשטאָרבן?"

— מײַן פאָטער איז רואיק געשטאָרבן אויף זײַן בעטל. — האָט דער ס ו ח ר געענטפערט.

„און דײַן זיידע און עלטער־זיידע?"

— אויך רואיק אויף זייערע בעטלאַך געשטאָרבן.

„אויב אַזוי, — האָט דער מאַטראָס געזאָגט, — ווי האָסטו קיין מ ו ר א ניט יעדן טאָג צו לייגן זיך שלאָפן אויף דיין בעטל ?“

ו. שלמה. מודה.

דאָס ביינדל.

די מאַמע האָט געקויפט פלוימען. זי האָט געדענקט אויס-טיילן זיי די קינדער נאָך מיטאָג.

דער קלייגער ש ל מ ה האָט נאָך קיינמאָל ניט געגעסן קיין פלוימען. האָט זיך אים שטאַרק פאַרוואָלט פאַרזוכן איינע. און ווען קיינער איז ניט געווען אין שטוב, האָט ער זיך ניט געקאָנט איינהאַלטן, געכאַפּט אַ פלוים און אויפגעגעסן.

איידער מען האָט זיך געזעצט עסן מיטאָג, האָט די מאַמע איבערגעציילט די פלוימען, ערשט עס פעלט איינע. האָט זי דאָס דערציילט דעם טאַטן.

אַלע האָבן זיך געזעצט צום טיש עסן. זאָגט דער טאַטע: „קינדער, זאָגט דעם א מ ת : האָט ווער פון אייך אויפגעגעסן אַ פלוים ?“

— ניין ! — האָבן אַלע גלייך געענטפערט.

ש ל מ ה איז רויט געוואָרן און האָט געענטפערט גלייך מיט אַלעמען : „ניין, איך האָב ניט געגעסן“.

— זייט זיך מ ו ד ה, קינדער ! — האָט דער טאַטע ווידער געזאָגט. — א פ ש ר האָט ווער פון אייך דאָך אויפגעגעסן אַ פלוים. מיך אַרט ניט די פלוים, איך האָב נאָר מ ו ר א, טאָמער האָט דער, וואָס האָט אויפגעגעסן די פלוים, איינגעשלונגען אויך דאָס ביינדל.

און דער וואָס שלינגט איין אַ ביינדל פון אַ פלוים, קאָן אויף מאָרגן שטאַרבן.

ש ל מ ה איז בלייך געוואָרן און ער האָט אַרויסגעשטאַמלט:

„איך האָב... דאָס ביינדעל אַרויסגעוואָרפן... דורכ'ן פענסטער“...

אַלע אַרום האָבן זיך צעלאַכט, און ש ל מ ה האָט אָנגעהויבן וויינען.

רפואה.

ביינאַכט.

לאָמיר גיין מיט שטילע טריט,
קיינער זאָל ניט הערן;
לאָמיר נישט דעם זיסן שלאָף
פון די מידע שטערן.

א פ ש ר טרוימט אַן אַלטער מאַן
וועגן יונגע יאָרן,
און ער איז אין טרוים אויף ס'ניי
יונג און שטאַרק געוואָרן.

א פ ש ר טרוימט אַן אָרים קינד
וועגן ברויט מיט פוטער,
און עס טוליעט זיך אין שלאָף
צו דער קראַנקער מוטער.

א פ ש ר טרוימט אַ קראַנקער מענש
פון געזונט און לעבן,

און עס קומט צו אים די נאַכט
אַ רפואה געבן.

ס'האָט דער שלאָף באַפרייַט די לייַט
פון דעם לעבנס שרעקן.
לאָמיר גייַן מיט שטילע טריט,
לאָמיר זיי נישט וועקן.

מַאכל = מײַכל.

אַ סך און ביליג.

איינער אַ מאַן איז געקומען קײַן ירושלים. באַגעגנט ער אַ אידיש קינד. גיט ער אים עטלאַכע גראָשן און זאָגט אים:

„גיי ברענג מיר אַזוינס, וואָס איך זאָל זיך דערמיט אָנעסן און זאַט ווערן, און נאָך איבערלאָזן און האָבן מיטצונעמען אין וועג אַרײַן."

גייט דאָס קינד און ברענגט אים זאַלץ. קוקט אים אָן דער מאַן פאַרוואונדערט:

— וואָס איז דאָס פאַר אַ מאכל?

— איך האָב געבראַכט דאָס, וואָס דו האָסט פאַרלאַנגט. — ענטפערט דאָס קינד. — עס וועט דיר קלעקן אי צום עסן און זאַט ווערן, אי נאָך איבערצולאָזן און מיטצונעמען אין וועג אַרײַן.

ות. — נדבות. כדי.

דער טויבער בעטלער.

אַן אָרימאַן איז אומגעגאַנגען איבער די הײַזער און געבעטלט. ער האָט זיך אַרויסגעגעבן פֿאַר אַ טויבן, כדי מען זאָל אים געבן גרעסערע נדבות.

איינמאָל באַגעגנט אים אַ מאַן, וואָס האָט אים געקענט פֿון פֿריער. פֿרעגט ער אים:

— ווי לאַנג איז עס שוין, אַז דו ביסט טויב געוואָרן?

— שוין צוויי יאָר. — האָט דער בעטלער געענטפֿערט.

רחמנות. חלה.

דאָס אינגעלע און דאָס פֿייגעלע.

געגאַנגען איז אַ אינגעלע
אין פֿעלדער, צווישן זאַנגען,
און האָט אַ קליינטשיק פֿייגעלע,
אַ שוועלבעלע געפֿאַנגען.

דאָס פֿייגעלע:
— באַפֿריי מיך, שיין, פֿײַן אינגעלע!
אוי, לאָז מיך, לאָז מיך פֿליען;
אין פֿעלדעלע, אין וועלדעלע,
צום נעסטעלע לאָז ציען.

ד אָ ס א י נ ג ע ל ע :

— דו ביסט געפֿאַנגען, פֿײגעלע,
איך װעל דיך נישט אָפּלאָזן;
איך מאַך פֿאַר דיר אַ שטײגעלע
מיט פֿעדערלאַך, מיט גראָז.

מיט גרעזעלאַך, מיט בלימעלאַך.
װעסט מילך מיט ח ל ה עסן.
די פֿעלדעלאַך, די װעלדעלאַך,
זײַ מוזסטו דאָך פֿאַרגעסן.

ד אָ ס פֿ ײ ג ע ל ע :

— איך דאַרף ניט, שײן, פֿײַן אינגעלע,
איך דאַרף קײַן מילך מיט ח ל ה,
קײַן בלימעלאַך אין שטײגעלע,
נאָר פֿליען גלײַך מיט אַלע!

— אױ, האָב ר ח מ נ ו ת, אינגעלע,
איך האָב אַן אַלטע מאַמען.
אױ, װײנען װעט די מאַמעשע,
אַז איך װעל זיך פֿאַרזאַמען.

ר ח מ נ ו ת האָט דאָס אינגעלע
אױף טרערן פֿון אַ מאַמען:
— דו פֿלי זיך פֿרײַ, מײַן פֿײגעלע,
און איך װעל אױך נישט זאַמען.

באפרייט די פייגעלאך.

א מאן איז אמאל געגאנגען איבער דער גאס. דערזעט ער, ווי א אינגל שטייט און האלט א שטייגל מיט פייגעלאך. די פייגע-לאך זיינען אומגעפלויגן איבער׳ן שטייגל, געשטופט זייערע שנעבע-לאך דורך די דראטן פון שטייגל און געפרואווט ארוים אויף דער פרייער וועלט; אבער אומזיסט.

דער מאן האט זיך אפגעשטעלט און מיט רחמנות גע-קוקט אויף די פייגעלאך. דערנאך האט ער געפרעגט ביים אינגל:

— וויפיל ווילסטו פאר די פייגעלאך?

— צו פופציק סענט א שטיק.

— און פאר אלע פייגעלאך צוזאמען?

דער אינגל האט א ווײַלע געטראכט, א רעכן געטאן און גע-זאגט:

— פינף דאלער.

דער מאן האט ארויסגענומען פינף דאלער און געגעבן דעם אינגעלע. דערנאך האט ער גענומען דאס שטייגל, גלייך געעפנט דאס טירעלע און געלאזן אלע פייגעלאך ארויספליען.

דער אינגל האט זיך פארוואונדערט און אויסגעשריען: „וואס האט איר דאס געטאן? אלע אייערע פייגעלאך זיינען דאך אוועקגע-פלויגן!“

— יא, איך האב באפרייט די פייגעלאך. —האט דער מאן געענטפערט. — איך ווייס און פארשטיי, וואס דאס הייסט — זיין נים פריי, ווייל איך בין אמאל אליין נים פריי געווען. איך בין געווען געפאנגען און פארשפארט אין א טורמע. איך האב דעריבער באשלאסן נים צו לאזן זיצן אין טורמע קיינעם, ווען איך קאן נאר באפרייען.

טָעוּת.

די גאַנז אויף איין פוס.

אַמאָל איז אַ קינד געזעסן מיט זיין פאָטער ביים מיטאָג. מען האָט דערלאַנגט גענזן-פליּיש מיט די פיסלאַך פון דער גאַנז.

דערווייל האָט זיך דער פאָטער פאַרקוקט. האָט דאָס קינד גענומען אַ פיסל און עס אויפגעגעסן.

דער פאָטער האָט זיך אומגעקוקט, זעט ער, אַז ס'איז דאָ נאָר איין פיסל. פרעגט ער דאָס קינד:

— דו האָסט אויפגעגעסן אַ פיסל?

— ניין, טאַטע, — ענטפערט דאָס קינד, — די גאַנז האָט גע-האָט נאָר איין פוס.

— איין פוס? האָסטו אַמאָל געזען אַ גאַנז מיט איין פוס?

— קום צום טייך, — זאָגט דאָס קינד, — וועל איך דיר ווייזן אַ סך גענז, וואָס האָבן נאָר איין פוס.

נאָכ'ן עסן איז דער פאָטער מיט'ן קינד געגאַנגען צום טייך, און דאָס קינד האָט דעם פאָטער געוויזן, ווי אַ גאַנז איז געשטאַנען אויף איין פוס. דער אַנדער פוס אירער האָט זיך ניט אַרויסגעזען.

— זעסטו, טאַטע! אָט איז אַ גאַנז מיט איין פוס.

— האָסט אַ טעות. — האָט דער פאָטער געזאָגט און אַ טריב געטאָן די גאַנז. די גאַנז האָט אַראָפּגעלאָזן דעם אַנדער פוס.

— ע, — זאָגט דאָס קינד, — האָסט דאָך די גאַנז מיט דער האַנט אַ טריב געטאָן. ווען דו וואָלסט ביים טיש אויך אַ טריב געטאָן מיט דער האַנט, וואָלט ביי יענער גאַנז אויך געוואָרן צוויי פיסלאַך.

ש = ס. שֵׂכל. חָכמָה. עֵצָה. אופן.

אַ גוטע עצה.

אַמאָל איז געווען אַ אינגל. זײַן טאַטע־מאַמע זײַנען גע־שטאָרבן, האָט אים זײַנער אַ פעטער אויף אַ דאָרף צוגענומען צו זיך פאַר אַ פאַסטוך.

אײַינמאָל האָט דער פעטער געוואָלט אויספּרובירן דעם שכל פון זײַן פלימעניק, און ער האָט צו אים געזאָגט:

„נעם הונדערט שעפּסן, פיר זײ אויפ'ן מאַרק און פאַרקויף זײ פאַר אַ גוטן פּרײַז. אָבער זע, אַז די שעפּסן זאָלן בײַ דיר בלײַבן גאַנץ, און דאָס געלט זאָלסטו אויך באַקומען ביז אַ פּעני."

איז דער אינגל שטאַרק טרויעריק געוואָרן. ער האָט ניט גע־וואוסט, וואָס צו טאָן, ווי אַזוי ער זאָל אויספירן זײַן פעטערס באַפעל.

שטײיט ער אַזוי אין מיטן פעלד און וויינט ביטער. קומט צו אים צו אַ מײדל און פרעגט אים, פאַרוואָס ער וויינט. דערציילט איר דער פאַסטוך זײַן פאַרדראָס.

— דאָס איז גאָר אַ קנאַפּע חכמה! — האָט די מײדל געזאָגט צום פאַסטוך. — גײ, דינג אַרבעטער, זײ זאָלן אָפּשערן די שעפּסן; און דו נעם די וואָל און פאַרקויף אויפ'ן מאַרק. אויף אַזאַ'ן אופן וועלן בײַ דיר די שעפּסן בלײַבן גאַנץ, און געלט וועסטו אויך האָבן.

מַשָׂא.

דער שוואַ, דער העכט און דער קרעפּס.

ווען אײניקײט פעלט צווישן די חברים אויס,

דאָן וועט פון זייער אַרבעט קיין זאַך ניט אַרויס,
נאָר מאַטערניש און ערגער בלויז.

אַ קרעפּס, אַ העכט צוזאַמען מיט אַ שוואַן
גענומען האָבן זיך אַ וואָגן משא פירן,
און זיינען אַלע זאַלבאַדריט אַריין אין שפּאַן.
זיי קריכן דאָרט פון הויט, — און פאָרט
דער וואָגן פּרוּווט זיך גאָר פון אָרט ניט רירן.

ניט שווער וואָלט זיין פאַר זיי די אַרבעט אויך;
צום הימל אָבער רייסט דער שוואַן זיך אין דער הייך,
דער קרעפּס קריכט אויף צוריק, אין וואַסער שלעפּט דער העכט...

ווער שולדיק איז פון זיי און ווער גערעכט,
דאָס קאָן איך אייך ניט זאָגן.
נאָר אויף דעם זעלבן אָרט
שטייט דאָרט
נאָך איצטער אויך דער וואָגן...

דאָס פערד און דער אייזל.

אַ מאַן האָט געהאַט אַ פערד מיט אַן אייזל. איינמאָל האָט ער זיך געלאָזט אין וועג אַריין. ער האָט גענומען מיט זיך דאָס פערד און דעם אייזל. דאָס פערד האָט ער געזשאַלעוועט; האָט ער עס געלאָזט גיין פריי: ער האָט אויף אים ניט אַרויפגעלייגט קיין שום משא. דערפאַר האָט ער אויפ'ן אייזל אַרויפגעלייגט די גאַנצע משא, וואָס ער האָט געדאַרפט נעמען מיט זיך.

דער אייזל האָט אַ לענגערע צייט געשלעפּט די שווערע משא. ביסלאַכווייז אָבער האָט ער אָנגעהויבן צושטיין און פילן זיך שלעכט. האָט ער זיך געווענדט צום פערד און געזאָגט:

— פרײַנד! נעם אויף זיך אַ טײל פון מײַן לאַסט. עס איז צו שווער פאַר מיר אַליין צו טראָגן זי. ווען דו וועסט נעמען אַ טײל, וועט מיר ווערן לײַכטער; איך וועל באַלד צוריק קומען צו זיך און וועל קענען גײן דעם גאַנצן וועג. וועסטו אָבער מיר ניט אַרויס-העלפן, וועל איך פאַלן אונטער דער שווערקײַט פון דער משא.

דאָס פערד אָבער האָט גראָב געענטפערט:

— גײ זיך דיר, נאַרישער אײזל, געזונטערהײט און לאָז מיך צורו.

דער אײזל האָט אַראָפּגעלאָזט זײַן קאָפּ און זיך שטילערהײט אַוועקגעשלעפּט ווײַטער. אָבער די משא איז געווען צו שווער פאַר אים; ער האָט ניט אויסגעהאַלטן און איז געפאַלן אויף דער ערד אַ טויטער.

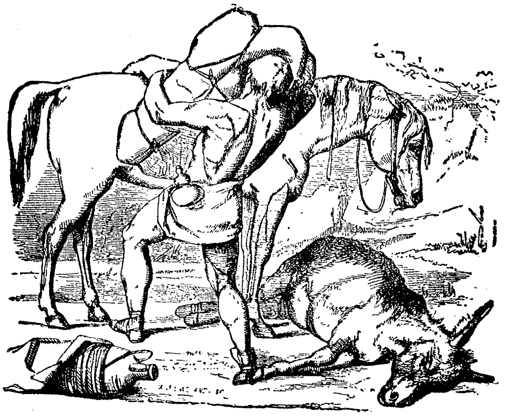

איצט האָט דער באַלעבאָס פאַרשטאַנען, אַז ער האָט ניט גוט און ניט קלוג באַהאַנדלט דעם אײזל. ער האָט אַראָפּגענומען די גאַנצע משא פון׳ם אײזל און אַרויפגעלײגט זי אויפ׳ן פערד. ער האָט אויך אָפּגעשונדן די פעל פון׳ם געפאַלענעם אײזל און אַרויפ-געלײגט זי אויפ׳ן פערד.

און דעם פערד האָט שוין איצט פאַרדראָסן, וואָס ער האָט פריער ניט אַרויסגעהאָלפן דעם אייזל, און ער האָט געזאָגט:

— ווײַ איז צו מיר פאַר מײַן שלעכטסקײַט! דערפאַר וואָס איך האָב זיך אָפּגעזאָגט צו טראָגן מײַן טײל, דאַרף איך איצט טראָגן די גאַנצע משא און דערצו נאָך די פעל פונ׳ם אייזל.

ת, ת = ט. תּיכף. חדר. דאגה.

דער קלײנער חדר־אינגל.

אַז איך בין אַ קלײנינקער,
וואָס זשע גײט אײַך אָן?
איז דעריבער נעמט איר מיך
ניט אַרײַן אין קאָן?

כ׳גײ ווי איר אין חדר דאָך,
לערן פונקט ווי איר!
וואָס זשע פּאַסט אײַך עפּעס ניט
שפּילן זיך מיט מיר?

נאָר אַ ד א ג ה מיר! איך ווײס,
ווײס שוין, וואָס כ׳וועל טאָן:
אָט, איר זעט, אין הימל דאָרט
קומען וואָלקנס אָן?

באַלד וועט נעמען רעגענען.
גײ איך מיר אַרויס,
שטעל אין רעגן זיך אַוועק
און ווער ת י כ ף גרויס.

שָׁלוֹם. מִשְׁפָּחָה. קוֹדֶם־כֹּל.

די הינט און די וועלף.

הינט האָבן אַמאָל געהיט אַ טשערעדע שאָף. זיי־נען געקומען צו זיי וועלף און האָבן פאַרפירט מיט זיי אַזאַ מין שמועס:

— „ברידער! מיר זיינען דאָך פון איין משפחה, וואָס דאַרפן מיר זיך קריגן? לאָמיר בעסער מאַכן שלום! גיט נאָר אַ טראַכט וועגן אייער ביטערער לאַגע! איר זייט דאָך אומגליקלאַכע קנעכט: די באַ־לעבאַטים שלאָגן אייך, בינדן אייך אָן אַ קייט אויפ׳ן האַלז, נעמען אייך היטן זייערע שאָף...

„און וואָס באַקומט איר דערפאַר? מער ווי אַ ביין וואַרפט מען אייך ניט צו... אָט פאָלגט אונז, לאָזט אונז צו צו די שעפסן, און מיר וועלן זיך שוין אַלע אָנעסן צו זאַט“...

די הינט האָבן זיך געלאָזן איבעררעדן. די רויבער זיינען אַריין צו די שעפסן. קודם־כל אָבער האָבן זיי צעריסן די הינט...

פָּשׁוּט. בְּשָׁלוֹם.

אַ שאַרף אויג.

צוויי אידן זיינען אַמאָל געפאָרן. גייען זיי צוזאַמען מיט זייער פענגער אין וועג. הערט דער פענגער, ווי זיי שמועסן צווישן זיך:

— אַט יענעס פערד, וואָס גייט דאָרט ווייט, ווייט פאָרויס, איז בלינד אויף איין אויג. עס איז אָנגעלאָדן מיט צוויי לאָגלען: איינער מיט ווײַן און איינער מיט בוימל.

פרעגט דער פענגער פאַרוואונדערט:

— פון וואַנען ווייסט איר דאָס אַזוי?

— גאַנץ פּשוט; — ענטפערן די אידן; — זעסט דאָס גראָז פון ביידע זײַטן וועג? פון איין זײַט איז עס אָפּגעגעסן; די אַנדערע זײַט אָבער, וואָס דאָס פערד מיט זײַן בלינד אויג האָט ניט געזען, איז געבליבן ניט גערירט.

איצט קאָן מען באַמערקן דאָ אויפ'ן זאַמד שפּורן פון טראָפּנס. אַ טייל טראָפּנס איז אײַנגעזאַפּט אין דער ערד: דאָס איז פון ווײַן. אַ טייל האַלט זיך פון אויבן: דאָס איז פון בוימל.

איז דער פענגער נאָכגעלאָפן נאָך דעם אָנגעלאָדענעם פערד. האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז די אידן האָבן אַלץ פּינקטלאַך געטראָפן.

אַ פאַרוואונדערטער האָט דער פענגער געבראַכט די אידן צו זיך אַהיים. ער האָט פאַר זיי געמאַכט אַ מאָלצײַט און געלויבט זייער קלוגהייט. נאָכדעם האָט ער זיי געשענקט שיינע זאַכן און אָפּגעלאָזט בשלום אַהיים.

חָלוֹם.

אַ לעפל.

אַ אינגעלע איז איינמאָל געגאַנגען שלאָפן, האָט ער אונטערגעלייגט אונטער זײַן קישן אַ לעפל.

זײַן טאַטע האָט דאָס באַמערקט. פרעגט ער אים:

— וואָס טוסטו דאָס? צוליב וואָס לייגסטו זיך אַ לעפל צוקאָפּנס?

— נעכטן — האָט דער אינגל געענטפערט — האָב איך געזען אין חלום זייער אַ געשמאַק געקעכץ. איך האָב דאָס געוואָלט עסן, אָבער איך האָב ניט געהאַט ביי זיך קיין לעפל, מיט וואָס צו עסן. גרייט איך זיך איצט אָן אַ לעפל, טאָמער וועל איך היינט ווידער זען אין חלום אַזאַ געשמאַקע זאַך.

שיעור.

בלומען.

פעלדער גרינען, וועלדער רוישן!
גייען מיר מיט פולע קוישן
בלומען אָן אַ שיעור.
גייען מיר אַרומגענומען,
און באַקראַנצט מיט יונגע בלומען,
אין דעם בונטן ציר...

זינגען, שפרינגען מיר און טאַנצן,
און פון גליק די אויגן גלאַנצן
בלומענדיק און ריין!
ווער באַקראַנצט וויל זיין פון בלומען,
זאָל צו אונז, צו אונז זאָל קומען,
קומען זאָל צוגיין!

מיר'ן אָפּגעבן אינגאַנצן,
און אין פעלדער וויטער טאַנצן

לאָזן ווייַט זיך גייִן!
לאָזן גייִן זיך גיך, געשווינטער,
ווייַל מיר זייַנען אַלע קינדער —
בלימעלאַך אַלייִן!

אַפִילֻו = אַפִילע, כַּעֶס, כְּמֻעַט.

דער וואָלף און דאָס שעפּעלע.

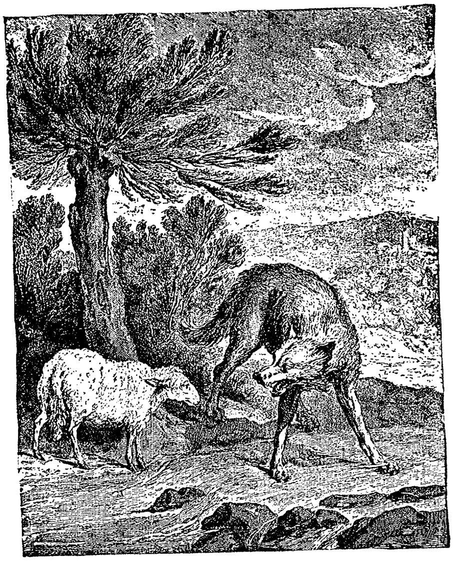

אַ וואָלף האָט דערזען, ווי אַ שעפּעלע טרינקט וואַסער בייַם טייַך. ער האָט דאָס שעפּעלע געוואָלט פאַרצוקן. גייִט ער צו אים צו און זאָגט:

— פאַרוואָס פאַראומרייניקסטו מיר דאָס וואַסער אין טײַך.

דאָס שעפּעלע האָט שטיל געענטפערט:

— איך פאַראומרייניק ניט דאָס וואַסער; כ׳דריך עס קוים מיט די ליפּן אָן.

— און פאַרוואָס האָסטו פאַראַיאָרן זומער מײַן טאַטן געזידלט? — האָט דער וואָלף ווידער געפרעגט.

— כ׳בין נאָך פאַראַיאָרן זומער גאָר אויף דער וועלט ניט געווען. — האָט זיך דאָס שעפּעלע פאַרענטפערט.

דער וואָלף איז אין כעס געוואָרן און האָט אויס־גערופן:

— וואָס וועל איך דאָ מיט דיר לאַנג שמועסן! כ׳האָב נאָך הײַנט כמעט גאָרנישט ניט געהאַט אין מײַן מויל. איך בין הונגעריק און מוז דיך פאַרצוקן.

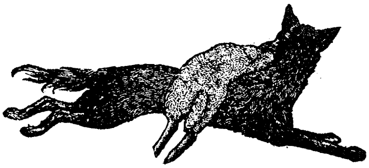

דער קרוג מיט מילך.

אַ פאַרמערקע איז געגאַנגען אויפ׳ן וועג און געטראָגן אַ קרוג מילך אויפ׳ן קאָפּ.

דער טאָג איז געווען אַ שײנער. איז די פאַרמערקע זיך געגאַנגען און האָט געטראַכט:

„איך װעל הײַנט פאַרקױפן די מילך. פאַר׳ן געלט װעל איך קױפן אײער. די צאָל אײער, װאָס איך װעל קענען קױפן, װעט זײַן ביז דרײַ הונדערט.

„אױף די אײער װעל איך אױסבריִען הינער. און זאָל אפילו אַ טײל פון די אײער קאַליע װערן, װעל איך אַלץ האָבן װײניקסטנס צװײ הונדערט פּופּציק הינדלאַך.

„די הינדלאַך װעל איך האָדעװען, ביז זײ װעלן אַלע װערן גרױס, און איך װעל זײ פאַרקױפן צו הױכע פרײַזן. פאַר׳ן געלט, װאָס איך װעל פאַר זײ אױסלײזן, װעל איך זיך קױפן אַ נײַ קלײד. איך װעל קױפן אַ גרין קלײד, װײַל גרין קלײדט מיר בעסער.

„אין דעם נײַעם גרינעם קלײד װעל איך זיך אױספּוצן און װעל גײן צו די שכנים אױף אַ טאַנץ-אָװנט. דאָרטן װעלן אַלע צוקומען און בעטן מיך, איך זאָל מיט זײ טאַנצן. איך װעל זיך אָבער לאָזן בעטן און שאָקלען מיט׳ן קאָפּ אױף נײן.“

דערבײַ איז די פאַרמערקע אַזױ פאַרטאָן געװען אין איר פאַרשטעלונג, װי זי װעט זיך לאָזן בעטן, אַז זי האָט פאַרגעסן, אַז זי טראָגט

א קרוג מילך אויפ׳ן קאָפּ. זי האָט אַ טרייסל געטאָן דעם קאָפּ אויף „ניין“.

דער קרוג מילך איז אַראָפּגעפאַלן און זיך צעבראָכן. די מילך האָט זיך אויסגעגאָסן, און דאָס גאַנצע קומענדיקע גליק פון דער פאַרמערקע איז פאַרשוואונדן: זי איז געבליבן אָן אייער, אָן הינער און אָן אַ נייַ קלייד.

קרובים. שעה. מחנה.

די קראָ.

אַ קראָ האָט אָנגעשטאָפּט אין עק אַ בינטל פּאַווע-פּעדערן און איז אַוועק מיט פּאַוועס אויף שפּאַציר. עס האָט זיך איר געוואָלט אַז יעדערער פון אירע קרובים זאָל זי באַוואונדערן און לויפן אויף

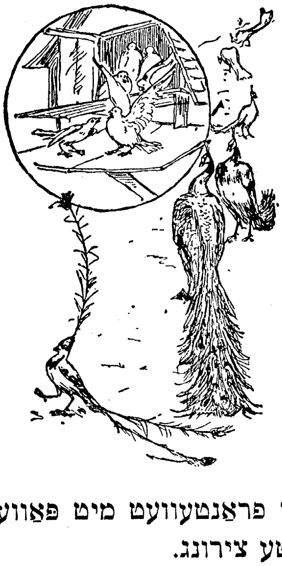

טשיקאַוועס זען, ווי זי פּראַנטעוועט מיט פּאַוועס, וואָס זייַנען אינ׳ם גאַנצן וואַלד די שענסטע צירונג.

נאָר ס'איז נאָך ניט אַוועק קיין גאַנצע שעה אפילו, האָט אונזער שטאָלצע קראָ באַצאָלט גאַנץ טייער פאַר איר פירונג: די פאַוועס האָבן זי צעפּיקט, די פעדערן צעפּליקט און זי געלאָזן הויל אין איינע פליעכעס.

קוים לעבעדיק פון זיי אַנטלאָפן האָט אונזער קראָ אַ מחנה קראָען אָנגעטראָפן און האָט געפּרואווט מיט זיי צוריק זיך האַלטן נאָענט. נאָר דאָרט האָט מען די פליעכוואַטע ניט דערקענט. די קראָען האָבן זי געצופּט, געביסן און ביז דער לעצטער פעדער אויס־געריסן.

ערשט דאַמאָלסט האָט די קראָ פאַרשטאַנען, אַז זי איז פון די קראָען אָפּגעשטאַנען איז אָבער צו די פאַוועס אויך ניט צוגעשטאַנען.

רֶב שִׁמְעוֹן. תַּלְמִידִים. רֶבִּי.

דער איידלשטיין.

דער געלערנטער רב שמעון איז געווען אַן אָרימער מענש.

איינמאָל האָבן זיינע תלמידים פאַר אים גע־קויפט אַן אייזל ביי אַן אַראַבער. געפינען זיי אויף דעם האַלז ביים אייזל אַ טייערן איידלשטיין.

רופן זיי אויס מיט פרייד:

„רבי! ביסט רייך געוואָרן!“

זאָגט רב שמעון: „ניין, קינדער! איך האָב געקויפט דעם אייזל, ניט דעם איידלשטיין.“

און ער האָט באַלד אָפּגעשיקט דעם איידלשטיין צוריק צום אַראַבער.

ווי וואָלט איר געטאָן, קינדער?

סוֹף = סאָף.

די ביימער און די האַק.

אַמאָל, ווען קיין האַק איז נאָך אויף דער וועלט ניט געווען, האָבן די ביימער געלעבט זייער גליקלאַך און צופרידן. זיי האָבן פאַר קיינעם קיין מורא ניט געהאַט.

אָבער איינמאָל איז אין וואַלד געקומען צו גיין אַ מענש מיט אַ האַק אין האַנט. די ביימער האָבן דערזען די האַק, זיינען זיי פאַרצייטערט געוואָרן.

— „איצט איז געקומען אונזער סוף. — האָבן זיי געזאָגט. — ער וועט אונז אַלעמען אויסהאַקן!“

אָבער דאָ האָט זיך אָפּגערופן צו זיי איינער אַן אַלטער בוים:

„נאַראָנים וואָס איר זייט! אַז מיר וועלן ניט געבן דעם מענשן קיין הענטל פאַר דער האַק, האָבן מיר ניט וואָס מורא צו האָבן פאַר אים!“

קָול.

אַ גרויסער פאַרדינער.

אַלע טאָג פאַרדין איך געלט.
אוי, ווי רײַך איך בין!
ווײַסטו, וויפיל איך פאַרדין?
פאַר׳ן אָפּוואַשן די הענט
גיט די מאַמע מיר אַ סענט.
און אַז פּאַפּאַ זוכט זײַן הוט,
לויף איך שנעל און איך געפין;
גיט ער מיר דערפאַר אַ סענט.
און אַז איך בין זײַער גוט,
קריג איך נאָך אַ סענט פון מאַמען.
וויפיל קומט דאָס אויס צוזאַמען?

איך קאָן צײַלן ביז׳ן צען.
וויפיל געלט האָב איך?
יאָ, פאַר לאָזן קאַמען זיך
קריג איך צווײַ סענט מיט אַמאָל,
כ׳זאָל ניט וויינען אויפ׳ן ק ו ל.
כ׳האָב פאַרגעסן: נאָך אַ סענט
פאַר׳ן אָנטאָן זיך די שיך
און אַ פּעני, אַז איך זאָל
מער ניט שרײַבן אויף די ווענט.
איכ׳ל גײַן בײַ מאַמען פרעגן,
וויפיל איז איצט מײַן פאַרמעגן?

דאָס ליד פון דער פראָש.

געוועזן אַ פראָש אין אַ גרין סאַמעט קלייד,
קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק,
מיט אַ שירצל אַ ווייסן פון פאַרנט פאַרשפרייט,
קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק.

איר קאַמער געפלאַסטערט מיט גרינעם אַאיר,
קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק,
פון שטראַלן די פענסטער, פון וואַסער די טיר,
קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק.

האָט געפינטלט די פראָש מיט די אייגעלאַך שמאָל,
קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק,
ווער האָט אַזאַ מאַנטל, און ווער אַזאַ קול,
קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק.

פון ברעג אינ׳ם טײַך, און פון טײַך אויפ׳ן ברעג,
קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק,
אַ זונג און אַ שפרונג, אַזוי גייען די טעג,
קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק.

ביז געקומען אַ בושל אַ הויכער צוגיין,
קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק,
די פיס ווי די שפּענער, דער שנאָבל ווי שטיין,
קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק.

גענומען די פראָש מיט׳ן גרין סאַמעט קלייד,
קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק,
און די קינדערלאַך זײַנע אַ סעודה געגרייט,
קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק, קוואַק־אַ־וואַק.

ו = וו. אַוָדאַי.

דער פוקס און די פיש.

אַ פוקס איז אַמאָל געגאַנגען בײַם ברעג טײַך. זעט ער — די פיש לויפן צעשראָקן אום אין טײַך הין און הער.

פרעגט זיי דער פוקס: „וואָס לויפט איר אַזוי אום? פאַר וועמען שרעקט איר זיך?"

ענטפערן אים די פיש: „מיר שרעקן זיך פאַר די נעצן, וואָס די מענשן פאַרשפרייטן צו כאַפּן אונז."

זאָגט זיי דער פוקס: „אויב אַזוי, וואָלט איר אפשר גאָר געגאַנגען צו מיר אויף דער טריקעניש לעבן מיט מיר צוזאַמען, אַזוי ווי אײַערע עלטערן האָבן געלעבט מיט מײַנע?"

רופן זיך אָפּ די פיש: „מען זאָגט אויף דיר, פוקס, אַז דו ביסט די קליגסטע פון אַלע באַשעפענישן. איצט זעען מיר, אַז דו ביסט גאָר אַ גרויסער נאַר. אויב דאָ, אין דעם אָרט פון אונזער לעבן, האָבן מיר מורא, הײַנט אין דעם אָרט פון אונזער טויט דאַרפן מיר דאָך אודאי און אודאי מורא האָבן!"

לסוף. עצה. צער. חדר. מלאך־המות.

דער אַלטער און דער טויט.

גייט אַן אַלטיטשקער, אין דרײַען אײַנגעבויגן, און טראָגט אַ פּאַק אַ גרויסן אויפ׳ן פּלייצע; עס מישט אין קאָפּ, עס שווינדלט אין די אויגן, נאָר שלעפּן מוז מען, ס׳העלפט ניט קיין שום עצה. טיף קרעכצט ער אונטער זײַן צו שווערער משא, פון שווייס איז שוין זײַן העמד אַ נאַסע. לסוף שטעלט ער זיך אָפּ אין וועג, ער לייגט

דעם פּאַק אויף דר'ערד אַוועק און זעצט זיך צו, פאַרטיפט אין צ ע ר און טרויער.

— געוואַלד, צו וואָס ווערט גאָר דער אָרימאַן געבאָרן, אַז שוואַרץ און פינסטער זײַנען זײַנע יאָרן... דער ביסן ברויט קומט אָן מיט טויט; אין שטיבל פינסטער, שמוציק, ענג; די קינדער לײַדן אַלע קרענק.

און קרעכצנדיק און שילטנדיק זײַן נויט, רופט ער אויף זיך דעם טויט.

דער מ ל א ך - ה מ ו ת פאַרשטײַט ניט קײַן קאַטאָוועס. ער קומט אַראָפּ צום אַלטן און פרעגט אים מיט אַ טאָן אַ קאַלטן: „וואָס רופסטו, מענש, מיך, לאָז מיך הערן!“ דערזען דעם טויט בײַ זיך גאָר בײַ דער זײַט, ווערט יענער בלאַס ווי קרײַט, און זאָגט: „אָך, יאָ, העלף אונטערטראָגן מיר דעם פּאַק דעם שווערן!“

ח = אַך. רִיתַ.

צוליב דער רויז.

אַ מאַן האָט געהאַט אַ גאָרטן, פאַרפלאַנצט מיט אַלערלײַ פרוכטבוימער: עפּל, באַרן, פלוימען, קאַרשן, מאַנדלען, פײַגן און ווײַנשטאָקן. האָט ער איבערגעגעבן דעם גאָרטן צו אײנעם, יענער זאָל דעם גאָרטן באַאַר־בעטן און אָפּהיטן.

אין אַ צײַט אַרום קומט דער מאַן צוריק — זען, וואָס עס טוט זיך אין זײַן גאָרטן. געפינט ער אים אינגאַנצן ווילד, ניט באַאַרבעט און פאַרוואַקסן מיט שטעכלקעס

און דערנער. הײַסט ער ברענגען אַרבעטער און אויס־
האַקן דעם גאַנצן גאָרטן.

פלוצלונג דערזעט ער צווישן די דערנער א שײנע
פרישע רויז. גיט ער זי אַ שמעק און דערקוויקט זיך מיט
איר זיסן ר י ח.

רופט ער אויס:

— צוליב אָט דער רויז זאָל געראַטעוועט ווערן און
בלײַבן דער גאַנצער גאָרטן!

ימ׳ען.

דאָס שיפעלע.

ברעטלאַך קויף איך מיר פאַר געלט,
שלאָג איך זײ צוזאַמען,
מאַך איך מיר אַ שיפעלע
צו פאָרן איבער ים׳ען.

לאָז איך זיך אין וועג אַרײַן,
אין וועג אַרײַן אין ווײַטן;
שפרײט איך מיר אַ זעגל אויס,
אַ לאַנגן און אַ ברײטן.

שפרײט איך מיר אַ זעגל אויס,
בלאָזט אַ ווינט אַ לינדער.
ווינט, דו ווינט, מײַן שיפל טראָג,
טראָג עס נאָר געשווינטער!

מִיאָוס׳ן.

אין דרויסן.

מײַן מאַמע דערקענט,
ווען דער וועטער איז שלעכט,
און לאָזט מיך אין דרויסן ניט שפּילן.
זי זאָגט, אַז אין רעגן,
אין ווינט און אין קעלט
קען מען זיך דרויסן פאַרקילן.

די בײמער אין דרויסן
פאַרקילן זיך ניט,
זײ קריגן נאָך גרינערע בלעטער;
און איך האָב ליב זען,
ווי דער ווינט טאַנצט אין גאַס,
כ׳זע ניט קײן מ י א ו ס׳ן וועטער.

כְּלִי=קײלע. עִיקָר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה. גְזֵרוֹת. מִיאוּס. כֵּלִים. חָכְמָה.

ניט די כלי איז דער עיקר.

ר ב י ה ו ש ע דער זון פון ח נ נ י ה איז געווען זײער אַ קלו־נער מאַן. אָבער ער איז געווען זײער אַ מ י א ו ס׳ער.

איינמאָל איז רבּ יהושע געפאָרן אין דער שטאָט רוים: ער האָט געדאַרפט בעטן דעם רוימישן קייסער, יענער זאָל אָפּרופן די שווערע גזרות אויף די אידן.

ווען רבּ יהושע איז געווען אין דעם קייסערס פּאַלאַץ, האָט ער זיך דאָרט באַגעגנט מיט דעם קייסערס טאָכטער. זי האָט מיט אים געשמועסט און זיך געוואונדערט, וואָס פאַר אַ קלוגער מענש ער איז. אָבער זי האָט אויך באַמערקט, ווי מיאוס ער איז, און זי האָט אים געפרעגט:

— ווי שיקט זיך דאָס: אַזעלכע שיינע חכמה אין אַזאַ מיאוס'ער כּלי?

רבּ יהושע האָט איר אויף דעם ניט געענטפערט, נאָר ער האָט בייַ איר געפרעגט:

— זאָג מיר, אין וואָס האַלט דייַן פאָטער זייַן וויַין?

— אין ליימענע קרוגן. — האָט דעם קייסערס טאָכטער געענט־פערט.

— פאַר וואָס עפּעס אין אַזעלכע איינפאַכע מיאוס'ע כּלים? — האָט רבּ יהושע מיט אַ שמייכל געפרעגט. — האָט דייַן פאָטער ניט קייַן זילבערנע און קייַן גאָלדענע כּלים?

דעם קייסערס טאָכטער האָט זיך באַמערקט אָט די פראַגע און האָט שפּעטער געהייסן איבערגיסן דעם וויַין אין זילבערנע און גאָל־דענע כּלים. אָבער אין אַ קורצער צייַט איז דער וויַין זויער גע־וואָרן. דעמאָלט האָט זי פאַרשטאַנען, וואָס עס האָט באַטייַט רבּ יהושע'ס פראַגע; זי האָט פאַרשטאַנען, אַז דאָס איז געווען אַן ענטפער אויף איר פראַגע.

און פון דעמאָלט אָן האָט זי זיך געהיט און ניט דערמאָנט מער דעם קלוגן מאַן וועגן זייַן מיאוס'ן אויסזען.

רֶבִּי'ן, מִידוֹת, בְּהֵמָה'לע.

דער וואָלף לערנט.

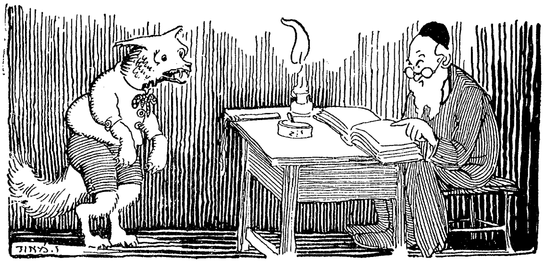

מען האָט געבראַכט דעם וואָלף צו אַ ר ב י'ן, ער זאָל אים אויסלערנען גוטע מ י ד ו ת, כ ד י ער זאָל מער ניט זיין אַזוי שלעכט.

אַז דער וואָלף איז אַריינגעקומען, האָט אים דער ר ב י געזאָגט: „אַז דו קומסט ערגעץ־וואו אַריין, זאָג מיט אַ מילדן בליק: „גוט מאָרגן!“

האָט דער וואָלף נאָכגעזאָגט: „דערשטיקט און דערוואָרגן!“

האָט אים דער ר ב י געזאָגט: „זיי מיט אַ ריינן געוויסן און גוט“.

האָט דער וואָלף נאָכגעזאָגט: „פאַרגיסן בלוט!“

האָט דער ר ב י געזאָגט: „אויף אַ ב ה מ ה'לע זאָלסטו זיך ניט פאַרקוקן“.

האָט דער וואָלף נאָכגעזאָגט: „אַ ב ה מ ה'לע פאַרצוקן!“

האָט דער ר ב י געזאָגט: „פון הײַנט אָן קויף דיר אין געוועלבל אַ זעמל“.

האָט דער וואָלף געזאָגט: „אַ קעלבל, אַ לעמל“...

אַזוי האָבן זײ געלערנט. דער ר ב י האָט געזאָגט זײַנס און דער וואָלף האָט נאָכגעזאָגט — זײַנס.

פְּשׁוּט, טַעֲנוֹת, סִימָן, אֶמֶת'ער.

אַ קלוגער משפּט.

אַ רײַכער מאַן, אַ הענדלער, האָט פאַרלאָרן אַ בײַטעלע מיט געלט. האָט ער געלאָזט אויסרופן, אַז אין בײַטעלע איז געווען צוויי טויזנט דאָלער. און ער האָט פאַרשפּראָכן צו געבן אַ העלפט פונ'ם געלט דעם, וואָס וועט דאָס בײַטעלע מיט'ן געלט געפינען און עס אים צוריקקערן.

אַן אָרימער אַרבעטער האָט געפונען דאָס געלט, און ער האָט עס אָפּגעטראָגן צום רײַכן הענדלער.

דעם הענדלער איז אָבער שווער געווען צו שײַדן זיך מיט די פאַרשפּראָכענע טויזנט דאָלער. האָט ער אויסגעטראַכט, אַז אין בײַטעלע איז אויסער די צוויי טויזנט דאָלער נאָך געווען אַ דימענט.

„וועסטו מיר אָפּגעבן דעם דימענט, וועל איך דיר אָפּגעבן די טויזנט דאָלער“. — האָט ער געזאָגט צום אַרבעטער.

דעם אַרבעטער האָט ניט אַזוי פיל פאַרדראָסן די טויזנט דאָ-

לער, ווי דאָס, וואָס דער הענדלער האָלט אים פאַר ניט קיין ערלאַכן מענשן, פּ ש ו ט פאַר אַ ג נ ב. האָט ער גערופן דעם הענדלער צום ריכטער.

דער ריכטער האָט אויסגעהערט ביידנס ט ע נ ו ת, האָט אַ טראַכט געטאָן און געזאָגט:

„דו, הענדלער, זאָגסט, אַז אין דיין בייטעלע איז אויסער די צוויי טויזנט דאָלער נאָך געווען אַ דימענט. אַ ס י מ ן, אַז דאָס דאָזיקע בייטעלע איז ניט דיינס.

„זאָל עס ליגן ביים אַרבעטער, ביז עס וועט זיך אָפּזוכן זיין אמת׳ער באַלעבאָס. און וועט ער זיך ניט אָפּזוכן, וועט דאָס בייטעלע מיט׳ן גאַנצן געלט געהערן דעם אַרבעטער.

„און דו רוף ווידער אויס און לאָז וויסן וועגן דיין פאַרלוסט. אפשר וועט ווער עס איז געפינען דיין בייטעלע מיט די צוויי טויזנט דאָלער און מיט׳ן דימענט און וועט עס דיר צוריקקערן.“

צוגע׳גנב׳עט.

די פוסגייער און די האַק.

צוויי פוסגייער גייען איבער׳ן וועג. ביי איין זייט וועג ליגט אין שטויב אַ האַק.

ערשטער פוסגייער (דערזעט די האַק, הייבט זי אויף, זאָגט): אָ, זע, וואָס איך האָב געפונען!

צווייטער פוסגייער: זאָג ניט „וואָס א י ך ה אָ ב געפונען“, נאָר „וואָס מ י ר ה אָ ב ן געפונען.“

ערשטער: הייבט זיך גאָר ניט אָן! איך האָב דער ערשטער דערזען די האַק און דער ערשטער זי אויפגעהויבן.

צווייטער: אויב דיר ווילט זיך שטאַרק, זאָל די האַק זיין דיינע; האַלט זיך מיט איר.

קומט אָן אַ סטאָליער. ער דערזעט די האַק בײַם ערשטן פּוס־גייער. לויפט ער צו אים צו:

סטאָליער: אַך, דו ג נ ב אײנער! אָט האָב איך דיך געכאַפּט! דו האָסט צוגע׳ג נ ב׳עט מײַן האַק.

ערשטער פוסגייער (צום צווייטן): אַן אומגליק האָט אונז געטראָפן. מיר זײַנען פאַרפאַלן.

צווייטער פוסגייער: פאַרוואָס עפּעס „מיר“? זאָג: „איך בין פאַרפאַלן.“ דו האָסט מיר פריער ניט געוואָלט געבן קײַן טייל אין דעם געפינס, פאַרוואָס ווילסטו, איך זאָל איצט נעמען אויף זיך אַ טייל פון דער געפאַר? האָב מיר אַ גוטן טאָג, טײַערער!

דער קלוגער פאַרמער.

בײַ אַ פאַרמער האָט מען בײַנאַכט אַרויסגע׳ג נ ב׳עט זײַן פערד פון שטאַל. אין דער פרי שטייט ער אויף, זעט ער — זײַן פערד איז ניטאָ. ער האָט עס אַרומגעזוכט, וואו ער האָט נאָר גע־קענט, אָבער ער האָט עס ניט געפונען.

איז דער פאַרמער אַוועק אין אַ דערבײַיאיק שטעטל קויפן זיך אַן אַנדער פערד. ווען ער איז געקומען אויפ׳ן פערד־מאַרק, האָט ער דערזען זײַן אייגן פערד, ווי עס שטייט צוגעבונדן צו אַ וואָגן. איז ער צוגעגאַנגען, האָט אָנגעכאַפּט דאָס פערד פאַר׳ן צוים און אויסגע־רופן:

— דאָס איז מײַן פערד. נעכטן האָט מען עס בײַ מיר פון שטאַל אַרויסגע׳ג נ ב׳עט.

אַרום האָט זיך אַרומגעקליבן אַ גאַנצע רעדל.

אָבער דער מאַן, וואָס האָט געהאַלטן דאָס פערד צום פאַר־קויפן, האָט געענטפערט דעם פאַרמער גאַנץ געלאַסן:

— דו האָסט אַ ט ע ו ת, מײַן פֿרײַנד! דאָס פֿערד האָב איך שוין געקױפֿט מיט אַ יאָר צוריק. א פ ש ר איז עס ענלעך צו דײַן פֿערד און דערפֿאַר דענקסטו, אַז עס איז דײַנס.

דער פּאַרמער האָט גלײַך גענומען, אַרױפֿגעלײגט זײַנע הענט אויף די אויגן פֿון פֿערד און געזאָגט:

אויב דו האָסט דאָס פֿערד שוין אַ יאָר צײַט, זאָג מיר, אויף װאָסער אויג איז עס בלינד.

דער מאַן, װאָס איז געװען דער ג נ ב, האָט נאָך קײן צײַט ניט געהאַט צוצוקוקן זיך צום פֿערד. ער איז צעטומלט געװאָרן פֿון דער פֿראַגע; נאָר כ ד י צו טרעפֿן, האָט ער געזאָגט:

— אויף דעם לינקן אויג.

דער פּאַרמער האָט אַראָפּגענומען זײַן האַנט פֿונ׳ם לינקן אויג פֿון פֿערד און געזאָגט: „דו האָסט שלעכט געטראָפֿן!"

— אָ, איך האָב פּ ש ו ט געמאַכט אַ ט ע ו ת, — האָט דער ג נ ב געזאָגט, — איך האָב געװאָלט זאָגן — אויפֿ׳ן רעכטן אויג, האָב איך געזאָגט — אויפֿ׳ן לינקן.

דער פּאַרמער האָט אַראָפּגענומען זײַן האַנט פֿונ׳ם לינקן אויג פֿון פֿערד און האָט אויסגערופֿן: — איצט זעט מען, אַז דו ביסט דער ג נ ב. דאָס פֿערד איז אינגאַנצן ניט בלינד, איך האָב נאָר געװאָלט אַרײַנכאַפּן דיך, האָב איך דיר געשטעלט די פֿראַגע.

די מענשן, װאָס זײַנען געשטאַנען אַרום, האָבן זיך פֿאַנאַנדער־געלאַכט.

דער פּאַרמער האָט צוריק באַקומען זײַן פֿערד, און דעם ג נ ב האָט מען באַשטראָפֿט.

חַנֶה׳לע. פאַר׳חָלֶומ׳ט.

חנה׳לע.

שטיִיעז בייַם טייַכל פאַר׳חלומ׳ט
ביִימער, באַגאָסן מיט שייַן.
חנה׳ל׳ע זיצט לעבן טייַכל,
קוקט אינ׳ם וואַסער אַרייַן.

ערגעץ צעזינגט זיך אַ פויגל,
חנה׳לע חלומ׳ט און טראַכט.
נאָר אירע איִיגעלאַך פינקלען,
שייַנען ווי שטערן בייַנאַכט.

חנה׳לע וויִיס, אַז דער פויגל
זינגט דאָס זייַן לידל פאַר איר, —
זיצט זי אַ שטילע בייַם טייַכל,
גיט זיך פון אָרט ניט אַ ריר.

לאַנג שוין דער פויגל אַנטשוויגן,
חנה׳לע הערט זיך נאָך איַין...
דרימלט דאָס וואַסער אין טייַכל,
דרימלען די ביִימער אין שייַן.

מֹשֶה׳לע. טַעם.

די זופ.

משה׳לע איז געקומען אַהיִים פון שול. דאָס גאַנצע הויזגעזינד האָט זיך געזעצט עסן. משה׳לע האָט אין שול

מיטגענומען עטלאַכע פּענים, האָט ער געקויפט פאַר זײַ גוטע זאַכן און געגעסן. איצט האָט ער גאָר ניט קיין אַפּעטיט. די מאַמע גיט אים פלייש, די מאַמע גיט אים זופּ — משה׳לע וויל ניט פאַרזוכן אפילו.

— וואָס עסטו היינט גאָרנישט, משה׳לע? — פרעגט די מאַמע.

— ניט דאָס פלייש, ניט די זופּ האָבן היינט קיין שום טעם. — ענטפערט משה׳לע.

אין אָוונט האָט משה׳לע געבעטן עסן ביי דער מאַמען. די מאַמע האָט אים דערלאַנגט דאָס פלייש און די זופּ, וואָס ער האָט ניט געוואָלט עסן בײַטאָג.

משה׳לע האָט פאַרזוכט דאָס פלייש און אויסגערופן: אָט דאָס, מאַמע, הייסט פלייש!

נאָכדעם האָט ער גענומען עסן די זופּ און ווידער אויסגערופן:

— און אָט דאָס הייסט געשמאַקע זופּ!

און ער האָט מיט גרויס אַפּעטיט אויפגעגעסן אינגאַנצן.

די מאַמע איז געזעסן דערביי און האָט געשמייכלט.

— וואָס שמייכלסטו מאַמע? — האָט משה׳לע געפרעגט.

— דאָס לאַך איך פון דיר, משה׳לע! — האָט די מאַמע געענטפערט. — דאָס איז דאָך דאָסזעלבע פלייש און דיזעלבע זופּ, וואָס דו האָסט אויף זיי בײַטאָג געזאָגט, אַז זיי האָבן ניט קיין שום טעם.

— טאַקע, מאַמע? היינט פאַרוואָס האָבן זיי בײַטאָג קיין שום טעם ניט געהאַט?

— ווייל דו ביסט געווען זאַט. — האָט די מאַמע געענטפערט. — איצט ביסטו הונגעריק, און דער הונגער מאַכט געשמאַק יעדע שפּייז.

שלמה׳לע. רבקה׳ן. חלק.

ווי מען פרעגט, אזוי ענטפערט מען.

איינמאל פרייטאג האט די מאמע געזאגט צו איר קליינעם זון ש ל מ ה ׳ ל ע ן:

— כאפ זיך נאר אריין, מיין קינד, אין קראם און קויף מיר ליכט צום בענשן.

— עס שטעקן דאך שוין ליכט אין די לייכטער. — האט ש ל מ ה ׳ ל ע געענטפערט זיין מאמען.

— דו ווייסט דאך אבער, מיין קינד, — האט די מאמע געזאגט, — אז איך בענש אויף זעקס ליכט און איך האב דערוויל נאר דריי.

— טא טו אזוי, מאמע: שטעל אוועק די דריי ליכט ביים שפיגל, וועסטו האבן זעקס. — אזוי האט ש ל מ ה ׳ ל ע געענטפערט און איז ארויסגעלאפן אין דרויסן.

האט די מאמע געשיקט איר טאכטערל, ר ב ק ה ׳ ן. די קליינע ר ב ק ה איז געגאנגען און האט גלייך געבראכט ליכט פון קראם!

אויף מארגן נאכ׳ן עסן האט די מאמע געגעבן ר ב ק ה ׳ ן צוויי פיינע פערסיקעס. „און דיר — האט די מאמע געזאגט צו איר קליינעם זון — האב איך אנגעגרייט דיין ח ל ק דארטן אויפ׳ן טישל, וואס פאר׳ן שפיגל“.

ש ל מ ה ׳ ל ע איז צוגעגאנגען צום טישל און איז באלד געקומען צוריק אן אומצופרידענער.

— דארטן איז דאך דא נאר איין פערסיק. — האט ער געזאגט.

— ניט איינער, נאָר צוויי. — האָט די מאַמע געזאָגט. זי איז צוגעגאַנגען צום טישל, האָט גענומען דעם פּערסיק אין האַנט אַריין און צוגעטראָגן אים צום שפּיגל.

— זעסט, — האָט זי געזאָגט, — אָט האָסטו צוויי פּערסיקעס: איינעם אויפ'ן טיש און דעם צווייטן — אין שפּיגל.

אַלף־בית, חזר'ט.

דער לערער זשוק.

ס'האָט אַמאָל דער זשוק דער שוואַרצער
אין אַן העלן זומערטאָג
גאָר געמאַכט אַ גאַנצן חדר
און געקנעלט ביז האַלבן טאָג.

און די בינען, און די שפּינען,
און די פליגן קליין און גרויס
זיינען אויפגעקומען אַלע
לערנען זיך דעם אלף־בית.

„א—אַלטער; ב—בוכהאַלטער;
ג—גלעזער; ד—דעק.
זומט ניט, בינען, גרילט ניט, גרילן!
זייט שוין שטיל, אַ סוף, אַן עק!

ה—אַ הינטל, וו—אַ ווינטל;
ז—זיידל; כ—אַ כוואַט!
חזר'ט, חזר'ט גרויסע פוילערס!
ז—זיידל; כ—אַ כוואַט!“

אָט אַזוי זיך מיט'ן טײַטל
מאַכנדיק אַהער אַהין,
קנעלט דער זשוק מיט אַלע פליגן,
מיט מוראַשקעס, בין און שפין.

חוש־השמיעה. ראִיָה.

דער גוטער חוש-השמיעה.

— אַ אינגל האָט זיך באַרימט פאַר זײַנע חברים מיט זײַן שאַרפער ראיה. אײַנער פון די חברים האָט באַמערקט, אַז ער זעט אויך גוט. דאַן האָט אים דער ערשטער אָנגעוויזן מיט'ן פינגער אויפ'ן שפּיץ פון קירכן-טורעם און געפרעגט:

— זעסטו די מויז, וואָס לויפט דאָרט אום אויפ'ן שפּיץ?

—נײַן, — האָט דער צווײַטער געענטפערט, — איך זע זי ניט, אָבער איך הער, ווי זי לויפט.

בָּחוּר.

דער קאָפּ און דאָס היטל.

דער מענש איז אין דער אמת'ן אַ וואונדערבאַרע מאַשין.— האָט אײַן פויער געזאָגט צום צווײַטן. — אַלץ אין אים איז אויפ'ן אָרט און אַלץ איז נײַטיק: די הענט זײַנע טוען פאַרשײַדענע אַרבעט; די פיס שטײַען, גײַען און לויפן; די נאָז אָטעמט; דאָס מויל עסט און רעדט; די צײַן קײַען; דער האַלז שלינגט; די אויגן זעען; די אויערן הערן. אײַן זאַך אָבער פאַרשטײַ איך ניט: צו וואָס נוצט

דער קאָפּ? דער קאָפּ טוט דאָך גאָר קיין אַרבעט ניט. אויף וואָס איז דער מענש באַשאַפן געוואָרן מיט אַ קאָפּ?

— נאַר איינער! — האָט אים דער צווייטער פויער געענט־פערט. — וואָס וואונדערסטו זיך? דער מענש מוז דאָך האָבן אַ קאָפּ. ווען ניט — אויף וואָס וואָלט ער געטראָגן דאָס היטל?

רעטעניש.

1) וואָסער באַשעפעניש גייט אום אויף פיר פיס אינדערפרי, אויף צוויי — ביי טאָג און אויף דריי — פאַרנאַכט?

אֵבָרִים. גע׳טַענה׳ט. מחוּיב. שׁוֹמְרִים. פאַר׳עַקשנ׳ט. כַּעַס.

דער קריג פון די אבֿרים.

די א ב ר י ם פון דעם מענשלאַכן קערפּער האָבן זיך אַמאָל צעקריגט און באַשלאָסן אויף ווייטער ניט באַדינען איינער דעם צווייטן.

— מיר ווילן ניט אומגיין, — האָבן גע׳ט ע נ ה׳ט די פיס, — מיר ווילן אייך אַלעמען ניט טראָגן אויף זיך; גייט אייך אַליין!

— און מיר ווילן ניט אַרבעטן אויף אייך, — זאָגן די הענט, — אַרבעט אַליין!

— און וואָס בין איך מ ח ו י ב געבן אייך אַלעמען עסן? — האָט אונטערגעברומט דאָס מויל. — כ׳וויל ניט קייען קיין שפּייז פאַר׳ן מאָגן!

— און מיר זיינען אייך קיין ש ו מ ר י ם ניט! — האָבן די אויגן מיט כ ע ס געזאָגט! — אַן עק, מער קוקן מיר ניט!

אַזוי האָבן זיך אַלע גלידער פאַר׳ע ק ש נ׳ט און אַנטזאָגט זיך צו טאָן יעדער זיין אַרבעט.

וואָס איז אָבער דערפון אַרויסגעקומען? — אַלע גלידער זײַנען אָפּגעשוואַכט געוואָרן און דער גאַנצער קערפּער איז געוואָרן קראַנק.

דאַמאָלסט האָבן זיי אַלע פאַרשטאַנען, אַז עס איז נאַריש צו קריגן זיך און אַז מע דאַרף העלפן איינער דעם אַנדערן. און יעדערער פון זיי האָט זיך ווידער לעבעדיק גענומען צו זײַן אַרבעט, און זיי זײַנען געזונט געוואָרן.

אין איינקייט ליגט קראַפט.

רײַכקייט.

אַ בחור האָט באַגעגנט זײַן אַלטן רבי'ן און האָט זיך פאַר אים אָנגעהויבן צו קלאָגן אויף זײַן אָרימקייט.

— צו ביסטו ווירקלאַך אַזוי אָרים? — האָט אים דער רבי געפרעגט. — פאַר וויפיל געלט וואָלסטו מיר פאַרקויפט דײַנע אויגן, וואָס זעען אַזוי שאַרף?

— פאַר קיין געלט ניט! — האָט דער בחור געענטפערט.

— נו, און די הענט דײַנע, וואָס אַרבעטן אַזוי געשיקט, פאַר וויפיל וואָלסטו זיי פאַרקויפט?

— איך וועל זיי ניט פאַרקויפן.

— און דײַנע אויערן, וואָס הערן אַזוי גוט? און די פיס, וואָס טראָגן דיך איבער דער ערד?

— איך וועל זיי פאַר קיין געלט אין דער וועלט נישט פאַרקויפן.

— אויב אַזוי, — האָט דער רבי געזאָגט, — קלאָג זיך ניט, אַז דו ביסט אָרים. דו ביסט געזונט און ביסט שוין דערמיט אַליין גענוג רײַך.

תליה. מציל זיין. מתנות. מודה זיין.

דער טויט און דאָס לעבן ביי דער צונג אין דער האַנט:

אַמאָל איז אַ קיניג זייער שטאַרק קראַנק געוואָרן. האָבן אים די דאָקטוירים געזאָגט: „פאַראַן פאַר דיר נאָר איין רפואה — לייבן־מילך.“

האָט דער קיניג געהייסן אויסרופן און פרעגן: „ווער וויל גיין און ברענגען מיר מילך פון אַ לייבנטע?“

האָט זיך געפונען איינער, וואָס האָט געזאָגט: „גיט מיר צען ציגן, וועל איך גיין און ברענגען מילך פון אַ לייבנטע.“

האָט מען אים געגעבן צען ציגן. איז ער מיט זיי אַוועק צו אַ לייבן־גרוב, וואו אַ לייבנטע האָט זיך געשפּילט מיט אירע קליינע לייבעלאַך.

דעם ערשטן טאָג האָט ער פון ווייטן אַריינגעוואָרפן אין לייבן־גרוב איין ציג. אויף מאָרגן האָט ער שוין פון נעענטער אַריינגע־וואָרפן נאָך אַ ציג. און אַזוי פלעגט ער יעדן טאָג צוגיין אַלץ נעענטער און אַריינוואַרפן אַ ציג.

די לייבנטע איז געווען דאַנקבאַר דעם מענטשן פאַר זיינע ציגן און זי איז געוואָרן אַלץ מער צוגעלאָזן צו אים. און אויפ'ן צענטן טאָג האָט זיך דער מענטש שוין געשפּילט מיט דער לייבנטע, און זי האָט אים געלאָזן אָנמעלקן אַ ביסל מילך אירע. דער מענטש האָט גענומען די מילך און איז אַוועק צום קיניג.

אויפ'ן וועג האָבן זיך די אברים פונ'ם מענטשן גענומען קריגן צווישן זיך: די פיס האָבן געזאָגט: „מיר זיינען וויכטיקער פאַר אַנדערע; ווען מיר וואָלטן ניט געגאַנגען, וואָלט דער מענטש ניט געקאָנט ברענגען די מילך.“

די הענט האָבן געזאָגט: „מיר זײַנען וויכטיקער; ווען ניט מיר, וואָלט דער מענש ניט געקאָנט אָנמעלקן די מילך.“

די אויגן האָבן געזאָגט: „מיר זײַנען וויכטיקער פאַר אַלעמען; ווען ניט מיר, וואָלט ער ניט געזען וואוהין צו גײן.“

האָט די צונג געזאָגט: „וויכטיקער פאַר אַלעמען בין איך; ווען איך וואָלט ניט געזאָגט דעם קיניג וועגן די ציגן, וואָס וואָלט איר אַלע געטאָן?“

זײַנען אַלע אברים אין כעס געוואָרן אויף דער צונג און האָבן געזאָגט: „ווער, ווער — אָבער דו האָסט געמעגט שווײַגן און ניט פאַרגלײַכן זיך צו אונז. אינגאַנצן ביסטו אָן ביינער און זיצסט שטענדיק אין דער פינסטערניש.“

האָט די צונג געזאָגט: „איר וועט זען, אַז איך הערש איבער אײַך.“

ווען דער מאַן איז געקומען צום קיניג, האָט ער געזאָגט: „נעם, אָט האָב איך דיר געבראַכט מילך פון אַ צויג; טרינק, וועסטו געזונט ווערן.“

איז דער קיניג געוואָרן אין כעס אויפ'ן מאַן און געהייסן אויפהענגען אים. האָט מען דעם מאַן אַוועקגעפירט צו דער תליה. זײַנען אַלע אברים פאַרציטערט געוואָרן.

זאָגט צו זיי די צונג: „איר זעט — דאָס האָב איך געמאַכט, איר זאָלט ציטערן. און איצט, ווען איר וועט מודה זײַן, אַז איך בין וויכטיקער פאַר אײַך אַלעמען, וועל איך אײַך מציל „זײַן“

האָבן די אברים מודה געווען. באַלד האָט דער מאַן געזאָגט צו די זעלנער, וואָס האָבן אים געפירט צו דער תליה: „פירט מיך צום קיניג, איך האָב אים עפּעס זייער וויכטיקס צו זאָגן.“ האָט מען אים געבראַכט צום קיניג. זאָגט ער:

„איך האָב געמאַכט אַ טעות, מײַן האַר! ניט מילך פון אַ צויג, נאָר מילך פון אַ לייבנטע האָב איך געבראַכט. זאָל דער קיניג פּרוּווּן טרינקען, וועט ער זען“.

האָט דער קיניג געטרונקען פון די מילך און איז געזונט גע־וואָרן. האָט ער באַפרײַט דעם מאַן, וואָס האָט געבראַכט די מילך, און געגעבן אים טײַערע מתנות און אים אָפּגעלאָזט בשלום.

דאַמאָלסט האָבן אַלע אברים געזאָגט: „איצט זעען מיר, אַז דער טויט און דאָס לעבן איז אין דער האַנט פון דער צונג“.

תבואה, תבואות.
דער יאָרגרײַז.

דער יאָרגרײַז איז אַרוים אין פעלד און האָט אָנגעהויבן אַרויסצוטרייסלען פון זײַנע אַרבל פויגלען איינעם נאָכ'ן אַנדערן. יעדער פויגל האָט געהאַט פיר פליגלען, יעדער פליגל — זיבן פע־דערן; יעדע פעדער איז אויף איין זײַט געווען העל, אויף דער אַנ־דערער — טונקל. יעדער פויגל האָט געהאַט אַ באַזונדערן נאָמען.

צוערשט האָט דער יאָרגרײַז אַרויסגעלאָזן אויף דער ערד איינעם נאָכ'ן אַנדערן די פויגלען מיט די נעמען: דעצעמבער, יאַנואַר און פעברואַר. האָט אַ בלאָז געטאָן מיט קעלט אויף דער ערד. עס זײַנען פאַרפראָרן געוואָרן אַלע טײַכן; די ערד האָט זיך באַדעקט מיט שניי. דער פראָסט האָט אָנגעהויבן אומשפּאַצירן איבער דער ערד און קנײַפּן די אויערן. די מענשן האָבן געזאָגט: „דער ווינטער איז געקומען“; האָבן זיך אָנגעטאָן אין וואַרימע מאַנטלען און גענומען הייצן די אויוונס אין די הײַזער.

דער יאָרגרײַז האָט נאָך אַ מאָל אַ טרייסל געטאָן מיט זײַן אַרבל און אַרויסגעלאָזט איינעם נאָכ'ן אַנדערן די פויגלען: מאַרט, אַפּריל און מאַי. איז געוואָרן וואַרימער. דער שניי איז צעגאַנ־גען; די טײַכן האָבן זיך געעפנט; די ביימער האָבן זיך באַדעקט מיט גרינע בלעטער און די לאָנקעס מיט גראָז און מיט בלומען; און אויף די פעלדער האָט אָנגעהויבן צו וואַקסן. די מענשן האָבן געזאָגט:

„דער פרילינג איז געקומען.“ זײ האָבן אױסגעטאָן די װאַרימע מאַנטלען, פאַנאַנדערגעעפנט די פענסטער און גענומען אָפטער גײן שפּאַצירן אין די פּאַרקן.

צום דריטן מאָל האָט דער יאָרגרײַז אַ טרײסל געטאָן מיט'ן אַרבל און אַרױסגעלאָזט אײַנעם נאָכ'ן אַנדערן די פֿױגלען: יוני, יולי און אױגוסט. איז געװאָרן הײס. אױף די פעלדער, אין די סעדער און אין די גערטענער האָבן אָנגעהױבן צײַטיק װערן תּבֿואה און פּרוכט. מען האָט זיך גענומען שנײַדן הײ און אַראָפּ־נעמען פון די פעלדער די װײץ, קאָרן און גערשטן. מענשן האָבן געזאָגט: „דער זומער איז געקומען.“ און זײ האָבן אָנגעהױבן אַרױסצופאָרן פון די שטעט באָדן זיך.

און צום פערטן מאָל האָט דער יאָרגרײַז אַ טרײסל געטאָן מיט זײַן אַרבל און אַרױסגעלאָזט אײַנעם נאָכ'ן אַנדערן די פֿױגלען: סעפּטעמבער, אָקטאָבער און נאָװעמבער. איז גע־װאָרן קילער. עס האָבן אָנגעהױבן צו גײן אָפטע רעגנס; דער הימל איז פאַרלײגט געװאָרן מיט װאָלקנס און די זון האָט זיך באַהאַלטן. די בלעטער אױף די בײמער זײַנען געל געװאָרן און אָנגעהױבן אַראָפּ־צופאַלן. די מענשן האָבן געזאָגט: „דער הערבסט איז געקו־מען.“ זײ האָבן זיך צוגעאײַלט אַראָפּצוקלײַבן פון די פעלדער און פון די גערטענער די איבערגעבליבענע תּבֿואות און פּרוכט און גע־נומען צוגרײטן פאַר זיך װאַרימערע קלײדער צום קאַלטן װינטער, װאָס װעט קומען נאָכדעם.

אַזױ גײט כּסדר אום איבער דער ערד דער אַלטער, אַלטער יאָרגרײַז און ברענגט מיט זיך דעם קאַלטן װינטער, און נאָכדעם דעם שײנעם װאַרימען פרילינג, און נאָך אים דעם הײסן זומער, און נאָכדעם דעם קילן רעגנדיקן הערבסט.

מַחְיָה, הַלְוָאִי, חִיּוּת.

פיר וואונשן.

עס איז געווען ווינטער. שלמה'לע האָט זיך אַ גאַנצן טאָג געגליטשט אויפ'ן גאַס אויף גליטש-אײַזנס און אומגעפאָרן אויף אַ שליטעלע. עס איז געווען אַ פאַרגעניגן. ער איז געקומען אַהיים, די באַקן רויט, אַ פריילאַכער און אַ צופרידענער, און האָט געזאָגט זײַן טאַטן: „סאַר אַ מחיה עס איז דאָס אַביסל דער ווינטער! הלוואי וואָלט אַ גאַנץ יאָר געווען ווינטער!“

דער פאָטער האָט אַרויסגענומען זײַן נאָטיץ-ביכל און פאַרשריבן שלמה'לעס ווערטער.

געקומען דער פרילינג. שלמה'לע איז אַוועק אין פאַרק, האָט אַ גאַנצן טאָג געשפּילט אין באַל, געכאַפּט פערדעלאַך און זומער-פייגעלאַך, אָנגעריסן שיינע, געלע בלימעלאַך און געבראַכט אַהיים. ער איז צוגעלאָפן צום טאַטן און געזאָגט: „סאַר אַ חיות עס איז דער פרילינג! איך וואָלט געוואָלט, עס זאָל כסדר זײַן פרילינג“.

דער פאָטער האָט אַרויסגענומען זײַן נאָטיץ-ביכל און ווידער פאַרשריבן שלמה'לעס ווערטער.

נאָכדעם איז אָנגעקומען דער זומער. שלמה'לע איז אַוועקגעפאָרן מיט זײַן גאַנצער פאַמיליע אויסער'ן שטאָט. ער האָט געזען, ווי אַ פאַרמער שנײַדט היי, צעטרייסלט דאָס היי איבער'ן פעלד און טריקנט עס אויף דער זון. ער האָט זיך געקײַקלט אינ'ם היי און דערנאָך איז ער צוזאַמען מיט דעם פאַרמערס קינדער אַוועק אין וואַלד און אָנגעקליבן רויטע יאַגעדעס. בײַנאַכט איז ער געקומען אַ צופרידענער און געזאָגט זײַן טאַטן: „ס'איז אַ פאַרגעניגן דער זומער! איך וואָלט געוואָלט, אַז דער זומער זאָל זיך ציען אָן אַ סוף“.

דער פאָטער האָט אַרויסגענומען דאָס נאָטיץ-ביכל און פאַרשריבן אויך אָט די ווערטער שלמה'לעס.

נאָכ'ן זומער איז געקומען דער הערבסט. שלמה'לע פלעגט אַלע טאָג באַקומען פון זײַן מאַמען אַ גרויסן הענגל ווײַנטרויבן, אַן עפּל און אַנדערע פרוכט. ער איז געווען אויסער זיך פאַר פרייד און האָט אַמאָל געזאָגט זײַן טאַטן: „דער הערבסט איז בעסער פון אַלע אַנדערע צײַטן אין יאָר. הלוואי וואָלט דאָס גאַנצע יאָר געווען הערבסט!“

דער פאָטער האָט אַרויסגענומען זײַן נאָטיץ-ביכל און געוויזן שלמה'לען, אַז ער האָט דאָס זעלביקע געזאָגט אויך וועגן די אַנדערע צײַטן פון יאָר. און ער האָט צוגעגעבן: „יעדע צײַט פון יאָר האָט זיך אירע פריידן“.

ווינטער-אָוונט.

קאַלט און פראָסטיק איז אין דרויסן
און מיט שנייען זייט דער ווינט;
„לאָמיר הײַנט אין שטוב פאַרבלײַבן
בײַ דעם פײַער, מײַן ליב קינד!“

אָנגעצונדן איז דאָס פײַער,
פלאַקערט עס, און פונקען פליען.
„ס'וועט צו אונז די נאַכט ווער קומען
וואַרעמען זיך בײַם קאַמין.

און דערציילן וועט ער מעשות*)
אונז פון ווײַטן, קאַלטן נאָרד;
און אַנטקעגן רויטן פײַער
בלאַנקען וועט זײַן ווײַסע באָרד...

---

*) ווי אויסצורעדן די העברויאיש-אידישע ווערטער, וואָס קומען אין דעם בוך פון דאַנען אָן, קאָן מען געפינען אינ'ם ווערטערביכל אויף דער זייט 137.

איך וועל קוילן אַלץ צושיטן —
זאָל נאָר שטיל און וואַרים זײַן,
וועלן מיר הערן זײַנע מעשׂות
און זיך וואַרעמען בײַם שײַן...“

*   *

אין אַ ווײַסן מאַנטל האָט ווער
בײַ דעם פענסטער זיך געשטעלט;
קוקט אַרײַן צו אונז אין צימער,
און ער ציטערט דאָרט פאַר קעלט.

— „גוטער, ליבער אומבאַקאַנטער!
קום צו אונז אין שטוב אַרײַן;
אינ׳ם אויוון ברענט דאָס פײַער —
קום, דערוואַרעם זיך בײַם שײַן.“

הערט ער מיך ניט און ער לאָזט זיך
אינ׳ם פראָסט גײן מיט׳ן ווינט...
הערט אַ סקריפּען זיך פון ווײַטן,
שטיל און שטילער און פאַרשווינדט.

דער פרילינג קומט.

דער פרילינג קומט, דער פרילינג קומט.
דאָס טײַכל רוישט, דאָס טײַכל ברומט.
די זון פון העלן הימל שײַנט.
איך האָב געזען שוין שוואַלבן הײַנט,
די פרילינגס-געסט די ליבע געסט —
זײ פלעכטן שוין בײַ אונז אַ נעסט.

ווי פריילאך איז אין אלטן וואלד!
געביטן האט זיך זיין געשטאלט:
די צווייגן ציען זיך ארויף,
די ברוינע פלאנצן בליען אויף,
עס רוישט און שאלט און זינגט און ברומט:
דער פרילינג קומט, דער פרילינג קומט!

פרילינג=ליד.

עס וואַרעמט זיך, עס פּעסטשעט זיך
דאָס גרינע אַקער-פעלד.
עס שפּראָצט אַרוים דאָס קערנדל,
דערזעט די ליבע וועלט.

דערפילט די זון, די ליכטיקע,
דעם פרישן, פרייען ווינט,
עס ציט זיך צו דער הימל-שיין
און קוויקט זיך ווי אַ קינד.

גענוג געלעגן טיף אין דר'ערד,
פון ליכט און לעבן ווייט,
די גרויע טעג, די שוואַרצע נעכט,
די לאַנגע ווינטער-צייט!

שפּראָצט אויף, איר זאַנגען גאָלדענע,
און פילט זיך אָן מיט זאַפט!
פאַרגיס, פאַרפליץ דאָס פרייע פעלד,
אָ, יונגע, פרישע קראַפט!

דער פרילינג גײט. ער בליצט, ער רױשט...
פאַרשװאונדן װערן װײַט
די גרױע טעג, די שװאַרצע נעכט,
די לאַנגע װינטער־צײַט.

אַ זומער־פרימאָרגן.

דורך אַ נעץ פון גרינע בלעטער
אויף די צווייַגן אויפגעהאַנגען,
קוקט אַרייַן מיט טויזנט אויגן דער פרימאָרגן.
און מיט לאַנגע, ווייכע פינגער
גלעט ער, פירט ער אויף די ברעמען,
ביז עס רירן זיך די דעקלאַך שטיל, פאַרבאָרגן.

דורכ׳ן לײַב לויפט דורך אַ ציטער,
פול מיט ת ע נ ו ג שפרייט דאָס האַרץ זיך.
נעמען זיך די גלידער ציען און דערוואַכן.
קוקט דער מאָרגן, שמייכלט רואיק:
סטייַטש, ווי קען מען איצטער שלאָפן
און דאָס פענסטער מיט אַ לאָדן גאָר פאַרמאַכן?

זומער אויף אַ פעלד.

אויף די זאַנגען רײַט אַ ווינטל,
בײַגט זײ אײַן און גלײַכט-זײ אויס;
בלויז די בלויע בלומען-קעפּלאַך
שפּרינגען שטיפעריש אַרויס.

אויף די גרינע לאַנקעס שײַנען
ווײַסע פלעקן נאַנט און ווײַט:
סטאַיעס גענז און ווײַסע שעפּסן.
קינדער רוען בײַ דער זײַט.

איבער אַלץ די זון אין הימל —
גאָטס געזאַלבטער זילבער-קאָפּ —
קוקט אַראָפּ און לאַכט מיט שטראַלן:
רוט זיך, קינדער, רוט זיך אָפּ!

ווען עס רעגנט.

עס רעגנט, רעגנט, רעגנט
פון אינדערפרי ביז נאַכט.
עס שטײען אין דער געגנט
די הײַזער צוגעמאַכט.

עס קומט צו אונז ניט קיינער
אין רעגנדיקע טעג,
און ס׳גייט פון אונז אויך קיינער
אין ערגעץ ניט אַוועק.

איך מוז אַליין זיך שפּילן
אַ גאַנצן טאָג אין הויז.
איך זאָל זיך ניט פאַרקילן,
לאָזט „מאַ“ מיך ניט אַרויס.

און קוק איך, ווי עס רעגנט,
עס רעגנט גאַנצע טעג,
וואָלט איך פאַרלאָזט די געגנט
און ערגעץ וויַט אַוועק.

וואו ס׳איז איצט שיין און וואַרים,
וואו יעדער גאָרטן גרינט,
און אין דער גאַס, אין ליאַרעם
נאָך שפּילט זיך יעדעס קינד.

די פיר צייַטן פון יאָר.

א

אייַז און פראָסט און שניי צערינען,
פעלדער הייבן אָן צו גרינען,
בוים און בלום — צו שפּראָצן, בליען;
הימלען — בלויער; פייגל פליען

אַהער צו אונז פון ווייַט —
ווי הייסט די שיינע צייַט?

ב

צייַטיק ווערן גאָלדענע זאַנגען;
בוים און שטרויך מיט פרוכט באַהאַנגען:
עפּל, באַרן, קאַרשן, פלוימען...
לאַנדמאַן טוט די ת ב ו א ה רוימען
פון פעלדער נאָענט און ווייַט —
ווי הייסט די ליבע צייַט?

ג

קירצער ווערן זונענשטראַלן,
בלומען וועלקן, בלעטער פאַלן,
טרויעריק רוישן קאַלטע ווינטן,
פייגל פריילאַכע פאַרשווינדן,
זיי פליען אַפּ ווייַט, ווייַט —
ווי הייסט די גרויע צייַט?

ד

אייַז און פראָסט און טיפע שנייען,
בייזע ווינטן וואָיען, ווייען;
גליטשיק איז דער טייַך — פאַרפראָרן,
גלייַך די וועלט וואָלט גיין פאַרלאָרן
אין שנייען טיף און ווייַט —
ווי הייסט די קאַלטע צייַט?

און וואו בין איך?

א

מנשה האָט געהאַט אַ קורצן זכרון. אין דער פרי, נאָכ'ן אויפשטיין, האָט ער אָנגעהויבן זוכן זיינע קליידער. ער האָט ניט געדענקט, וואו ער האָט זיי נעכטן אַוועקגעלייגט. האָט זיי אים די מאַמע געפונען.

נאָכדעם ווי ער האָט זיך אָנגעטאָן, האָט ער אָנגעהויבן זוכן זיינע ביכער און העפטן. ער האָט געזוכט און געזוכט און ניט געפונען.

„אוי וויי!" — האָט מנשה געוויינט און געשריען. — „ווער האָט גענומען מיינע ביכער? ווער האָט גענומען מיינע העפטן?"

— קורצער זכרון! — האָט אים זיין שוועסטער געזאָגט.

— דו האָסט זיי דאָך אַליין אויפ'ן פענסטער אַוועקגעלייגט.

זוכנדיק און וויינענדיק האָט מנשה דערווייל פאַרשפּעטיקט אין שול, און דער לערער האָט זיך אויף אים דערפאַר אָנגעבייזערט.

און אַזוי פלעגט מנשה זייער אָפט פאַרשפּעטיקן אין שול.

ב

איינמאָל האָט זיך מנשה דערטראַכט, וואָס צו טאָן, ער זאָל ניט פאַרשפּעטיקן. ער האָט גענומען אַ שטיקל פּאַפּיר און פאַר־שריבן: מיינע קליידער זיינען אויפ'ן שטול; די שיך — אונטער'ן שטול; די העפטן — אין בוך; די ביכער — אין רענצל; דאָס רענצל — אויפ'ן טיש; דער טיש איז אין קאַבינעט, און איך בין אין בעט. און דאָס צעטל האָט ער אונטערגעלייגט אונטער'ן קישן.

ווען ער האָט זיך אויף מאָרגן אויפגעכאַפּט, איז ער פלינק אַראָפּגעשפּרונגען פון בעטל, האָט אַרויסגענומען דאָס צעטל און גע־נומען קוקן, צי אַלץ איז אויפ'ן אָרט: די קליידער אויפ'ן שטול — פאַראַן; דאָס רענצל אויפ'ן טיש — פאַראַן; די ביכער אין רענצל —

פאַראַן; די העפטן אין בוך — פאַראַן; די שיך אונטער'ן שטול — פאַראַן; דער טיש אין קאַבינעט — פאַראַן. און איך אין בעט?

מנשה האָט אויפגעהויבן די קאָלדרע, געטאַפּט, געזוכט און האָט דאָרט קיינעם ניט געפונען.

ער איז געשטאַנען פאַרוואונדערט און האָט געפרעגט: „און וואו בין איך?"

אַ קליינער לערער.

ביי שלמה'לען האָבן זיך אַמאָל צעריסן די שיך. זיין מאַמע האָט זיי אָפּגעגעבן אַ שוסטער פאַרריכטן. שלמה'לע האָט ניט געקאָנט גיין אין שול, און ער איז פאַרבליבן אין דער היים.

אַ ביסל צייט איז שלמה'לע געזעסן איבער אַ בוך און האָט געלייענט. אַ סך לייענען האָט ער אָבער קיין חשק ניט געהאַט. אים איז געוואָרן אומעטיק צו זיצן און לייענען. אין דרויסן איז געווען וואָלקנדיק, און עס האָט געקלאַפּט אַ רעגנדל. און דאָס האָט אים נאָך אומעטיקער געמאַכט.

שלמה'לע האָט גענומען זוכן אַרבעט, מיט וואָס צו פאַרנעמען די צייט. ער האָט געזוכט און געפונען: ער האָט גענומען

זײַן קלײנן שװעסטערל ד ב ו ר ה'לע און אָנגעהױבן לערנען זי דעם אַ ל ף ־ ב י ת.

ד ב ו ר ה'לע איז געװען זײער אַ פלײַסיקע. זי האָט זיך צו־געהערט און געפאָלגט דעם ברודער. ש ל מ ה'לע האָט דאָס באַ־מערקט און איז געװען זײער צופרידן.

פון יענעם טאָג אָן האָט ער זי געלערנט אַ ש ע ה אין טאָג. פאַר'ן װינטער האָט זי זיך אױסגעלערנט לײענען און שרײַבן. ד ב ו ר ה'לע איז אים זײער דאַנקבאַר געװען, און זי האָט אים אַלצ־דינג געפאָלגט. און זײ האָבן זיך אײנס דאָס אַנדערע נאָך מער ליב געקראָגן.

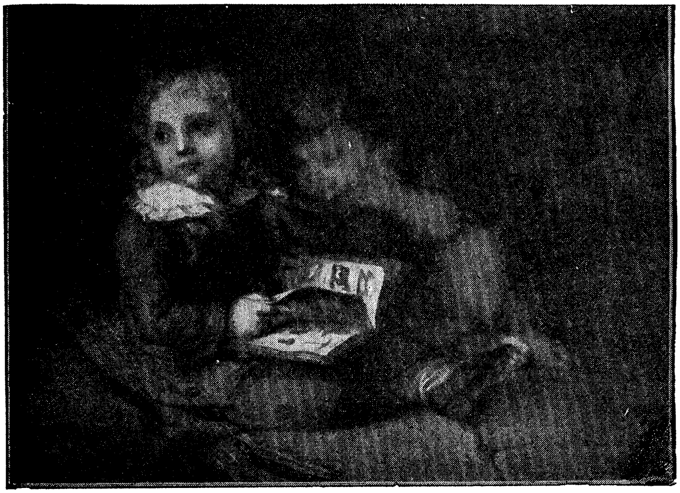

א הינטל אַלס עדות.

אַלע שילער זײַנען שוין געווען אין קלאַס, נאָר דער קלײַנער מאָרים ניט. און ערשט אין אַ פערטל שעה נאָכדעם, ווי די לעק־ציע האָט זיך אָנגעהויבן, איז מאָרים געקומען.

— פאַרוואָס ביסטו געקומען אַזוי שפּעט? — האָט אים דער לערער געפרעגט.

— איך בין געגאַנגען אין שול. — האָט מאָרים אָנגעהויבן מיט אַ געוויין. — האָבן מיר אַ הינטעלע, איז דאָס הינטעלע נאָכ־געלאָפן נאָך מיר. האָב איך זיך אומגעקערט און אָפּגעפירט דאָס הינטעלע אַהיים. האָב איך פאַרשפּעטיקט.

— האָט דיך, הייסט דאָס, דאָס הינטעלע ניט געלאָזן גיין אין שול? — האָט דער לערער געזאָגט. — עס גלויבט זיך מיר קוים. זע, אַקאָרשט, צי איז דאָס הינטעלע ניט מער ווי אַן אויסרייד? דו וועסט הײַנט דערפאַר פאַרבלײַבן אויף אַ פערטל שעה נאָך דער לעקציע.

מאָרים האָט זיך פאַרשעמט און האָט זיך פאַנאַנדערגעוויינט. ער איז אַלע מאָל געווען אַן אמת'ער מאַן. ער האָט קיינמאָל קיין ליגן ניט געזאָגט. און אויך דאָס מאָל האָט ער קיין ליגן ניט געזאָגט, נאָר דעם לערער האָט זיך זײַן מעשה ניט געגלויבט. מיט אַ פאַרקלעמט האַרץ האָט זיך מאָרים אַוועקגעזעצט אויף זײַן פּלאַץ.

עס זײַנען ניט אַוועק קיין פינף מינוט, ווי עס האָט זיך דער־הערט אַ קראַץ אין טיר. דער לערער האָט געעפנט די טיר, און עס איז אַרײַנגעלאָפן אַ קליין, שיין הינטעלע. עס איז צוגעלאָפן גלײַך צו מאָריסן, אַרויפגעשפּרונגען צו אים אויפ'ן באַנק און גענומען לעקן אים די הענט.

אַזוי ווי דאָס הינטעלע וואָלט געפילט, אַז זײַן פרײַנד איז אין

אַ צרה, איז עס געקומען צו לויפן עדות זאָגן, אַז זײַן פרײַנד האָט ניט געזאָגט קײַן ליגן.

דאָס אָנקומען פֿונ׳ם הינטעלע האָט אָנגעמאַכט אַ גאַנצן טומל אין קלאַס. דער לערער אַלײַן האָט זיך אויך פאַרוואונדערט, אָבער ער האָט פאַרשטאַנען, אַז מאָרים האָט געזאָגט דעם אמת. ער איז צוגעגאַנגען צו אים און האָט געזאָגט:

„אַנטשולדיק מיך, וואָס איך האָב דיך אומזיסט חושד געווען אין אַ ליגן זאָגן. דײַן הינטעלע איז געקומען עדות זאָגן, אַז דו האָסט געזאָגט דעם אמת. אַנטשולדיק מיך, וואָס איך האָב דיך פאַרשעמט.“

מיטגעפיל.

אַ נײַער חבר.

אין מיטן לערנען איז אין קלאַס אויפגעשטאַנען פון אָרט אַ שילער און האָט געזאָגט צום לערער:

— לערער, אין פענסטער קוקט אַרײַן אַ אינגעלע.

דער לערער האָט אַ קוק געטאָן אין פענסטער, און אין דער־זעלבער רגע האָט זיך באַוויזן דער פּנים פון׳ם אינגל, וואָס האָט אַרײַנגעקוקט פון דרויסן. זײַערע אויגן האָבן זיך באַגעגנט, און דעם אינגלס פּנים איז גלײַך פאַרשוואונדן געוואָרן פון פענסטער.

נאָך דער לעקציע זײַנען די קינדער אַרויס אין הויף זיך שפּילן און דער לערער אויך מיט זיי. האָבן זיי ווידער דערזען דעמזעלביקן אינגל. איצט איז ער שוין געשטאַנען אויפ׳ן גאַס און האָט געקוקט דורך די שפּאַלטן פון פּאַרקאַן. דאָס איז געווען אַ שײנער אינגל, מיט שוואַרצע געקרײַזלטע האָר, נאָר אין אַלטע בגדים. דער לע־רער האָט זיך געלאָזן גײן צו אים, האָט זיך דער אינגל אָפּגעקערט און געוואָלט אַנטלויפן. האָט דער לערער צו אים געזאָגט:

— שרעק זיך נישט, אינגעלע! קום אַהער! דו לערנסט שוין ערגעץ וואו?

— ניין! — האָט דער אינגל שעמעוודיק געענטפערט.

— טאַטע־מאַמען האָסטו?

— דער טאַטע איז געשטאָרבן.

— און וואָס טוט די מאַמע?

— מײַן מאַמע אַרבעט.

— און דו ווילסט זיך לערנען?

— געוויס, אַזוי איז ניט גוט. איך גיי אַרום פּוסט־און־פּאַס.

—האָט דער אינגל געזאָגט און איז רויט געוואָרן.

— אויב אַזוי, — האָט דער לערער געזאָגט, — גיי זאָג דײַן מאַמען, זי זאָל דיר געבן געלט אויף ביכער און העפטן, וועסטו קומען זיך לערנען בײַ אונז.

אויף דעם אינגלס פּנים האָט זיך אויף אַ מינוט באַוויזן אַ צופרידנהײַט, נאָר באַלד האָט ער ווידער די אויגן אַראָפּגעלאָזן צו דער ערד און געזאָגט מיט אַ זיפץ:

— מײַן שוועסטערל איז איצט קראַנק, גיט די מאַמע אוים איר גאַנצן פאַרדינסט אויף איר. מײַן מאַמע האָט קײַן געלט ניט.

— וואָס זאָלן מיר טאָן מיט אים? — האָט זיך דער לערער געווענדט צו די שילער, וואָס זײַנען דערבײַ געשטאַנען.

איז צוגעגאַנגען זלמן, דער גרעסטער שילער און געזאָגט:

— לערער, מיר וועלן אים קויפן ביכער און העפטן.

— ס׳איז אַ גוטער אײַנפאַל. — האָט אײַנגעשטימט דער לע־רער.

— קינדער, ווער פון אײַך האָט געלט? — האָט זלמן גע־פרעגט בײַ די שילער, וואָס זײַנען געשטאַנען אַרום.

אַלע קינדער האָבן אָנגעהויבן שטעקן די הענט אין די קעשע־נעס און געגעבן וויפיל ווער עס האָט געהאַט: ווער אַ פּעני, ווער צוויי אָדער מער. באַלד האָט שוין זלמן געהאַט אַ פולן הויפן מיט געלט. דער לערער האָט איבערגעציילט דאָס געלט, דערלייגט, וויפיל עס האָט געפעלט און געזאָגט:

— דו, זלמן, ביסט געפאַלן אויף דעם קלוגן אײַנפאַל, טאָ גיי זשע איצט דו און קויף אים ביכער און העפטן.

און צום אינגל האָט דער לערער געזאָגט:

— קום אַרײַן צו אונז און זײַ אַ גוטער שילער און אַ גוט קינד.

דער אינגל איז מיט אַלעמען צוזאַמען אַרײַן אין קלאַס. אַלע־מען איז עפּעס געווען גוט אויפ׳ן האַרצן: זיי האָבן אַלע געפילט, אַז זיי האָבן אָפּגעטאָן אַ גוטע זאַך.

תורה איז די בעסטע סחורה.

אויף אַ שיף, וואָס איז געשוואומען אין ווײַטע לענדער, זײַנען געזעסן פיל סוחרים, וואָס האָבן געפירט פאַרשײַדענע סחורות. זײ האָבן געשמועסט וועגן מסחר, געוויזן אײנער דעם צווײטן זײערע סחורות, געקויפט און געביטן זיך מיט זײ.

צווישן די סוחרים איז געזעסן אַ געלערנטער.

„וואו איז דײַן סחורה?“ — האָט מען אים געפרעגט.

— מײַן סחורה וועל איך ווײַזן, ווען מיר וועלן קומען אין לאַנד. — האָט געענטפערט דער געלערנטער.

די סוחרים האָבן זיך געוויצלט איבער אַזאַ סחורה, וואָס מען זעט זי ניט, און זי פאַרנעמט קײן אָרט ניט אויפ'ן שיף.

אויפ'ן וועג זײַנען אויף זײ אָנגעפאַלן ים-רויבער און צוגענומען די גאַנצע סחורה. ווען די שיף איז אָנגעקומען אין לאַנד, זײַנען אַלע סוחרים אַראָפּ הוילע און נאַקעטע. זײ האָבן אפילו ניט געהאַט אויפ'ן ערשטן מאָלצײַט. אויפ'ן געלערנטן מענשן אָבער האָבן געוואַרט פיל תלמידים זײַנע און פאַרערער. מען האָט אים באַגעגנט מיט גרויס כבוד. דעמאָלט האָבן די סוחרים פאַרשטאַנען, אין וואָס עס באַשטײט זײַן סחורה. זײ זײַנען צו אים צוגעגאַנגען און געזאָגט: „גליקלאַך ביסטו, געלערנטער, מיט דײַן סחורה. איצט ווײסן מיר, אַז זי איז די בעסטע: זי ווערט ניט גערויבט און גײט ניט פאַרלאָרן“.

זײ האָבן אים געבעטן, ער זאָל זײ באַהילפיק זײַן אין זײער אומגליק. דער געלערנטער האָט געבעטן די עלטסטע פון שטאָט, מען זאָל זײ באַהילפיק זײַן. די עלטסטע האָבן אויפגעקליבן פאַר זײ נדבות און אויסגעריכט זײ אַהײם.

הלל׳ס ליבע צו תורה.

א

הלל פלעגט יעדן טאָג זיך פאַרדינגען אויף אַרבעט און באַ־קומען לוין נאָר עטלאַכע פּרוטות. דערפון פלעגט ער האַלב אָוועקגעבן דעם שמש פון בית־המדרש, ער זאָל אים אַרײַנ־לאָזן הערן תורה, און האַלב פלעגט אים בלײַבן אויף לעבן פאַר זיך און פאַר זײַן הויזגעזינד.

מאַכט זיך אײנמאָל, אַז ער האָט געזוכט אַ גאַנצן טאָג און גאָר נישט באַקומען צו פאַרדינען. קומט ער פאַרנאַכט צום בית־המדרש, לאָזט אים אַהין דער היטער אָן געלט ניט אַרײַן. קלע־טערט ער אַרויף אויפ׳ן דאַך און שפּאַרט זיך דאָרט אָן לעבן דעם שײַן־פענסטערל אויפצוכאַפּן אַ לעבעדיק וואָרט פון די צוויי גרויסע לערערס מויל — פון שמעיה און אבטליון.

ב

אויסגעקומען איז דאָס אין אַ ווינטערדיקן פרײַטאָג צונאַכט. און ווי הלל ליגט דאָ אַזוי פאַרטיפט אין הערן, פאַלט דערווײַל אַרוים אַ שניי. און דער שניי גייט אַזוי לאַנג, ביז ער האָט הלל׳ן פאַרשאָטן.

שבת פאַרטאָג זאָגט שמעיה צו אבטליונ׳ען:

„אבטליון ברודער! אַלע טאָג אין דער צײַט איז שוין אין הויז ליכטיק, און הײַנט איז נאָך פינסטער. וואָס באַטײַט עס? זאָל דאָס זײַן אַזאַ וואָלקן־טאָג?“

גיבן זיי אַ קוק אַרויף, דערזעען זיי עפּעס אַ מענשנגעשטאַלט אויבן אין פענסטערל. איז מען אַרויף אויפ׳ן דאַך; געפינט מען הלל׳ן, ווי ער ליגט דאָרט אונטער אַ באַרג שניי פון דריי איילן הויך. נעמט מען אים אַראָפּ, מען וואַשט אים אַרום און מען שמירט

אים אוים זײַן לײַב מיט בוימל און מען מאַכט אַ פײַער אים צו דער־וואַרימען, ער זאָל קומען צו זיך.

„צוליב אָפּראַטעווען דאָס לעבן פון אַזעלכן — זאָגן די לע־רער — מעג מען אַלץ טאָן“.

ווערטער פון חכמים.

הלל זאָגט: זאָג ניט: „ווען איך וועל זײַן פרײַ, וועל איך לערנען“, דען מעגלאַך, אַז דו וועסט קײנמאָל ניט פרײַ זײַן.

ער פלעגט אויך זאָגן: אַן אומוויסנדער קאָן זיך ניט היטן פון שלעכטע מעשים, און אַ שעמעוודיקער קאָן קײן זאַך ניט לערנען.

ער פלעגט אויך זאָגן: האָב ליב מענשן און דערנעענטער זײ צום לערנען.

ער פלעגט אויך זאָגן: אויב איך אַלײן בין ניט פאַר זיך, טאָ ווער איז פאַר מיר? און ווען איך אַלײן בין נאָר פאַר זיך, וואָס בין איך? און אויב ניט איצט — ווען דען?

פון זיך אַלײן אויסגעלערנט.

אין אַ גרויסן זאַל איז געווען פאַרזאַמלט אַן עולם מענשן. עס זײַנען דאָ געווען אי בכבוד'ע אַלטע לײַט — געלערנטע, אי יונגע בחורים. אין מיטן זאַל איז געשטאַנען אַ גרויסער טיש; אויפ'ן טיש זײַנען געלעגן אַ סך ביכער. עס איז פאָרגעקומען אַן עקזאַמען. יונגע לײַט, וואָס האָבן שוין געענדיקט אײן שול, האָבן זיך עקזאַמענירט אַנצוקומען אין אַ העכערער שול. עקזאַמענירט האָט זײ אַ באַרימטער געלערנטער. אין זאַל איז געווען שטיל. כל־זמן אײנער האָט געענטפערט, האָבן די איבעריקע געשוויגן און געוואַרט.

מיט אַ מאָל האָט זיך דערהערט אַ פאַרשטיקטער געלעכטער

און אַ שעפּטשערײַ: אין זאַל איז אַרײַן אַ יונגער פּויער, וועלכער איז געווען אָנגעטאָן אין אַ פּראָסטער סערמיאַנגע און אין גראָבע שטיוול מיט פּאַדקעוועס; זײַנע קליידער זײַנען געווען פאַרשטויבט. אין די הענט האָט ער געהאַלטן אַ גראָבן שטעקן; ס׳איז געווען קענטיק, אַז ער איז געקומען אַהער פון אַ ווײַטן וועג. ער איז אַרײַן און האָט זיך אָפּגעשטעלט.

— איר האָט מסתמא אַ טעות געהאַט, רב קרוב, — האָט זיך צו אים געווענדט דער געלערנטער, — דאָ קומט פאָר אַן עקזאַמען. וואָס זשע דאַרפט איר דאָ?

— איך וואָלט אויך געוואָלט זיך עקזאַמענירן. — האָט דער פּויער ניט דרייסט געענטפערט.

בײַ די ווערטער זײַנע האָבן אַלע אויסגעשאָסן אַ געלעכטער, און דער פּויער האָט זיך גאָר צעטומלט און פאַרשעמט.

— ווייסט איר דען, וואָס מען דאַרף וויסן אויפ׳ן עקזאַמען? -- האָט אים דער געלערנטער געפרעגט מיט אומצוטרוי.

— יאָ, — האָט דער פּויער געענטפערט, — איך האָב געלערנט אַלץ, וואָס עס פאָדערט זיך לויט דער פּראָגראַם.

— אויב אַזוי, טאָ זעצט זיך און וואַרט, ביז ס׳וועט קומען אײַער צײַט צום ענטפערן. — האָט דער עקזאַמענאַטאָר געזאָגט.

דער פּויער האָט זיך אַנידערגעזעצט אויף אַ באַנק און האָט גענומען זיך צוהערן, ווי אַנדערע האָבן געענטפערט.

— ניטאָ זיך וואָס צו שרעקן! — האָט ער געטראַכט. — איך ווייס דאָס אַלץ.

עס איז לסוף געקומען זײַן צײַט צו ענטפערן. ער האָט זיך שוין אײַנגאַנצן באַרויקט פון זײַן שרעק און האָט געענטפערט זיכער און דרייסט. אַלע זײַנע ענטפערס זײַנען געווען קלאָרע און ריכטיקע. ס׳איז קענטיק געווען, אַז ער ווייס די זאַך אויסגעצייכנט. מען האָט אים גענומען פאַרלייגן די שווערסטע פראַגן, מען האָט אים געפרעגט אפילו דאָס, וואָס איז אויסער דער פּראָגראַם. ער האָט אויף אַלץ גוט געענטפערט. איצט האָט שוין מער קיינער פון אים

ניט געלאַכט. אַלע האָבן אויפמערקזאַם זיך צוגעהערט צו דעם יונגן פויערס גלענצנדע ענטפערס. דער עקזאַמענאַטאָר איז געוואָרן פון אים אַנטציקט.

— ווער האָט מיט אײַך געלערנט, יונגער מאַן? — האָט ער אים געפרעגט נאָכ'ן עקזאַמען.

— מיך האָט קיינער ניט געלערנט, איך האָב אַליין אַלץ אויס-אויסגעלערנט אין מײַן פרײַער צײַט, ווען איך פלעג ניט דאַרפן אַר-בעטן. — האָט באַשיידן געענטפערט דער פויער.

אַ קאָמפּאָזיציע-לעקציע.

רחל און עקיבא.

א

אַמאָל האָט אין ירושלים געוואוינט אַ ווײַכער מאַן מיט'ן נאָמען כלבא-שבוע. האָט ער געהאַט אַ בת-יחידה, וואָס האָט געהייסן רחל. איז רחל'ען געפעלן געוואָרן איינער פון איר

פֿאָטערס פֿאַסטוכער, עקיבא דער זון פֿון יוסף, און זי האָט מיט אים חתונה געהאַט. איז איר פֿאָטער אויף איר אין כּעס געוואָרן, האָט זיך אָפּגעזאָגט פֿון איר און באַשטימט — ניט צו לאָזן איר קיין ירושה.

האָט רחל פֿאַרלאָזן איר פֿאָטערס פּאַלאַץ און האָט זיך באַזעצט מיט איר מאַן אין אַ קליין געצעלט הינטער דער שטאָט. זיי זיינען געווען זייער אָרים און האָבן געגעסן נאָר טרוקן ברויט. רחל איז אָבער שטענדיק געווען פֿריילעך און פֿלעגט נאָך פֿאַרטרייבן דעם אומעט און די שווערע געדאַנקען פֿון איר מאַן.

איינמאָל זאָגט רחל צו עקיבא'ן: „עקיבא! דו האָסט מיר צוגעזאָגט, אַז דו וועסט גיין צו די חכמים לערנען תורה. ווען דו טוסט אַזוי, וואָלט איך געווען די גליקלאַכסטע פֿון אַלע פֿרויען.“

אויף מאָרגן האָט עקיבא זיך אָפּגעזעגנט מיט זיין פֿרוי און אַוועקגעלאָזט זיך לערנען תורה.

ב

איז עקיבא אָנגעקומען אין אַ שטאָט און האָט זיך געזעצט לערנען ביי אַ מלמד, וואָס האָט געלערנט מיט די קינדער אלף-בית. דער דערוואַקסענער עקיבא האָט זיך ניט געשעמט און געלערנט צוזאַמען מיט קליינע קינדער.

אין אַ קורצער צייט אַרום האָט ער שוין געקאָנט גוט לייענען. דאַמאָלסט איז ער אַריבער אין בית-המדרש, וואו ער האָט געלערנט ביי באַרימטע געלערנטע לייט.

געלעבט האָט עקיבא פֿון האָלץ-האַקן. גאַנץ פֿרי פֿלעגט ער אויפֿשטיין, אָנהאַקן אין וואַלד אַ בינטל האָלץ, ברענגען עס אין שטאָט אַריין און פֿאַרקויפֿן. ער האָט געלעבט אין אָרימקייט, נאָר ער האָט ניט אויפֿגעהערט צו לערנען גאַנצע טעג און נעכט.

און עקיבא איז געוואָרן אַ גרויסער געלערנטער. ער האָט שוין געקאָנט לערנען בעסער פֿון אַלע זיינע חברים. און באַלד איז ער געוואָרן באַרימט, ווי איינער פֿון די גרעסטע געלערנטע. מען האָט אים אָנגעהויבן צו רופֿן: „רב עקיבא“.

ס׳זײַנען אַריבער פיל יאָרן. רב עקיבא האָט באַקומען מיט זײַן געלערנטקײַט און חכמה אַ שם אויף דער גאַנצער וועלט, און עס האָבן זיך אָנגעהויבן ציען צו אים תלמידים פון אַלע זײַטן. די צאָל פון זײַנע תלמידים איז מיט דער צײַט אויסגע־וואַקסן ביז פיר און צוואַנציק טויזנט.

ג

אַז עס זײַנען אַריבער פיר און צוואַנציק יאָר, האָט רב עקיבא זיך געלאָזט צוריק קײן ירושלים, צו זײַן פרוי רחל. מיט אים זײַנען מיטגעגאַנגען טויזנטער תלמידים.

ווען מען האָט אין ירושלים דערהערט, אַז עס קומט רב עקיבא, דער גרעסטער פון די אידישע חכמים, זײַנען די חשוב׳סטע, די אָנגעזעענסטע לײַט פון שטאָט אים אַרויסגעגאַנגען אַנטקעגן. צווישן די חשוב׳ע לײַט איז אויך געווען כלבא־שבוע.

רחל האָט זיך אויך געלאָזט גײן אַנטקעגן ר׳ עקיבא׳ן. ווען זי האָט אים דערזען, האָט זי געקושט דעם זוים פון זײַן קלייד און געוויינט פאַר שמחה. די תלמידים האָבן זי געוואָלט אָפּ־שטויסן און אָוועקטרײַבן, וואָרים זיי האָבן ניט געוואוסט, אַז זי איז ר׳ עקיבא׳ס ווײַב.

האָט רב עקיבא זיי געזאָגט: „לאָזט זי, קינדער! איר זאָלט וויסן זײַן, אַז איר האָבן מיר צו פאַרדאַנקען אי מײַן תורה, אי אײַערע. ווען ניט די פרוי, וואָלט איך ניט געווען אײַער לערער און איר — מײַנע תלמידים“.

ווען דער רײַכער כלבא־שבוע האָט זיך דערוואוסט, אַז ר׳ עקיבא איז דאָס זײַן איידים, האָט ער זײַן טאָכטער רחל צו־ריק געמאַכט פאַר זײַן יורש׳טע און ער האָט אײַנגעלאַדן ר׳ עקיבא׳ן גײן וואוינען בײַ אים אין פּאַלאַץ. רב עקיבא אָבער האָט זיך אָפּגעזאָגט פון די רײַכע פּאַלאַצן און זיך באַזעצט אינ׳ם געצעלט פון זײַן ווײַב.

און זייער אָרים געצעלט איז געוואָרן העכער פון אַלע שענסטע פּאַלאַצן, ווייל דאָרטן האָט געוואוינט דער גרעסטער געלערנטער פון די אידן, און אַהין פלעגט מען קומען פון נאָענט און פון ווייט הערן תורה און חכמה.

דער ערשטער טאָג אין סקול.

יאָסעלע, אַ אינגעלע פון אַ יאָר צוועלף, איז געקומען פון רוס-לאַנד אין אַמעריקע. זיינע עלטערן און די גאַנצע פאַמיליע האָט שוין זייט אַ געוויסער צייט געוואוינט אין ניו-יאָרק. און עס איז געקומען די צייט, ווען מען האָט יאָסעלען געמוזט אין סקול אָפּגעבן.

די מוטער האָט אים ביי דער האַנט גענומען; בערל, זיין ברודערל, וואָס איז שוין געגאַנגען אין סקול, איז מיטגעגאַנגען, און מען האָט יאָסעלען אין דער סקול געפירט.

אַריינגעקומען אין אַ גרוים הויז, האָט יאָסעלע מורא גע-קראָגן. נאָר געזען, ווי בערל פילט זיך היימיש דאָרט, גריסט זיך מיט אַלע, איז ער אַביסל רואיקער געוואָרן. בערל האָט זיי אַריינגעפירט אין דער קאַנצעלאַריע (אין אָפיס) אַריין, וואו מען האָט יאָסעלען פאַרשריבן. יאָסעלע האָט פאַרוואונדערט אָנגעקוקט בערלען, ווי ער שטייט און טענה'ט זיך אוים אויף עפּעס אַ פרעמדער שפּראַך מיט אַ הויכן מאַן און ער האָט גאָר ניט קיין מורא. דערנאָך האָט בערל יאָסעלען ביי דער האַנט אָנגענומען און אַריינגעפירט אים אין אַ גרויסן זאַל אַריין.

אַזאַ גרויסן זאַל האָט נאָך יאָסעלע קיינמאָל ניט געזען. אין זאַל זיצן קינדער, יעדעס קינד אויף אַ שטול. ער האָט ניט באַמערקט, ווי מען האָט אים אויך אַוועקגעזעצט אויף אַ שטול. אויף דעם בעלע-מער זיינען געשטאַנען די לערער און לערערנס און מען האָט גע-שפּילט אויף עפּעס אַן אינסטרומענט; און די קינדער האָבן אַלע מיטגעזונגען אַ ליד, וואָס יאָסעלע האָט ניט פאַרשטאַנען.

באַלד האָט דאָס געזאַנג אויפגעהערט. די קינדער האָבן זיך

אָנגעהויבן מיט ר ע ש צו צעגײן. בערל איז צוגעגאַנגען צו אײנער פון די לערערנס און עפּעס געזאָגט. די לערערן איז צוגעגאַנגען צו יאָסעלען, האָט אים אָנגענומען מיט דער האַנט בײַם קינדל און מיט אַ ליבלאַכן שמײכל עפּעס צו אים גערעדט. נאָר יאָסעלע האָט ניט פֿאַרשטאַנען. די לערערן האָט אים אָנגענומען בײַ דער האַנט און אַרויסגעפירט אים פון זאַל. און זי שפּרינגט מיט אים איבער טרעפּ און רעדט צו אים און שמײכלט צו אים און דערצײלט אים און װײַזט אים מיט די הענט. נאָר יאָסעלע פֿאַרשטײט ניט, װאָס זי רעדט.

באַלד פירט אים די לערערן װידער אַרײַן אין אַ זאַל. קינדער זײַנען דאָרט. און װי זײ האָבן זי דערזען, זײַנען זײ זי באַפאַלן מיט לאַכן און פרײד. זי װײַזט די קינדער אויף יאָסעלען און אַלע קוקן יאָסעלען אַזוי נײַגעריק אָן. און זי נעמט אים בײַ דער האַנט און זעצט אים הינטער אַ שטענדער אַװעק, און נעמט פּאַפּיר און לײגט פאַר אים, און אַ בלײַשטיפט גיט זי אים אין האַנט אַרײַן און װײַזט אים אויף אַ מענשעלע, װאָס שטײט אויסגעמאָלט אויף אַ טאַבעלע, און הײסט אים, ער זאָל נאָכמאָלן דאָס מענשעלע, און גײט איבער צו די אַנדערע קינדער.

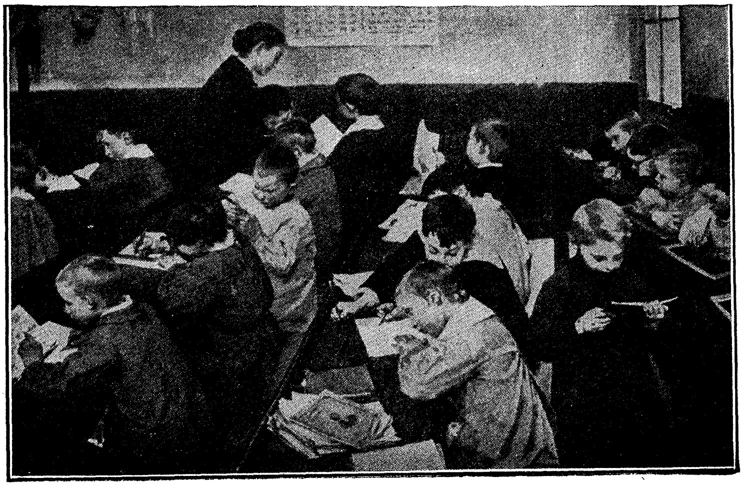

אַ פּאַוזע.

דורך די פענסטער פון דער שול
ווינקט דער בלויער פרײַער דרויסן.
גיט דער לערער נאָר אַ קלונג,
נעמען זיך די קינדער שטויסן.

דורך די טירן אויף דער גאַס
נעמען קינדער זיך פאַרזייען,
און די לופט איז אָנגעפילט
מיט די קינדערשע געשרייען.

איינער גיט אַ וואָרף אַ באַל,
לויפן אַנדערע אים כאַפּן;
שטייט אַ קאַן פון מילך אין גאַס,
נעמען קינדער אויף דעם קלאַפּן.

גייען מיידלאַך אין אַ ריי,
איינע טראָגט מיט שטאָלץ אַ ביכל;
לויפט אַ אינגל דורך דורך זיי,
קײַענדיק אַ פרישן קיכל.

שטייט אַ קינד פאַרבענקט אַהיים,
ווײַל זײַן מאַמע באַקט הײַנט קוכן.
גייט פון קראָם אַרויס אַ קינד,
נעמט די צוקערלאַך פאַרזוכן.

שטייט אַ מיידל מיט אַ בוך,
קוקט זי אויף די שיינע בילדער;

לויפן אינגלאַך איר פאַרביי
מיט געשרייען און געפילדער.

„שטיי!" — גיט איינער אַ געשריי,
נעמט זיין חבר׳ם לאַצן דרייען,
גיט אים מיט אַ שפּיז אַ שטאָך,
בייגט דער שפּיז זיך איין אין צווייען.

לאַכן ביידע אינגלאַך הויך,
קוקן אויף דעם שפּיז פון לעדער;
גנב'עט זיך אַ אינגל דורך,
קיצלט ער זיי מיט אַ פעדער.

גיט אַ קלונג דעם לערערס גלאָק,
נעמען זיך די קינדער יאָגן,
און דער גרויסער טומל ווערט
לאַנגזאַם צו דער שול פאַרטראָגן.

דריי אינגעלאַך.

די מאַמע האָט דריי אינגעלאַך,
דריי אינגעלאַך געהאַט,
מיט ווייכע רויטע בעקעלאַך,
ווי צאַרטער סאַמעט גלאַט.
האָט איינס געהייסן בערעלע,
דאָס צווייטע חיים-שמערעלע,
דאָס דריטע האָט געהייסן —
מען זאָל אים קויפן שיך.

איך האָב אײַך אָפּגענאַרט!
איך האָב געוואוסט — איר וואַרט.
דאָס דריטע קלײנע אינגעלע,
דאָס דריטע — דאָס בין איך.

די מאַמע האָט דרײַ ניסעלאַך
פון דעם יאַריד געבראַכט,
דרײַ גוטע פעטע ניסעלאַך,
דרײַ ניסעלאַך אַ פּראַכט.
איז אײנס געווען פאַר בערעלען,
און אײנס פאַר ח י י ם - שמערעלען,
און גאָר דאָס בעסטע ניסעלע —
האָט זי געלאָזט פאַר זיך.

איר וואונדערט זיך אַ ביסל:
פאַרוואָס ניט מיר אַ ניסל?
ווײַל ניסן, ניסן, ניסעלע —
דאָס דריטע, דאָס בין איך.

די מאַמע האָט אַהײם געבראַכט
צוויי ניסעלאַך און מיך;
צוויי ניסלאַך פאַר די ברידערלאַך
און מיר — צוויי נײַע שיך.

צום טאַטנס געבורטסטאָג.

דער טאַטע איז אַלט געוואָרן פינף און דרייסיק יאָר. די גרע־סערע קינדער האָבן געוואוסט פריער, ווען דער טאַטע וועט האָבן זיין געבורטסטאָג, און זיי האָבן צוליב דעם אָנגעגרייט פאַר אים מתנות. אָבער זיי האָבן דעם פאָטער גאָרנישט ניט געזאָגט; זיי האָבן אים געוואָלט איבערראַשן.

גאַנצע טעג האָבן די קינדער גערעדט וועגן זייערע מתנות. ווען דער פאָטער איז ניט געווען אין הויז, פלעגן זיי די גוטע זאַכן אַרויסנעמען פון זייערע באַהעלטענישן, און ווייזן איינע די אַנדערע, און ריידן פון דעם, ווי דער טאַטע וועט זיך פרייען.

בלויז דאָס אינגסטע קינד האָט ניט געהאַט קיין מתנה צו געבן דעם פאָטער. דאָס איז געווען אַ מיידעלע דריי יאָר אַלט, און קיינער האָט ניט גערעכנט, אַז זי איז אַלט גענוג און פאַרשטייט עפּעס וועגן אַ געבורטסטאָג. אָבער דאָס מיידעלע האָט פאַרשטאַנען און האָט זיך זייער גענומען צום האַרצן, וואָס מען האָט איר ניט געגעבן קיין געלעגנהייט צו ווייזן איר ליבע צום פּאַפּאַ.

דאָס קינד האָט געטראַכט און געטראַכט מיט איר קינדערשן שכל, און נאָכדעם האָט זי גענומען עטלאַכע שטיקער פּאַפּיר, און מיט אַ בלייפעדער האָט זי גענומען שרייבן אַ בריף צום פּאַפּאַ. זי האָט פאַרשריבן אַכט אָדער צען זייטלאַך פּאַפּיר. און וואָס האָט אַזאַ מיידעלע געקענט אָנשרייבן? פּאַסיקלאַך, רעדעלאַך, פינטעלאַך פון איין זייט, און פּאַסיקלאַך, רעדעלאַך און פינטעלאַך פון דער אַנדער זייט. גאַנצע טעג פלעגט דאָס מיידעלע שרייבן, און אַז די עלטערע שוועסטער און ברידער פלעגן לאַכנדיק פרעגן: „וואָס שרייבסטו, לינע?" פלעגט דאָס מיידעלע ענטפערן: „איך שרייב זיך אַזוי, איר וועט שוין זען, צו וועמען איך שרייב".

ענדלאַך איז געקומען דער געבורטסטאָג. די קינדער זיינען אויפגעשטאַנען זייער פרי, זיך אָנגעטאָן, און מיטנעמענדיק זייערע

פּרעזענטן, זײַנען זײ אַרײַנגעקומען אין דעם צימער, וואו דער פּאַ־טער איז געשלאָפן. בײַ זײער אַרײַנקומען האָט ער זיך אויפגעכאַפּט. און דאַן זײַנען די קינדער צוגעקומען צו אים אײנציקווײַז און האָבן אים דערלאַנגט זײערע פּרעזענטן. דער פּאָטער איז געווען איבער־ראַשט, און ער האָט זיך זײער שטאַרק געפרײט און געקושט יעדעס קינד באַזונדער.

דאַן איז דאָס קלענסטע קינד, דאָס מײדעלע, צוגעגאַנגען און דערלאַנגט דעם פּאָטער אַ פּעקל צעקנײטשטע פּאַפּירן, וואָס זײַנען געווען פאַרשריבן פון אַלע זײַטן. „דאָס איז אַ בריף צו דײַן געּ־בורטסטאָג“. — האָט דאָס מײדעלע געזאָגט. דער פּאָטער האָט זי גענומען אויף די הענט און באַטראַכט די פּאַפּיקלאַך מיט די רעדע־לאַך, וואָס זײַנען געווען אויף די פּאַפּירן.

„און וואָס שטײט דאָ געשריבן, מײַן טײַער קינד?“ — האָט דער פּאָטער געפרעגט מיט אַן ערנסטער מינע.

— „דאָ שטײט“: — האָט דאָס מײדעלע געענטפערט, און אירע אײגעלאַך האָבן אַ לײַכט געטאָן: — „איך האָב ליב מײַן גוטן פּאַפּאַ“.

אַלע קינדער האָבן באַלד געזען, אַז לינעס מתנה איז די שענסטע.

דעם זײדנס טאַביק־פּושקע.

— זײדע, ווײַז דײַן טאַביק־פּושקע,
איך וויל אויך אַ שמעק.
„גײ, דו ביסט אַ שטיפער!“ — זאָגט ער
און ער גײט אַוועק.

טראַכט איך: אַז דער זײדע ט׳שלאָפן,
קײנער וועט ניט זײַן,

װעל איך אויף די שפּיצן פינגער
אין זײַן שטוב אַרײַן;

אויסזוכן די פּושקע טאַביק
אין זײַן לאַנגגן ראָק,
אָנמעסטן די גרויסע ברילן,
אומגײַין מיט זײַן שטאָק.

טאַביק װעל איך קענען שמעקן,
װיפיל נאָר, איך װיל;
װעל איך אויסזען, װי אַ זײדע...
אוי, אַ שײנע שפּיל!

שאַ, דער זײדע מוז שוין שלאָפן!
בין איך באַלד בײַם טיר;
שפּאַן אַרײַן צו אים אין קאַמער, —
ס׳הערט זיך ניט קײַן ריר.

כאַפּ איך זײדעס ראָק פון בעטל,
זוך די טאַביק אויס,
נעם דעם שטעקן און די ברילן
און איך גײ אַרויס.

שטעל איך זיך אַנטקעגן שפּיגל
אין דעם זײדנס ראָק,
מיט די ברילן אויף די אויגן,
אין מײַן האַנט דעם שטאָק.

ווייל איך עפּענען די פּושקע,
קען איך ניט, ס׳איז שווער;
רײַס איך זי מיט אַלע כּוחות,
דריי זי הין און הער.

ביז עס רײַסט זיך אויף דאָס דעקל
מיט אַ גרויסן פּראַל;
פליט אין נאָז און אין די אויגן
טאַביק — ביטער-גאַל!

— האַפּטשי! האַפּטשי! זיידע, זיידע!
גיכער, קום אַהער!
האַפּטשי! אוי, די אויגן, זיידע!
כ׳וועל ניט טאָן דאָס מער!

קומט דער זיידע שנעל צו לויפן:
„האפּטשי! וואָס איז דאָס?"
— אוי, ס'איז ביטער אין די אויגן,
ביטער דאָ אין נאָז!

„זעסט, — זאָגט ער, — ווערסט נאַשן טאַביק,
אַז דער זיידע שלאָפט?"
כ'וויים, איך בין געווען אַ שלעכטער,
האָט מיך גאָט געשטראָפט...

זאָלסט אַלע מאָל זאָגן דעם אמת!

אַ שמעק טאַביק.

אַ איד איז געפאָרן אין וועג. פאַרווילט זיך אים זייער שטאַרק אַ שמעק טאַביק, און זיין טאַביק-פושקעלע האָט ער צום אומגליק פאַרגעסן אין דער היים.

דערזעט דער איד פון ווייטן אַ פויער. פאָרט ער צו אים צו און בעט ביי אים אַ שמעק טאַביק. דער פויער האָט ניט געוואָלט געבן. באָט אים דער איד פינף קאָפּיקעס פאַר אַ שמעק, דער פויער וויל ניט. ביז ער האָט דעם פויער געגעבן 20 קאָפּיקעס, דעמאָלט האָט אים דער פויער געגעבן אַ שמעק טאָן. דער איד האָט באַצאָלט נאָך צוואַנציק קאָפּיקעס, גענומען אַ שמעק טאַביק אין וועג אַריין און איז אַוועקגעפאָרן.

אין אַ פּאָר וואָכן אַרום האָט דער זעלבער פויער געבראַכט צופירן אין שטעטל אויפ׳ן מאַרק אַ פור מיט האָלץ. דער איד האָט דערזען דעם פויער מיט דער פור האָלץ, איז ער צוגעגאַנגען און אָפּגעקויפט ביי אים דעם וואָגן האָלץ פאַר זעכציק קאָפּיקעס. דער פויער האָט אָפּגעפירט דעם וואָגן האָלץ צום אידן אַהיים, האָט אַראָפּגעלייגט דאָס האָלץ און איז אַריין צום אידן אין שטוב נאָכ׳ן געלט.

דער איד האָט דעם פויער געבעטן זיצן און האָט מיט אים פאַרפירט אַ שמועס. דערוויייל האָט דער איד אַרויסגענומען זיין טאַביק-פושקעלע און געטאָן אַ שמעק טאַביק. דער פויער האָט אויך אַריינגעשטעקט זיינע פינגער און גענומען אַ שמעק טאַביק. דערוויייל רעדט דער איד און פרעגט זיך פאַנאַנדער און נעמט נאָך אַמאָל אַ שמעק, און דער פויער טוט אים נאָך און נעמט אויך נאָך אַ שמעק.

אַ ביסל שפּעטער שטייט דער פויער אויף און בעט דאָס געלט, וואָס אים קומט פאַר׳ן וואָגן האָלץ. נעמט דער איד און גיט אים 20 קאָפּיקעס. דער פויער האָט דאָס דערזען, איז ער געוואָרן שטאַרק אין כעס: „דו דאַרפסט דאָך מיר באַצאָלן 60 קאָפּיקעס און ניט צוואַנציק!“

— „יאָ, — ענטפערט דער איד, — אָבער דו האָסט ביי מיר גענומען צוויי שמעק טאַביק. און ביי מיר קאָסט אויך אַ שמעק טאַביק צוואַנציק קאָפּיקעס, אַזוי ווי ביי דיר. צוויי שמעק טאַביק איז 40 קאָפּיקעס. קומט דיר נאָך 20; אויב דו ווילסט, נעם.“

איז דער פויער אַוועקגעלאָפן צום ריכטער. דער ריכטער האָט געשיקט נאָכ׳ן אידן. דער איד איז געקומען און דערציילט פאַר׳ן ריכטער די גאַנצע מ ע ש ה. האָט דער ריכטער געפּ ס ק׳נט: „40 קאָפּיקעס האָט ער ביי דיר אָפּגענומען מיט די צוויי שמעק טאַביק. קומסטו אים נאָך 20. גיב אים נאָך אַ שמעק טאַביק, און איר וועט זיין קוויט.“

שלימאַזל.

האָט איר ווען געהערט פון שלימאַזלען?

שלימאַזל איז אַ מענש, וואָס מיט אים טרעפן זיך נאָכאַנאַנד אומגליקן. וואו ער גייט און וואו ער שטייט, טרעפט מיט אים עפּעס אַן אומגליק. אַלץ וואָס ער וויל טאָן, לאָזט זיך אויס פּונקט קאַפּויר.

איינמאָל איז געווען אַ קאַלטער פרימאָרגן. האָט שלימאַזל געוואָלט מאַכן פייער אין הויז. איז ער אַרויס אויפ׳ן הויף, האָט ער דאָרט קיין ברעקל האָלץ ניט געפונען.

איז שלימאַזל אַוועק אין וואַלד און געוואָלט אָנהאַקן האָלץ. האָט ער דערזען אַ סטאַדע וועלף. איז ער אַנטלאָפן פון די וועלף און איז צוגעלאָפן צו אַ בריק.

ווי נאָר שלימאַזל האָט אַרויפגעשטעלט זיין פוס אויף דער בריק, איז די בריק איינגעפאַלן, און שלימאַזל איז אַריינגעפאַלן אין וואַסער.

שלימאַזל איז געשוואומען און געשוואומען, ביז ער איז קוים, קוים געקומען צום ברעג. ער איז ווידער אַוועק אין וואַלד אַריין און גענומען האַקן האָלץ.

ער האָט אַזוי לאַנג געהאַקט העלץ, ביז ער איז מיד געוואָרן און איז איינגעשלאָפן אין וואַלד. אַז ער האָט זיך אויפגעכאַפּט פון זיין שלאָף, האָט ער דערזען, אַז די העלץ האָט עמיצער צוגענומען.

נו, האָט שלימאַזל אָנגעהאַקט אַנדערע העלץ און זיי געטראָגן אַהיים. אָבער ביז ער איז געקומען אַהיים, האָט זיך דאָס וועטער געענדערט און עס איז געוואָרן וואַרים, און מען האָט מער ניט גע־דאַרפט הייצן.

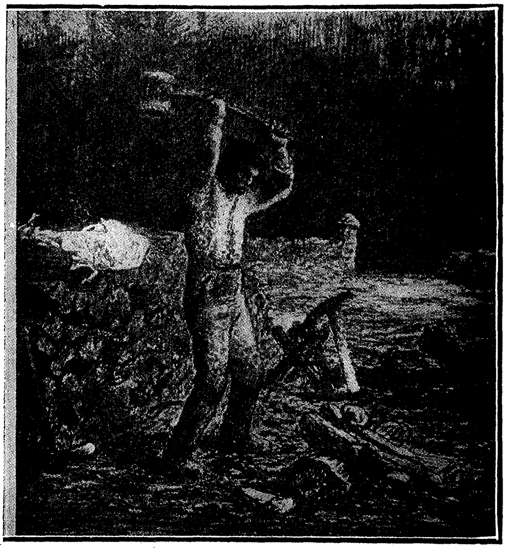

דער מאַן, זײַן זון און דער אײזל.

1.

אַמאָל איז אַ פֿאָטער געגאַנגען צוזאַמען מיט זײַן זון אין וועג. דער פֿאָטער האָט נאָכגעפֿירט אַן אײזל הינטער זיך.

גײט פֿאַרבײַ אַ מאַן. רופֿט ער זיך אָפּ:

„איר זײַט גאָר ניט קלוג! וואָס גײט איר צופֿוס און פֿירט נאָך זיך נאָך דעם אײזל? אויף וואָס טויג דען אַן אײזל, אויב ניט אויף פֿאָרן רײַטנדיק אויף אים?“

— איך האָב גאָר וועגן דעם ביז איצט ניט געטראַכט. — האָט דער פֿאָטער געזאָגט. — ביסט גערעכט.

און ער האָט אַרויפֿגעזעצט דעם זון אויפֿ'ן אײזל און זײ זײַנען אַוועק ווײַטער.

גײען פֿאַרבײַ מענשן. רופֿן זײ זיך אָפּ:

„זע נאָר, וואָס פֿאַר אַ בײַבאַק דאָס איז! אַלײן פֿאָרט ער אויפֿ'ן אײזל און דעם אַלטן טאַטן לאָזט ער גײן צו פֿוס.“

ווען דער פֿאָטער האָט דאָס דערהערט, האָט ער געהײסן דעם זון אָפּשטעלן זיך און אַראָפּ פֿון אײזל. און ער אַלײן איז אַרויף אויפֿ'ן אײזל און איז אַוועקגעפֿאָרן ווײַטער. און דער זון איז אים נאָכגעגאַנגען.

גײען פֿאַרבײַ דרײַ פֿרויען. רופֿען זײ זיך אָפּ:

„וואָס פאַר אַ שלעכטער און פוילער מענש דאָס איז! אַליין זיצט ער אויפ'ן אייזל און דאָס קינד לאָזט ער נאָכגייען הינטן.“

ווען דער פאָטער האָט דאָס דערהערט, האָט ער געהייסן זיין זון אויך אַרויפקריכן אויפ'ן אייזל און זעצן זיך הינטער אים. און זיי זיינען אַוועקגעפאָרן, אַזוי רייטנדיק ביידע אויפ'ן אייזל, אין שטאָט אַריין.

2.

ווען זיי זיינען געקומען נאָענט צו דער שטאָט, האָבן זיי באַגעגנט פיל פון די שטאָטלייט. און די שטאָטלייט האָבן אָנגעהויבן צו שרייען אויף זיי און אויספייפן זיי.

דער פאָטער האָט זיך אָפּגעשטעלט און געפרעגט:

„פאַרוואָס שרייט איר, מיינע פריינד? וואָס געפעלט אייך ניט?“

„וואָס געפעלט אונז ניט? — האָבן די שטאָטלייט ווידער געשריען. — ווי זיינען דאָס מענשן אַזוי האַרטהאַרציק? האָבן זיך אַוועקגעזעצט ביידע אויף אַ שוואַך אָרים באַשעפעניש און טרייבן אים. איר האָט זיך געמעגט שעמען!“

דער פאָטער און דער זון זיינען ביידע אַראָפּ פון אייזל. דער פאָטער האָט אַ ווײַלע אַ טראַכט געטאָן, ווי אַזוי טוט מען, ער זאָל צופרידנשטעלן אויך די דאָזיקע גוטע שטאָטלייט. און ער האָט געזאָגט צום זון:

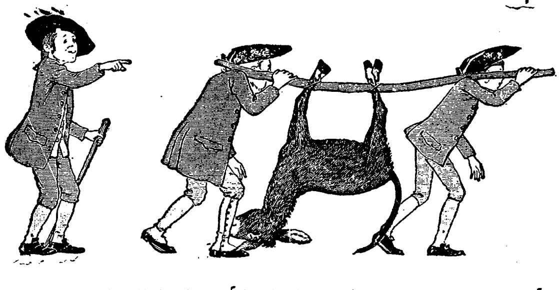

— לאָמיר גאָר נעמען דעם אייזל און טראָגן אים אויף אונזערע אַקסלען.

האָבן זײ אַזוי געטאָן. און װען זײ זײַנען אַרײַן אין שטאָט, האָבן מענער, פרױען און קינדער זײ באַגעגנט און געלאַכט פון זײ און געזאָגט:

— זעט, אָט זײַנען צװײ אײזלען, װאָס טראָגן אַ דריטן אויף זײערע אַקסלען.

האָט דער פאָטער זיך אָפּגעשטעלט. זײ האָבן אַראָפּגעלאָזט דעם אײזל אויף דער ערד. און דער פאָטער האָט אַ טראַכט געטאָן און געזאָגט:

„איך זע, מײַן זון, אַז אַלעמען צופרידנשטעלן איז ניט מעגלאַך.“

אנטלאָפן די קו.

דרײַ שטאַלן.

1.

אַן אַלטער פאַרמער איז געװאָרן שטאַרק קראַנק. ער האָט געהאַלטן בײַם שטאַרבן. און אײדער ער האָט צוגעמאַכט זײַנע אויגן

אויף איִביק, האָט ער צוגערופן זײַנע דרײַ זין און האָט זיי אַזוי געזאָגט:

„קינדער מײַנע! איך גיי אַוועק פון דער וועלט. קיין גאָלד און קיין זילבער לאָז איך נים איבער. איך לאָז אײַך נאָר איבער מײַן פעלד, וועט איר עס צעטייִלן צווישן זיך גלײַך אויף גלײַך. און אַ קו נאָך, אַן איינציקע קו, לאָז איך אײַך איבער. וועט איר זי פאַר־קויפן, און דאָס געלט וועט איר אויך צעטייִלן צווישן זיך גלײַך אויף גלײַך.“

דער פאַרמער איז געשטאָרבן. די קינדער זײַנע האָבן אים באַ־וויינט. נאָכדעם זײַנען זיי צוגעטראָטן צו פאַרטייִלן צווישן זיך זייער פאָטערס פאַרמעגן.

דאָס פעלד האָבן זיי צווישן זיך צעטייִלט גלײַך אויף גלײַך, ווי דער פאָטער האָט זיי געהייסן. נאָר ווען עס איז געקומען צו פאַרקויפן די קו, האָט איינער פון די ברידער געזאָגט:

— צו וואָס זאָלן מיר פאַרקויפן אַזאַ גוטע קו צו אַ פרעמדן? איז נים בעסער, זי זאָל בלײַבן בײַ אונז?

— געוויס איז בעסער, זי זאָל בלײַבן בײַ אונז, — האָט זיך אַן אַנדער ברודער אָפּגערופן, — די פראַגע איז נאָר, בײַ וועמען פון אונז?

— האָב איך אַ פּלאַן: — האָט געזאָגט דער דריטער ברו־דער: — זאָל יעדער איינער פון אונז אויסבויען אַ נײַע שטאַל. און אין וועמעס שטאַל די קו וועט וועלן בלײַבן, יענעם זאָל זי געהערן.

דער פּלאַן איז געפעלן געוואָרן אַלע דרײַ ברידער, און זיי האָבן זיך גענומען בויען יעדער איינער זײַן שטאַל.

2.

ווען די שטאַלן זײַנען פאַרטיק געוואָרן, האָט דער עלטסטער ברודער באַצירט זײַן שטאַל מיט שיינע בילדער און בלומען־טעפּ.

דער צווייטער ברודער האָט אין זײַן שטאַל אַרײַנגעשטעלט אַ שפּיל־קאַסטן, וואָס האָט געשפּילט שיינע מוזיק.

און דער אינגסטער ברודער האָט זײַן שטאַל אויסגעבעט מיט שטרוי, און אין אַ ווינקל האָט ער אַוועקגעלייגט אַ גרויס בינטל פרישׁ היי.

ווען די קו איז געקומען פון פעלד, איז זי פריער אַרײַן צום עלטסטען ברודער אין שטאַל. דאָרטן האָט זי אַ שמעק געטאָן, אי־בערגעקערט די בלומען־טעפּ און איז אַרויס.

נאָכדעם איז זי אַרײַן אין דער צווייטער שטאַל, וואו די מוזיק האָט געשפּילט. זי האָט דאָרט בייז אַ רעווע געטאָן און איז אַרויס־געלאָפן, וואַרפנדיק מיט'ן עק.

צולעצט איז זי אַרײַן אין דער דריטער שטאַל. דאָרט האָט זי געפונען דאָס פרישע היי. זי האָט זיך גענומען עסן דאָס היי; דער־נאָך האָט זי זיך אויסגעלייגט אויף די שטרוי און איז שוין דאָרטן פאַרבליבן.

דער קאָטער.

ביי מור דעם קאָטער זײַנען אויף דער עלטער אַרויסגעפאַלן די ציינער. און כאַפּן מײַז האָט זיך דעם אַלטן מור זייער שטאַרק גע־גלוסט. ליגט ער גאַנצע טעג אויפ'ן וואַרימן אויוון און קלערט, וואו נעמט מען ציינער. ער האָט געקלערט און געקלערט און דערקלערט זיך. גייט ער צו דער אַלטער פײַען.

— פײַע, פײַעלע! שטעל מיר אַרײַן נײַע ציינער, אָבער אײַ־זערנע; די ביינערנע זײַנען שוין לאַנג אַרויסגעפאַלן.

— רעכט. — זאָגט די אַלטע פײַע. — דו וועסט מיר אָבער דאַרפן אָפּגעבן דערפאַר דאָס, וואָס דו וועסט כאַפּן צום ערשטן מאָל.

דער קאָטער האָט אײַנגעשטימט און געשוואוירן זיך, אַז ער וועט אָפּגעבן, האָט גענומען די אײַזערנע ציינער און מאַרש אַהיים.

בײַנאַכט ליגט זיך דעם קאָטער ניט אײַן... ער גייט אַרום איבער'ן צימער און שמעקט און נישטערט — מײַז.

פלוצלונג האָט זיך עפּעס אַ ריר געטאָן. דער קאָטער האָט זיך אַ וואָרף געטאָן, האָט אָבער גאָרנישט ניט געכאַפּט.

ער איז אַוועק ווײַטער, און ווידער האָט זיך עפּעס אַ ריר גע־טאָן.

„וואַרט נאָר!" — קלערט דער קאָטער. ער האָט זיך גע־שטעלט, אַ קוק געטאָן אָן אַ זײַט, אַ שפּרונג געטאָן, אָנגעהויבן צו דרייען זיך ווי אַ דריידל און האָט מיט זײַנע אײַזערנע ציינער גע־כאַפּט — זײַן אייגענעם עק.

און פּלוצלונג — די אַלטע פּײַע איז דאָ.

— „גיב אַהער דײַן עק, — זאָגט זי, — מיר האָבן דאָך אַזוי אָפּגערעדט."

און מור קאָטער איז געבליבען אָן אַן עק.

ער ליגט גאַנצע טעג אויפ'ן אויוון און קלערט: פאַרשאָלטן זאָלן זיי זײַן, די אײַזערנע ציינער! איבער זיי בין איך געבליבן אָן אַן עק...

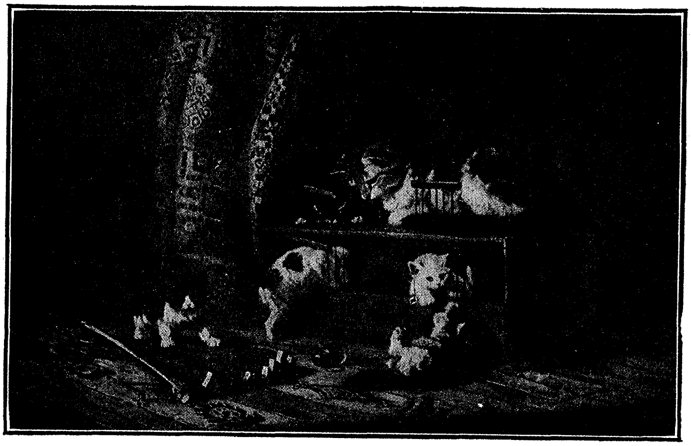

מײַן קעצעלע.

איך האָב געהאַט אַ קעצעלע,
אַ קעצעלע אַ ווײַס,
מיט אויערלאַך צוויי שפּיציקע
צו שפּירן נאָך די מײַז;

מיט אײַגעלאַך צוויי געלינקע,
ווי אמת׳ער בורשטין,
וואָס פלעגן זיך אָפט אָנצינדן
און פינקלען גאָלדיק-גרין.

איר קליינע ווײַסע פעלכעלע
געהאַט האָט צאַרטע האָר,
וואָס זי פלעגט תמיד רייניקן
און האַלטן תמיד קלאָר.

און טאָמער פלעגט אַ טראָפּעלע
אַרויפפאַלן אויף איר,
דאַן פלעגט זי נעמען פוצן זיך
און וואַשן אָן אַ שיעור.

דאָס קליינע ווײַסע קעצעלע
געווען איז זייער קלוג:
זי האָט געוואוסט דאָס ווינקעלע,
וואו ס׳שטייט פון מילך דער קרוג;

און וואו דאָס טעפּל פוטער איז,
פון שפּײַז-אַלמער דעם פּלאַץ
(אַ גרויסע, גרויסע נאַשערקע
געוועזן איז מײַן קאַץ).

זי פלעגט זיך שטיל
פאַר׳גנב׳נען,
בשעת איך פלעג נישט זען,
און אויפנאַשן אין שפּײַז-אַלמער
דאָרט אַלץ, וואָס ס׳איז געווען.

און ווען איך פלעג צוריקקומען,
דאַן פלעגט זי זיצן שטיל
און וואַשן זיך די וואָנציקעס
און מורקען מיט געפיל.

נאָר איינמאָל איז געשען מיט איר
אַ מעשה גאָר אַ שרעק:
אויף יאַגד נאָך קליינע פײגעלאַך
איז זי אין הויף אַוועק,

פון הויף אין פעלד, און יאָגנדיק
די פײגעלאַך צום וואַלד,
אַן אָדלער מיט אַן אָדלערטע
באַגעגנט האָט זי באַלד.

אומזיסט האָט זי געבעטן זיך,
געמיאַווקעט און געוויינט,
די בייזע אָדלערס האָבן נישט
איר פעלכעלע געשוינט;

צעריסן זי אויף שטיקעלאַך,
געלאָזן נאָר דעם עק.
אים האָב איך נאָכדעם ליגנדיק
געפונען אויפ׳ן וועג.

דער הונט, די קאַץ און די מויז.

אַמאָל האָבן אידן געהאַט אַ קיניג, האָט ער געהייסן שלמה.

איז דער קיניג שלמה געווען זייער קלוג. ער האָט געקענט רעדן מיט אַלע חיות און מיט אַלע פייגל. מיט דעם פערד האָט ער גערעדט אויף דעם הי־הי־הי לשון; מיט דעם הונט האָט זיך גערעדט אויף דעם האַו־האַו לשון; מיט דער קאַץ אויף דיים מיאַו־מיאַו לשון, און אַזוי מיט אַלע באַשעפענישן.

דער קיניג שלמה האָט געהאַט אַ סך פריינד, צווישן זיי אויך קיניגן פון אַנדערע לענדער, און ער האָט זיי געשיקט בריוו. די בריוו פלעגט ער שיקן מיט דער טויב. די טויב פלעגט אָפּטראָגן אַ בריוו און ברענגען צוריק אַ בריוו.

איינמאָל האָט דער קיניג שלמה געדאַרפט שיקן אַ סך, אַ סך בריוולאַך אין אַלע לענדער. האָט דאָך די טויב ניט געקענט פליען אומעטום, האָט דער קיניג אויסגערופן: „ווער וויל אַוועקטראָגן אַ נייטיק בריוול צו דער קיניגן פון שבא?“

דער הונט האָט זיך אָפּגערופן: „האַו־האַו“! — ער וויל אָפּטראָגן דעם בריוו צו דער קיניגן פון שבא. איז דאָך טאַקע דער הונט זייער געשווינט, ער קען לויפן; האָט אים דער קיניג געגעבן אַוועקצוטראָגן דעם בריוו.

דער הונט האָט געהאַלטן דעם בריוו אין מויל, צווישן די ציינער, און מיט זיינע פלינקע פיס איז ער געפלויגן איבער פעלדער און דורך וועלדער צו דער קיניגין פון שבא.

פלוצלונג — אַ טייך. שווימט דער הונט אַריבער דעם טייך, אָבער שווימענדיק האָט ער פאַרנעצט דעם בריוו. שטייט אַזוי דער הונט מיט׳ן נאַסן בריוו און ווייס ניט וואָס צו טאָן, וואָרים ס׳איז ניט שיין צו ברענגען דער קיניגן פון שבא אַ פאַרנעצטן בריוו. נאָר ווי דער הונט שטייט אַזוי מיט׳ן נאַסן בריוו, קומט אָן די קאַץ. דערציילט איר דער הונט, וואָס מיט אים האָט פּאַסירט.

— ווײַסטו וואָס, פֿרײַנד הונט, — רופֿט זיך אָפּ די קאַץ, — גיב מיר דעם בריוו, וועל איך אים אויסטריקענען. דו ווײַסט דאָך, איך זיץ שטענדיק בײַם וואַרימען אויוון, קען איך שנעל אויסטריקענען דעם בריוו.

גיט דער הונט דער קאַץ דעם בריוו און אַליין לייגט ער זיך דערווײַלע אָפּרוען.

די קאַץ איז אַוועק צום אויוון, דעם בריוו האָט זי אַוועקגעלייגט בײַם הייסן טירל און אַליין האָט זי זיך אַוועקגעזעצט וואַרטן. אַזוי לאַנג, ביז זי איז אַנטשלאָפֿן געוואָרן בײַם אויוון.

דערווײַלע איז פֿון אַ לעכל אין דעם דיל אַ מײַזעלע אַרויסגעקומען. דאָס מײַזעלע האָט זיך אַרומגעקוקט, — די קאַץ שלאָפֿט! האָט זי אַ כאַפּ געטאָן דעם בריוו און איז מיט אים אַנטלאָפֿן אין איר נאָרע, דורך דעם לעכל פֿון דעם דיל.

די קאַץ האָט זיך אויפֿגעכאַפּט: זי האָט דערהערט אַ שאָרשקען. דאָס האָט געשאָרשקעט דער בריוו, בשעת דאָס מײַזעלע האָט אים איבער דעם דיל געשלעפּט. האָט זיך די קאַץ פֿלינק אַ יאָג געגעבן נאָך דער מויז, אָבער זי איז שוין געווען טיף אין איר נאָרע.

און פֿון דעמאָלסט אָן האָט די קאַץ ניט דעם בריוו און זי האָט מורא זיך צו ווײַזן פֿאַר'ן הונט.

און דער הונט האָט ניט דעם בריוו, ווײַל די קאַץ האָט אים ניט אָפּגעברענגט, ווײַל דאָס מײַזעלע האָט אים צוגעכאַפּט.

ווען דער הונט דערזעט די קאַץ, גיט ער זיך דערפֿאַר צו איר אַ וואָרף מיט כעס.

„ר־ר־ר־ר־או, ר־ר־ר־ר־או! וואו איז מײַן בריוו?“

האָט די קאַץ ניט וואָס צו ענטפֿערן, אַנטלויפֿט זי און באַהאַלט זיך פֿון דעם הונט.

דערפֿאַר, אַז די קאַץ דערזעט די מויז, כאַפּט זי זי און בײַסט זי און רײַסט זי, און זי זאָגט צו איר:

„האַ? וועסט ווײַטער גנב'ענען בריוו? וועסט גנב'ענען?“

געלערנטע הינט.

אין די גרויסע שטעט טרעפט, אַז בשעת אַ שרפה בלייבן איבער קינדער אין די ברענענדיקע הייזער, און מען קאָן זיי פון דאָרט ניט אַרויסנעמען. פאַר שרעק באַהאַלטן זיך די קינדער און שווייגן, און איבער'ן רויך איז זיי שווער צו באַמערקן.

כדי צו ראַטעווען אַזעלכע קינדער, זיינען אין דער ענגלישער הויפּטשטאָט, אין לאָנדאָן, פאַראַן ספּעציעל אויסגעלערנטע הינט. די דאָזיקע הינט לעבן אינאיינעם מיט די פייערלעשער, און בשעת אַ שרפה שיקן די פייערלעשער זיי אַריין אין ברענענדיקן הויז אַרויס־צוטראָגן פון דאָרט די איבערגעבליבענע קינדער. איינער פון די דאָזיקע הינט האָט געראַטעוועט פון טויט גאַנצע צוועלף קינדער. געהייסן האָט דער הונט „באָב“.

אַמאָל האָט זיך אָנגעצונדן אַ הויז. ווען די פייערלעשער זיי־נען אָנגעקומען, איז צו זיי צוגעלאָפן אַ פרוי. זי האָט זיי מיט טרערן אין די אויגן דערציילט, אַז אין הויז איז איבערגעבליבן איר צוויי־יעריק מיידעלע. די פייערלעשער האָבן אין דעם ברענענדיקן הויז גלייך אַריינגעשיקט באָבן.

באָב איז אַרויף אויף די שטיגן, און אין אַ פּאָר מינוטן אַרום האָט ער זיך באַוויזן, האַלטנדיק צווישן די ציין דאָס קליינע מיי־דעלע פאַר'ן העמדל. די מוטער האָט אַרומגענומען איר קינד; און פון גרויס פרייד, וואָס איר מיידעלע לעבט, האָט זי זיך שטאַרק צע־וויינט.

די פייערלעשער האָבן געגלעט דעם הונט און אַרומגעקוקט אים, צי ער האָט זיך ערגעץ ניט צעברענט פון פייער. נאָר באָב האָט זיך ווידער געריסן אין ברענענדיקן הויז. די פייערלעשער האָבן געטראַכט, אַז אין הויז איז מסתמא דאָ נאָך אַ לעבעדיק באַשעפעניש, און האָבן אים אָפּגעלאָזן.

דער הונט איז אַרײַנגעלאָפֿן אין הויז און האָט זיך באַלד צו־ריקגעקערט, טראָגנדיק עפּעס צווישן די צײן. ווען די מענשן אַרום האָבן דערזען, וואָס באַב האָט דאָס מאָל געראַטעוועט פֿון פֿײַער, האָבן זײ זיך צעלאַכט: ער האָט אַרויסגעטראָגן פֿון פֿײַער אַ גרויסע פּופּע.

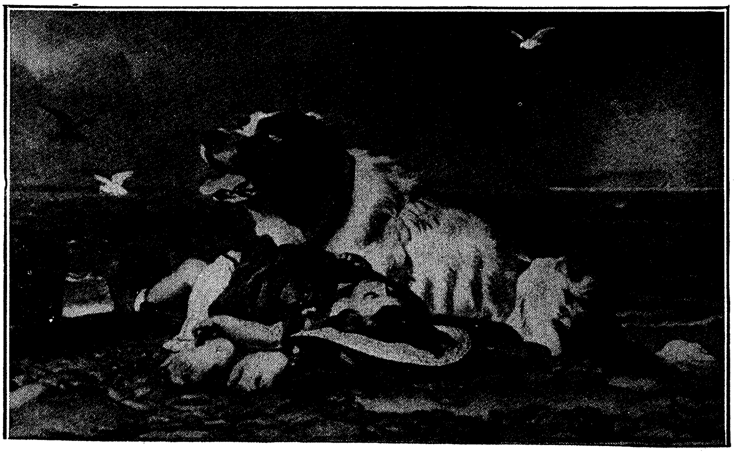

געראַטעוועט.

דער אַלטער הונט.

1.

אַמאָל איז געווען אַ פּאַרמער. האָט ער געהאַט אַ הונט.

אַזוי לאַנג ווי דער הונט איז געווען יונג, געקענט בילן און בײַסן און היטן זײַן הויף און די טשערעדע, האָט דער פּאַרמער אים געהאַלטן און געגעבן עסן. אָבער ווען דער הונט איז געוואָרן אַלט און האָט מער ניט געקאָנט בילן, האָט זײַן באַלעבאָס אים אויפֿגע־הערט צו געבן עסן און אים אַרויסגעטריבן.

איז דער הונט אַוועק אין וואַלד, זיך געלײגט אונטער אַ בוים און איז געווען גרײט צו שטאַרבן.

גייט פאַרביי אַ בער; זעט ער — אַ הונט ליגט. פרעגט ער אים:

— העי, הונט, וואָס ליגסטו דאָ?

— איך בין געקומען אַהער שטאַרבן פון הונגער. — האָט גע־ענטפערט דער הונט. — זע נאָר, ווי אומגערעכט די מענשן זיינען: אַזוי לאַנג ווי דו ביסט שטאַרק געווען, גיבן זיי דיר עסן און טרינקען. אָבער ווי נאָר דיין קראַפט פאַרלאָזט דיך, טרייבן זיי דיך אַוועק פון הויף.

— „קום, איך וועל דיר אַרויסהעלפן, — האָט דער בער גע־זאָגט, — נאָר טו, וואָס איך וועל דיר הייסן.

„אַט וועל איך גיין און אַרויסכאַפּן דיין באַלעבאָסטעס קינד פון וויגעלע. ווען דו וועסט דאָס דערזען, זאָלסטו נאָכלויפן נאָך מיר, אָפּ־נעמען ביי מיר דאָס קינד און ברענגען עס צוריק צו דער מוטער. די מוטער וועט דיר זיין דאַנקבאַר, וועט זי דיר געבן עסן און טרינקען, וויפיל דו וועסט נאָר וועלן, און זי וועט דיך שוין מער ניט אַרויס־טרייבן.“

האָבן זיי אַזוי אָפּגעמאַכט.

2.

איז דער בער אַוועק צום פאַרמער און האָט אַרויסגעכאַפּט דאָס קינד פון וויגעלע. דאָס קינד האָט אָנגעהויבן וויינען און שרייען.

די מאַמע האָט דערהערט דאָס געשריי און זיך געלאָזט לויפן נאָכ'ן בער. אַנדערע פאַרמערטעס האָבן איר געהאָלפן נאָכיאָגן דעם בער. אָבער זיי האָבן אים ניט געקאָנט דעריאָגן. דער בער איז צו־געלאָפן צום וואַלד און איז דאָרטן פאַרשוואונדן געוואָרן צווישן די ביימער.

די פאַרמערטעס האָבן זיך אומגעקערט אַהיים. די מוטער פונ'ם קינד האָט געוויינט, די אַנדערע פרויען האָבן זי געפּרואווט טרייסטן. אָבער ווי זיי שטייען אַזוי און רעדן, ערשט — דער אַלטער הונט קומט און טראָגט אין מויל דאָס קינד.

— זעט נאָר, אַט ברענגט אײַך אײַער אַלטער הונט דאָס קינד צוריק. — האָבן די פרויען אויסגערופן. אַלע זײַנען אַרויסגע־לאָפן אַנטקעגן דעם הונט. די מוטער האָט געכאַפּט איר קינד, האָט עס געהאַלזט און געקושט און געוויינט פאַר פרייד.

נאָכדעם האָט זי גענומען דעם הונט, געגלעט אים און געזאָגט:

„מער וועל איך דיך שוין ניט לאָזן טרײַבן, מײַן טײַערער אַלטער פרײַנד! איך וועל דיר געבן עסן און טרינקען, וויפיל דו וועסט נאָר וועלן.“

און זי האָט גענומען דעם הונט אין הויז אַרײַן און געגעבן אים מילך צו טרינקען און ברויט צו עסן. און ווען דער פּאַרמער איז געקומען, האָט אים זײַן ווײַב געזאָגט: „פון הײַנט אָן דאַרפסטו אַלעמאָל געבן עסן און טרינקען דעם הונט. דו האָסט געזאָגט, אַז ער האָט ניט מער קײַן קראַפט; אָבער אָט האָט ער אונז געראַ־טעוועט אונזער קינד פון אַ בער.“

פון דעמאָלט אָן איז דער הונט געבליבן בײַ זײַן באַלעבאָס אַזוי לאַנג ווי ער האָט געלעבט.

דער העלפאַנד געדענקט אַ טובה.

אין אַן אינדיש שטעטל איז געווען אַ היימישער העלפאַנד. ער פלעגט יעדן טאָג דורכגיין איבער'ן מאַרק אויף אַרבעט.

אויפ'ן מאַרק איז געווען אַ גרינס־הענדלערן. ווען דער העל־פאַנד פלעגט דורכגיין, פלעגט זי אים אָפט צוּוואַרפן אַ מערעלע, אַן עפּל, אַ ביסל גרינס.

איינמאָל איז דער העלפאַנד זייער בייז געוואָרן אויף זײַן באַלעבאָס פאַר זײַן שלעכטער באַהאַנדלונג. ער האָט זיך אויסגעריסן און איז מיט אַ פאַררייסענער נאָז אַוועקגעלאָפן איבער'ן שטעטל.

ער האָט געבראָכן און געשטאָכן אַלץ, וואָס ער האָט געטראָפן אויף זײַן וועג. אויפ'ן מאַרק האָט ער אומגעוואָרפן קאַסטנס און

מולטערס, געשלאָגן מענשן. די אַלע מענשן, וואָס זײַנען געווען אין מאַרק, האָבן זיך אין גרויס שרעק צעלאָפן, וואוהין די אויגן טראָגן.

די הענדלערן, וואָס פלעגט אים גאַנץ אָפט געבן אַ ביסל גרינס, האָט זיך אויך דערשראָקן און איז אַנטלאָפן געוואָרן. אין אײַלעניש האָט זי פאַרגעסן איר מײדעלע אויף אַ באַנק בײַם קראָם. דאָס מײדעלע האָט געוויינט און געשריען פאַר שרעק.

ווען דער העלפאַנד איז צוגעלאָפן צו זײַן באַקאַנטער קראָם, האָט ער זיך דערמאָנט, אַז דאָ איז מען זיך מיט אים באַגאַנגען גוט. ער איז מיט אַמאָל אַזוי ווי צו זיך געקומען.

ער האָט זיך אַרומגעקוקט און דערזען דאָס מײדעלע. האָט ער זי פאָרזיכטיק אויפגעהויבן און אַרײַנגעטראָגן אין קראָם. און אַלײן איז ער רואיק אַוועק צוריק אַהיים.

ווי די פײגל האָבן זיך אויסגעלערנט בויען נעסטן.

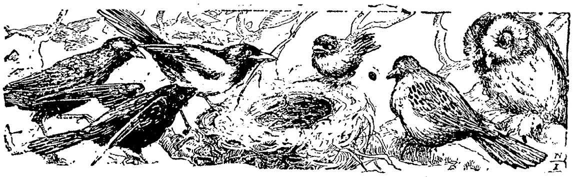

פ ע ר ז אָ נ ע ן: סאַראָקע, אַמזל, שוואַרצפּעדער, לאַכפויגל, שטאַרפויגל, שפּערלינג, טירקלטויב.

אַ מ ז ל: זײַ אַזוי גוט, געערטע סאַראָקע! איך וויל דיך זייער בעטן אויסלערנען אונז, ווי צו מאַכן אַ נעסט. באַווײַז אונז, ווי דו מאַכסט דײַן נעסט. אַלע זאָגן, אַז דײַן נעסט איז געמאַכט בעסער פון אַלע אַנדערע.

ס אַ ר אָ ק ע: אַזוי גאָר? זײַער שײן! קומט אַלע אַהער נעענטער, וועל איך אײַך װײַזן, ווי מען מאַכט אַ נעסט. (אַלע פֿײגל רוקן זיך צונויף ענגער). איר זעט — איך נעם אַ ביסל בלאָטע און מאַך דערפֿון אַ קײַלאַכדיק פּלעצל.

אַ מ ז ל: יאָ, אַזוי גאָר מאַכט מען עס! איצט ווייס איך שוין. איצט קען איך שוין זיך מאַכן אַ נעסט. (פֿליט אַוועק).

ס אַ ר אָ ק ע: די אַמזל איז אַוועק צו שנעל. די נעסט איז נאָך ווײַט ניט פֿאַרטיק. איצט, זעט איר, לייג איך אַוועק עטלאַכע ריטלאַך אויפֿ'ן פּלעצל אַהין און אַהער, אַהין און אַהער.

ש ו אַ ר צ פּ ע ד ע ר: איצט ווייס איך שוין, איצט ווייס איך שוין (פֿליט אַוועק).

ס אַ ר אָ ק ע: שוואַרצפּעדער איז אויך אַוועק? זי וועט ניט קענען מאַכן קיין רעכטע נעסט. איצט גייט נאָך אַ שיכט לייִם און דאַן ווידער ריטלאַך. ריטלאַך און לייִם, ריטלאַך און לייִם.

ל אַ כ פ ו י ג ל: אָ, דאָס איז דאָך אַזוי לײַכט! (פֿליט אַוועק).

ס אַ ר אָ ק ע: לאַכפֿויגל מיינט, אַז דאָס איז שוין אַלץ. אָבער דאָס איז נאָך ניט אַלץ. איצט קומען נאָך ריטלאַך אַרום און אַרום, דאַן אַרויף און אַראָפּ; דאַן אַרײַן און אַרויס, דאַן ווידער אַרום און אַרום.

ש פּ ע ר ל י נ ג: אָט, אָט, איצט פֿאַרשטיי איך שוין! (פֿליט אַוועק).

ס אַ ר אָ ק ע: אָבער דאָס איז נאָך אויך ניט אַלץ. איך מאַך זי אינווייניק ווייך און וואַרים מיט פֿעדערן.

ש ט אַ ר פ ו י ג ל: דאָס וועט זיך פּאַסן פּונקט פֿאַר מיר. (פֿליט אַוועק).

ס אַ ר אָ ק ע: איז שטאַרפֿויגל שוין אויך אַוועק? אַ שאָד... עס וועט בײַ מיר איצט שוין נעמען נאָר איין מינוט צו פֿאַרענדיקן די נעסט.

ט י ר ק ל ט ו י ב: צוויי נעם, צוויי נעם!

ס א ר א ק ע : גענוג אײנע!
ט י ר ק ל ט ו י ב : צװײ נעם, צװײ נעם!
ס א ר א ק ע : איך זאג דיר, עס װעט גענוג זײן אײנע!
אבער זע נאר, זײ זײנען אלע אװעק! נאר דו אײנע, נארישע טירקל-טױב, ביסט געבליבן. נו, איך האב געענדיקט מײן נעסט. אבער קײנער פון זײ אלע װעט ניט קענען מאכן אזא נעסט װי מײנע.

דאס פײגעלע.

זאגט דאס פײגעלע: „טשיר, טשיר!"
רעדט זיך אוים דאס הארץ פאר מיר:
„עלנד בין איך דא אין שטײג,
בענק איך נאך א הויכן צװײג.
בענק נאך הימל, בענק נאך לופט,
און דער װײטער װאלד מיך רופט.
כ'זע א פײגל דרויסן פליט,
װיל איך פליען, קען איך ניט.
שרײ איך, רוף איך: טשיר, טשיר, טשיר!
הערט זיך קײנער צו צו מיר".

— האסטו גאר קײן מאמען ניט?
— „ערגעץ װײט מײן מאמע פליט".
— האסטו ניט, אזוי װי איך,
גוטע פרײנד צו שפילן זיך?
— „כ'בין אלײן דא טאג און נאכט,
פון די דראטן שטרענג באװאכט.
קוק איך פון דעם שטײג ארוים:
ס'איז דער דרויסן זײער גרוים,

און איך מוז אין ענגשאַפט זײַן,
אײַנגעשפּאַרט אין שווערן פּײַן".

און עס בעט מיך: „טשיר, טשיר, טשיר!
עפן אויף פאַר מיר די טיר!"
קריך איך אויפ'ן טיש אַרויף,
עפן איך דאָס טירל אויף.
זינגט עס פריילאַך: „טשיר, טשיר, טשיר!
פון מײַן האַרצן דאַנק איך דיר!"
— „פלי געזונט דאָרט אין דער הייך
און גערים דײַן מאַמען אויך!"
פליט עס נאָכדעם ווײַט און פרײַ,
פליט די וואָלקנדלאַך פאַרבײַ.

אין ליליען־בעכער.

דרײַ לבנה־שטראַלן האָבן זיך אַראָפּגעלאָזן אין אַ ליליען־בעכער, אָנצוצינדן דאָרט די טוי־טראָפּנס, וואָס זײַנען אויפ'ן דעק פונ'ם בעכער אײַנגעפּאַסט געווען.

פּלוצלונג האָבן זיי זיך אָנגעשלאָגן אָן אַ יונגער בין, וואָס האָט זיך אין דער בלום אַרײַן שלאָפן פאַרקליבן.

דערשפּירנדיק דאָס ליכט, האָט די בין פון שלאָף אַ ציטער געטאָן, מיט איר האָריק פּיסקעלע די אייגעלאַך אויסגעווישט און געפרעגט:

— איז שוין טאָג? און איך בין נאָך שלעפעריק.

— שלאָף נאָך, שלאָף; מיר זײַנען לבנה־שטראַלן און אָנ־צינדן די טוי־טראָפּן זײַנען מיר געקומען; פאַרוואָס אָבער ביסטו ניט אַוועק שלאָפן אין דײַן בינשטאָק אַרײַן?

— ניט בליצט מיר אַזוי אין די אויגן, — האָט זיך די בין גע־

בעטן, — איך בין ניט שולדיק, וואָס די אַלטע האָבן מיך היינט געשיקט צום ערשטן מאָל זאַמלען האָניק צווישן די בליאַכן פון די לינדנביימער און מיר ניט דערציילט, אַז בלומענגערטנער זיינען פאַראַנען. אַזוי שוועבנדיק, בין איך אַהער אין גאָרטן אַריינגעקומען דאָ האָב איך זיך פאַרשטיפט מיט׳ן ווינטעלע, מיט אים געשפּילט. דער טאָג איז אַריבער, און איך האָב קיין האָניק ניט געזאַמלט. איצטער האָב איך מורא זיך אַהיים צוקערן, די אַלטע זאָלן מיך ניט באַשטראָפן.

— ווילסטו, וועל איך דיר דיינע אויגן אָנצינדן, און שוועב צו דיין בינשטאָק; און אַז די אַלטע וועלן זען דיינע ליכטיקע אויגן, וועלן זיי מיינען, אַז אַ יונגע קיניגן איז געקומען, וועלן זיי דאָרט פריי אויפעפענען פאַר דיר דעם בינשטאָק.

אַזוי האָט דער ערשטער שטראַל געזאָגט.

— ניין, — האָט די בין געענטפערט, — איך וויל בעסער זיין פריי און צווישן די בלומען אַרומשוועבן, איידער צו זיין אַ קיניגן און אין דעם פינסטערן בינשטאָק שטענדיק צו זיין פאַרשפאַרט.

— אונז האָט די מאַמע־לבנה געשיקט די טוי־טראָפּנס אָנצינדן און באַלייכטן, און אַז די נאַכט וועט אַריבער, וועט זי אונז צוריק צו זיך רופן. ווילסטו, מיר זאָלן דיך שפּעטער צו אונז אויף דער לבנה אַרויפנעמען?

אַזוי האָט דער צווייטער שטראַל געזאָגט.

— צו אייך אויף דער לבנה? ניין, איך וויל ניט. — האָט די בין געענטפערט. — אָ, ווען די זונענשטראַלן וואָלטן מיך וועלן צו זיך אויף דער זון אַרויפנעמען. אָ, די זון!

— ניט רעד פון דער זון, ניט רעד פון דער זון. — האָט דער דריטער שטראַל געציטערט. — אונזער מאַמע־לבנה האָט אָנגעזאָגט, אַז מיר זאָלן דער זונס נאָמען ניט דערמאָנען און מיט אירע שטאָלצע שטראַלן זאָלן מיר זיך ניט שפּילן, קיינמאָל ניט שפּילן.

— ניט רעד מיט איר, ניט רעד מיט איר. — האָט דער ערשטער שטראַל געציטערט דערשראָקן.

— לאָמיר בעסער... טסס... זי שלאָפט, לאָמיר שווײַגן. — האָט דער צווייטער געוואונקען.

— טסס... זי שלאָפט, לאָמיר זיך בעסער נעמען פאַר אונזער אַרבעט. — האָט דער דריטער געבלאַנקט.

און שטיל האָבן זיי זיך גענומען גליטשן איבער די טוי־טראָפּנס און זיי באַלײַכטן.

— און בלומען וואַקסן דאָרט ביי אײַך אויף דער לבנה? — האָט נאָך פון שלאָף די בין געפרעגט.

מען האָט שוין מער ניט געענטפערט.

די בין.

פון איר קלײנעם קעמערל,
זומענדיק אַ זמר׳ל,
קומט אַרויס די גאָלדענע,
רירעוודיקע בין.

זעט זי וואו אַ בײטעלע,
שפירט זי וואו אַ קווײטעלע,
שפרײטנדיג די פליגעלאַך,
לאָזט זי זיך אַהין.

זוכנדיק און שמעקנדיק,
פּרואוונדיק און לעקנדיק,
אונטער יעדן גרעזעלע,
אונטער יעדן בלאַט,

נעמט זי נאָר וואָס וויכטיק איז,
ריכטיק זים און ציכטיק איז,

קלײַבט זי נאָר, וואָס נוצלאך איז,
מײַדט זי אױס, וואָס ס׳שאַדט.

די אַרבעט האָט פאַרמאַטערט זי;
פרײלאך אָבער פלאַטערט זי
מיט איר גרױסן אוצר׳ל
אין איר קלײנעם הױז.

ווען זי האָט געפונען שױן,
וואָס זי דאַרף אין זונענשײַן,
אַרבעט זי אין פינסטערגיש
זיסן האָניק אױס.

די בין און די רױז.

ס׳האָט אױסגעשײַנט די זון. די רױז האָט פאַנאַנדערגעלאָזן אירע בלומען-בלעטעלאך און פאַרשפרײט אַרום זיך אַ זיסן, געשמאַקן ריח. די בין האָט דערשמעקט דעם ריח און איז צוגעפלױגן צו דער רױז. זי האָט דערזען בײַ דער רױז אַ פולן בעכערל מיט זיסן זאַפט און האָט געפרעגט: „פאַר וועמען, טײַערע רױז, זאַמלסטו דעם זיסן זאַפט?“

— פאַר דיר — האָט געענטפערט די רױז — און פאַר די אַלע, וואָס אַרבעטן פלײַסיק, ווי דו.

די בין האָט זיך אָנגעזױגן מיט׳ן זאַפט, וואָס האָט זיך אין איר פאַרוואַנדלט אין האָניק, האָט אָפּגעדאַנקט דער רױז און איז אַוועק-געפלױגן.

אױפ׳ן פעלד האָט די בין דערזען אַן ערד-אַרבעטער, וואָס האָט געאַקערט זײַן פעלד. פון הײץ און פון אַרבעט איז ער געווען באַדעקט

מיט שוויים. די בין איז צו אים צוגעפלויגן און האָט אים מכבד געווען מיט אַ ביסעלע האָניק. דער ערד־אַרבעטער האָט זיך דער־קוויקט און ער האָט געלאָזן זײַן אַקער און איז געגאַנגען זען, וואו די בין נעמט איר טײַערן מאכל. און ער האָט באַמערקט, ווי די בין פליט צו פון צײַט צו צײַט צו דער רויז און זופּט זיך אָן פון איר זיסן זאַפט.

איז ער אויך צוגעגאַנגען צו דער רויז; נאָר ווי די רויז האָט אים דערזען, איז זי פאַרציטערט געוואָרן.

— „וואָס ציטערסטו אַזוי?" — האָט די בין זי געפרעגט.

— איך זע מײַן מחבל! — האָט די רויז געענטפערט.

— „זײַ רואיק, טײַערע רויז, און האָב קיין מורא ניט. — האָט די בין געזאָגט. — ער וועט אַזאַ שײנער בלום, ווי דו, קיין שלעכטס ניט טאָן".

— אָ, דו ביסט נאָך צו יונג, גוטע בין, און קענסט ניט אָט די צוויי־פיסיקע חיה...

אין דעם ווי זיי רעדן, איז צוגעגאַנגען דער מענש און האָט אָפּגעקניפּן די רויז.

די בין איז אונטערגעשפרונגען פאַר צאָרן אויף דעם האַרט־האַרציקן און שלעכטן מענשן. און פון דאַמאָלסט אָן האָט זי אויפ־געהערט צו געבן דעם מענשן איר האָניק מיט גוטן. און ווייל דער מענש נעמען איר האָניק מיט גוואַלד, בײַסט אים די בין מיט כעס און האַס.

דער עפּלבוים און דער רויזנשטרויך.

אַ רויזנשטרויך איז געוואַקסן ניט ווייט פון אַן עפּלבוים. דער רויזנשטרויך איז געווען זייער שטאָלץ, וואָס מענשן לויבן אים, און האָט איינמאָל אַזוי געזאָגט:

— ווער קאָן זיך מיט מיר פאַרגלייכן? מיינע בלומען זיינען אַ פאַרגעניגן פאַר׳ן אויג און האָבן אַ פּראַכטיקן ר י ח. א מ ת, דער עפּלבוים איז גרעסער פון מיר, אָבער פון אים האָט קיינער קיין ה נ א ה ניט.

דער עפּלבוים האָט זיך אָפּגערופן:

— א מ ת, דיינע בלומען זיינען טאַקע שיין און האָבן אַ גע־שמאַקן ר י ח; דערפאַר האָב איך אַ בעסער האַרץ, איידער דו.

פרעגט אים דער רויזנשטרויך:

— זאָג מיר, איך בעט דיך, וואָס טוסטו עפּעס פאַר אַזוינע גרויסע ח ס ד י ם, וואָס דו באַרימסט זיך מיט דיין גוט האַרץ?

ענטפערט דער עפּלבוים:

— ווען דו גיסט דעם מענשן דיינע בלומען, מוזסטו אים פריער אַ שטאָך טאָן מיט דיינע דערנער; אָבער איך גיב מיינע פ ר ו ת א פ י ל ו אַזוינעם, וואָס וואַרפט אויף מיר שטיינער.

דער קריג פון די ביימער.

די ביימער האָבן זיך איינמאָל צעאַמפּערט צווישן זיך: ווער פון זיי איז בעסער?

דער דעמב האָט געזאָגט: „איך בין קייסער איבער אַלע ביי־מער. מיין וואָרצל זיצט טיף אין דער ערד; מיין שטאַם קאָנען דריי מענשן ניט אַרומנעמען, און דער קאָפּ מיינער קוקט אין הימל אַריין. מיינע בלעטער זיינען שיין אויסגעשניצט, מיינע צווייגן זיינען ווי

אײַזן פּעסט. איך נײַג זיך ניט פאַר קײַן שטורעם, איך בײַג זיך ניט פאַר קײַן געװיטער".

דער עפּלבוים האָט דערהערט, װי דער דעמב באַרימט זיך, און האָט געזאָגט: „באַרים זיך ניט, דעמבוש! א מ ת, דו ביסט גרויס און דיק, דערפאַר װאַקסן אויף דיר נאָר אײַכלען, א מ א כ ל נאָר פאַר ח ז י ר י ם. זע אָבער מײַנע רויטינקע עפּלאַך: זײ טרעפסטו א פ י ל ו בײַם קײסער אויפ'ן טיש".

„באַרימט זיך, באַרימט זיך!" — האָט זיך די סאָסנע אַרײַנגע־מישט. — „אָט באַלד װעט קומען דער װינטער, װעט איר בײדע בלײַבן הוילע און פרירן. און איך װעל אַלץ זײַן באַדעקט מיט מײַנע גרינע נאָדלען. איך זע אין מײַן נאָדלען־קלײד א פ י ל ו ניט זײער שײן אויס, דערפאַר אָבער װאָלטן אָן מיר די מענשן ניט געקאָנט אויסקומען: איך הײץ זײ די אויװנס און בוי זײערע הײַזער".

דער טענענבוים.

אין אַ װאַלד איז געװאַקסן אַ טענענבוים.

װי אַלע טענענבײמער, האָט ער געהאַט ניט קײַן בלעטער, נאָר נאָדלען.

האָט דער בוים געזאָגט:

„מיר געפעלן ניט די נאָדלען מײַנע. אַלע בײמער אין װאַלד האָבן שײנע בלעטער. איך װאָלט אויך װעלן האָבן בלעטער. אָבער אויב שוין בלעטער, זאָלן דאָס זײַן שענערע און בעסערע בלעטער, װי בײַ אַלע אַנדערע בײמער. איך װאָלט װעלן האָבן גאָלדענע בלעטער."

בײַנאַכט איז דער בוים אײַנגעשלאָפן. און װען ער האָט זיך אויפגעכאַפּט אין דער פרי, ערשט אַלע זײַנע צװײַגן זײַנען באַדעקט ניט מיט גרינע נאָדלען, נאָר מיט גאָלדענע בלעטער.

דער בוים איז געװען זײער צופרידן.

„איצט בין איך שענער פון אַלע אַנדערע בײמער, — האָט ער

געטראַכט, — איצט בין איך שענער פון אַלע ביימער אין וואַלד. קיי־נער פון זיי האָט ניט אַזעלכע גאָלדענע בלעטער, ווי איך.״

מיטאָגצייט איז אין וואַלד, פאַרביי דעם בוים, דורכגעגאַנגען אַ מענש מיט אַ טאַש איבער׳ן פּלייצע. ער האָט דערזען די גאָלדענע בלעטער און האָט זיך שטאַרק דערפרייט.

ער האָט זיך אָפּגעשטעלט, אַראָפּגענומען דעם טאַש, אַראָפּגע־פליקט די גאָלדענע בלעטער אַלע ביז איינעם, אַרייַנגעשאָטן זיי אין טאַש אַרייַן און איז אַוועקגעגאַנגען מיט זיי.

דער בוים האָט געציטערט די גאַנצע צייַט, וואָס מען האָט געפליקט זייַנע גאָלדענע בלעטער. און ווען ער איז געבליבן אַ הוי־לער, האָט ער אויסגערופן:

„איך וויל ניט מער קייַן גאָלדענע בלעטער. מענשן וועלן זי־כער ווידער קומען און אַוועקנעמען זיי. איך וויל האָבן גלעזערנע בלעטער.״

בייַנאַכט איז דער בוים אייַנגעשלאָפן. און ווען ער האָט זיך אויפגעכאַפּט אין דער פרי — ערשט אַלע זייַנע צווייַגן זייַנען באַ־דעקט מיט גלעזערנע בלעטער.

די בלעטער האָבן געשייַנט אויף דער זון און זייַנען געווען זייער שיין. קיין אַנדער בוים האָט ניט געהאַט אַזעלכע שיינע בלע־טער. און אונזער בוים איז געווען צופרידן.

אָבער מיטאָגצײַט האָט זיך אויפגעהויבן אַ שטאַרקער ווינט, אַ שטורעמווינט. ער האָט געבלאָזן און געטרײַסלט דעם בוים. די גלעזערנע בלעטער פון בוים זײַנען אַלע אַראָפּגעפאַלן און האָבן זיך צעבראָכן.

דער בוים איז ווידער געבליבן הויל, אָן בלעטער. ער איז געווען זייער טרויעריק. און ער האָט בײַ זיך געטראַכט:

„איך וואָלט בעסער געווען צופרידן, ווען איך וואָלט געהאַט אײַנפאַכע גרינע בלעטער, אַזוי ווי אַלע אַנדערע בײַמער אין וואַלד.“

בײַנאַכט איז דער בוים אײַנגעשלאָפן. און ווען ער האָט זיך אויפגעכאַפּט אין דער פרי, האָט ער געזען, אַז ער איז באַדעקט מיט געוויינלאַכע גרינע בלעטער, אַזוי ווי די אַנדערע בײַמער אין וואַלד.

דער בוים איז געווען צופרידן מיט די גרינע בלעטער.

אָבער מיטאָגצײַט איז פאַרבײַ דעם בוים דורכגעגאַנגען אַ ציג. די ציג איז געווען זייער הונגעריק, האָט זי אָפּגעגעסן אַלע בלעטער פונ׳ם בוים. און דער בוים איז ווידער געבליבן הויל.

דעמאָלט האָט דער בוים געטראַכט בײַ זיך:

„איך דאַרף ניט האָבן קײַן בלעטער: ניט קײַן גילדערנע, ניט קײַן גלעזערנע און ניט קײַן אײַנפאַכע גרינע. דער מענש וועט זיי נאָך ווידער אַראָפּפליקן, אָדער דער ווינט וועט זיי אַראָפּטרײַסלען, אָדער אַ ציג וועט זיי אָפּעסן. איך וויל בעסער מײַנע אייגענע נאָדלען.“

בײַנאַכט איז דער בוים אײַנגעשלאָפן. און ווען ער האָט זיך אויפגעכאַפּט אין דער פרי, איז ער אַזוי ווי אַמאָל געווען באַדעקט מיט גרינע נאָדלען.

און דער טענענבוים איז איצט געווען צופרידן און גליקלאַך.

דער פוקס און דער וואָלף.

1.

דער וואָלף האָט באַגעגנט דעם פוקס און געזאָגט צו אים:

— איך וועל דיך צערײַסן, פוקס! — איך בין זייער הונגעריק.

ענטפערט אים דער פוקס:

— נאַר אײנער! אויב דו ווילסט עסן, טאָ קום מיט מיר, וועל איך דיר געבן אַ מאָלצײַט, וואָס דעם קײסערס מ א כ ל י ם קענען זיך צו אים ניט גלײַכן. הײַנט איז דאָך פרײַטאָג, און די אידן גרייטן אָן אויף ש ב ת געריכטן, וואָס בײַ קײנעם איז ניטאָ זייער גלײַכן. קום זשע, מיר וועלן זיי העלפן מאַכן ש ב ת, וועלן זיי אונז אויך מ כ ב ד זײַן מיט געפילטע פיש, מיט געדעמפּטע פלייש און מיט אַנדערע געריכטן, וואָס דו האָסט דאָס אויף דײַן לעבן נאָך קײנמאָל ניט געגעסן.

זײַנען זיי ביידע אַוועק און זײַנען געקומען צו אַ הויף. דער פוקס איז אַרײַנגעשפּרונגען אין הויף אַרײַן און האָט געזאָגט:

— איך וועל, ברודערל, בלײַבן דאָ איצט קלײַבן שפּענער פאַר דער באַלעבאָסטע. און דו גיי איר אַנטקעגן און העלף איר ברענגען אַהיים די פיש און דאָס פלייש, וואָס זי האָט אײַנגעקויפט אין מאַרק אויף ש ב ת.

דער וואָלף האָט זיך געלאָזט גיין אין מאַרק אַרײַן. ווי מען האָט אים נאָר דערזען אין גאַס, זײַנען זיך אַלע אידן צונויפגעלאָפן מיט שטעקנס, קאָטשערעס, לאָפּעטעס און העק און האָבן אים צע־שלאָגן און צעבײַלט. קוים אַ לעבעדיקן האָט זיך אים אײַנגעגעבן אַרויסצורײַסן זיך און אַנטלויפן.

דערווײַל איז דער פוקס אַרײַן אין שטאַל, האָט זיך אויסגע־קליבן אַ פעטע גאַנז און אַוועקגעטראָגן זי צו זיך אין נאָרע. ער האָט זיך אָנגעגעסן צו זאַט, זיך גוט אויסגעגענעצט און געזאָגט:

— די אידן האָבן שוין געוויס אײַנגעזאַלצן די פעל פון מײַן

פריינד. איך האָף, עס וועט פון איר אַרויסקומען אַ גוטער פּעלץ. איך וועל זיך מיר צושפּאָרן אַ דרימל טאָן.

ער איז אַוועק און זיך געלייגט שלאָפן.

2.

דער פוקס איז נאָך ניט אַנטדרימעלט געוואָרן, ווי דער וואָלף איז אויסגעוואַקסן פאַר אים ווי פון אונטער דער ערד. ער שטייט און וואַיעט פון ווייטיק און הונגער.

— וואָס מאַכסטו, ברודערל מיינער! — רופט זיך אָפּ דער פוקס. — דו האָסט זיך אָנגעגעסן מיט די ש ב ת'דיקע געריכטן און איצט זינגסטו.

— אַ, דו אומפאַרשעמטער ליגנער! — האָט געוואַיעט דער וואָלף: — קלעפּ האָב איך געקראָגן, ניט קיין עסן!... דו ביסט זיך אַוועק אַהער שלאָפן, און מיך האָסטו אין שטאָט געלאָזן, און דאָרט האָט מען מיך צעשלאָגן און צעביילט גאָר אומזיסט און אומנישט; קוים וואָס די נ ש מ ה האַלט זיך אין מיר.

„און איצט וויל איך פון קיין זאַך ניט וויסן! — האָט דער וואָלף אויסגעשריען: — עסן וויל איך. און אויב דו וועסט מיר ניט געבן, וועל איך דיך אויפפרעסן!“

— צי דען ביסטו נאָך הונגעריק, מיין טייערער? — האָט דער פוקס פאַרוואונדערט געפרעגט. — איך האָב דאָס גאָר ניט געוואוסט. לייג זיך דאָ צו, טייערינקער! איך וועל גיין דיר ברענגען עסן צו זאַט.

— איך גלויב דיר ניט, ליגנער! — האָט אויסגעשריען דער וואָלף: — אויב דו וועסט מיר ניט געבן קיין פליייש צום עסן, וועל איך דיך אויפעסן!

3.

זיי זיינען ביידע אַרוים פון נאָרע. דער פוקס איז געלאָפן פאָרויס. ער האָט זיך געטראַכט: „לאָמיך אַנטלויפן און זיך באַהאַלטן פון דעם ג ז ל ן, וואָס וויל מיר דאָס לעבן נעמען“. נאָר דער וואָלף

איז ניט אָפּגעטראָטן פון אים און איז אים נאָכגעלאָפן טריט אין טרים.

אַ גאַנצן טאָג איז דער פוקס געלאָפן איבער בערג און טאָלן, וועלדער און פעלדער, און דער וואָלף נאָך אים מיט אַן אָפן מויל. ער האָט געקריצט מיט די ציינער און שרעקלאַך געוואָיעט. אין אָוונט זיינען זיי געקומען אין אַ דאָרף. דאָרט איז געווען אַ ברונעז, אויפ׳ן ברונען אַ ראָד, אויפ׳ן ראָד — אַ שטריק מיט צוויי עמערס; אַז מען לאָזט איין עמער אַראָפּ, גייט דער צווייטער אַרויף. רופט זיך אָפּ דער פוקס צום וואָלף: „קום נאָר אַהער, ברודערל! זעסט, אַז מען זוכט, געפינט מען! אָט אין דעם ברונען איז צוגעגרייט דער מאָל-צייט, וואָס איך האָב דיר געזאָגט.“

דער וואָלף איז צוגעגאַנגען. דער פוקס האָט אים אָנגעוויזן אויף דער לבנה, וואָס האָט זיך אָפּגעשפּיגלט אין דעם וואסער פון ברונען און האָט אויסגעזען ווי אַ קיילאַכדיקער קעז, און האָט צו אים געזאָגט:

— זיי נאָר אַזוי גוט, מיין פריינד, און נעם, עס פון אָט דעם קעז, פיל דיין האַרץ געלוסט, און זאָל דיר וואויל באַקומען.

נאָר דער וואָלף איז שוין איצט געווען פאָרזיכטיקער און האָט געזאָגט צום פוקס:

— גיי דו פריער, און איך וועל גיין נאָך דיר.

דער פוקס האָט זיך אַריינגעזעצט אין עמער און האָט זיך אַראָפּגעלאָזן אונטן, און דער אונטערשטער עמער איז אַרויף אויבן. דער פוקס האָט פון ברונען אַרויסגעשריען:

— אָט איז אויך פאַר דיר, מיין טייערער, אַן עמער! זעץ זיך און לאָז זיך אַראָפּ! דער קעז איז פעט, ווי פוטער, און זיס, ווי האָניק.

דער וואָלף איז גיך אַריינגעשפּרונגען אין עמער; מיט זיין שווערן גוף האָט ער אַראָפּגעצויגן דעם עמער אין דער טיפעניש פון ברונען און אַרויפגעצויגן דעם עמער מיט׳ן פוקס אויבן.

— און איצט זיץ זיך דאָרטן! — האָט אויסגעשריען דער פוקס און איז אַנטלאָפן געוואָרן.

דער וואָלף און דער מענש.

1.

איינמאָל האָט אַ פוקס באַגעגנט אַ וואָלף. דאָס איז געווען טיף אין וואַלד.

פרעגט דער פוקס: „האָסטו, וואָלף, ווען עס איז געזען אַ מענשן?“

— ניין; — האָט דער וואָלף געענטפערט; — נאָר איך האָב געהערט, אַז עס איז דאָ אַזאַ באַשעפעניש. ער האָט נאָר צוויי פיס, און ער קען דעריבער זיכער ניט פיל אויפטאָן.

— ער קאָן שוין גראָד טאָן אַלצדינג. — האָט דער פוקס אויסגערופן. — און דער איינציקער מיטל אויסצוקומען מיט דעם מענשן איז דורך כיטרעקייט, אַזוי ווי איך טו.

— און איך האַלט זייער ווייניק פון כיטרעקייט, — האָט דער וואָלף געזאָגט, — אַז איך וועל אַמאָל באַגעגענען אַ מענשן, וועל איך אויף אים גלייך אָנפאַלן.

— טו ווי דיר געפעלט. — האָט דער פוקס געזאָגט. — אויב דו ווילסט, קאָנסטו מאָרגן גיין מיט מיר, וועל איך דיר ווייזן אַ מענשן.

— זייער פיין. — האָט דער וואָלף צוגעשטימט. און אויף מאָרגן גאַנץ פרי איז דער וואָלף געקומען אויפ'ן זעלבן פּלאַץ.

דער פוקס איז שוין דאָרטן געווען. ער האָט אַוועקגעפירט דעם וואָלף צו אַ וועג ביים ברעג וואַלד.

יעדן טאָג פלעגן אויף דעם וועג דורכגיין מענער, פרויען און קינדער.

— איצט ליג דאָ שטיל. — האָט דער פוקס געזאָגט. — באַלד וועסטו זען אַ מענשן.

2.

דער ערשטער, וואָס איז דורכגעגאַנגען אויפ'ן וועג, איז געווען אַן אַלטער אויסגעדינטער סאָלדאַט. ער האָט אין קריג פאַרלאָרן איינע פון זיינע הענט.

דער וואָלף האָט אים דערזען און געפרעגט: „איז דאָס אַ מענש?“

— ניין, — האָט געענטפערט דער פוקס, — דאָס איז נאָר אַ געוועזענער מענש.

נאָכדעם איז פאַרבייגעגאַנגען אַ אינגל. ער האָט געטראָגן זיינע ביכער אונטער'ן אָרעם, ער איז געגאַנגען אין שול.

דער וואָלף האָט אים דערזען און געפרעגט: „איז דאָס אַ מענש?“

— ניין, — האָט געענטפערט דער פוקס, — ער וועט ערשט אַמאָל זיין אַ מענש.

אין אַ ווײַלע אַרום האָט זיך באַוויזן אויפ'ן וועג אַ יעגער. ער האָט געהאַלטן זיין ביקס אויפ'ן אַקסל. אויף איין זייט איז ביי אים געהאַנגען אַ האַרן מיט שראָט און אויף דער אַנדערער — אַ לאַנג מעסער.

דער פוקס האָט אים דער ערשטער דערזען און געזאָגט צום וואָלף:

— זעסט, אָט קומט אָן אַ מענש!

— אַזוי? זייער פיין. — האָט דער וואָלף געזאָגט.

— אויב דו ווילסט, קאָנסטו אויף אים אָנפאַלן, ווען ער גייט פאַרביי. — האָט דער פוקס געזאָגט. — אָבער איך מוז לויפן אַהיים.

דער וואָלף האָט גלייך אַ שפּרונג געטאָן אויפ'ן יעגער.

דער יעגער איז אָפּגעשפּרונגען אויף אַ זייט. ער האָט אַ טראַכט געטאָן: „אַ שאָד, וואָס איך האָב אָנגעלאָדן די ביקס מיט שראָט און ניט מיט אַ קויל“.

ער האָט זיך אָבער צוגעצילט און אויסגעשאָסן דעם וואָלף אין קאָפּ אַריין.

דער וואָלף האָט אָנגעהויבן וואויען פון ווייטיק. ער האָט זיך אָבער באַלד צוגעגרייט נאָך אַמאָל אַ שפּרונג צו טאָן.

דער יעגער האָט ווידער אויסגעשאָסן.

דער וואָלף האָט דערפילט דעם שטאָך פון דעם שאָס אין זיין

אַקסל. אָבער ער האָט ניט געקוקט אויפ'ן וויִטיק און האָט זיך אַ לאָז געטאָן אויפ'ן יעגער.

דעמאָלט האָט דער יעגער אַרויסגענומען זײַן לאַנג מעסער. און ער האָט געגעבן דעם וואָלף אַזאַ שאַרפן שניט, אַז יענער האָט באַשלאָסן באַלד אויפצוגעבן דעם קאַמף און איז גלײַך אַנטלאָפן געוואָרן.

3.

דער וואָלף איז אַנטלאָפן געוואָרן טיף אין וואַלד אַרײַן. ער האָט זיך קײַן אײן מאָל ניט אָפּגעשטעלט אַ קוק צו טאָן אויף הינטער.

ער איז געווען ניט שטאַרק פאַרוואונדעט; נאָר ער האָט זיך געשראָקן פאַר'ן מענשן.

ער איז געלאָפן און געלאָפן, ביז ער האָט זיך אָפּגעשטעלט בײַ אַ בוים אָפּרוען אַ ביסל.

און באַלד איז בײַם בוים אויך געווען דער פוקס.

— נו, ברודער וואָלף, — האָט ער געפרעגט, — ווי געפעלט דיר דער מענש? דו זעסט אוים אַזוי, ווי דו וואָלסט זיך מיט אים געהאַט באַגעגנט.

— ע, ער איז גאָר ניט שטאַרק, — האָט דער וואָלף געזאָגט, — יעדער אײנער קאָן דאָס גלײַך באַמערקן. נאָר ער באַגײט זיך עפּעס אַזוי מאָדנע, און צוליב דעם בין איך אַנטלאָפן פון אים.

„צוערשט האָט ער אַראָפּגענומען אַ שטעקן פון זײַן אַקסל און האָט אין אים אַרײַנגעבלאָזן; זײַנען פון שטעקן אַרויסגעפלויגן עפּעס קלײנטשינקע זאַכן אַזעלכע און האָבן מיר אַ קלאַפּ געטאָן איבער מײַן געזיכט. זײ האָבן געשטאָכן ווי דערנער.

„איך האָב אַ שפּרונג געטאָן אויף אים, האָט ער נאָך אַמאָל אַ בלאָז געטאָן אין זײַן שטעקן. איז אַ גאַנצער פּאַק הײסע שטײנדלאַך באַפאַלן מײַנע אויערן.

„נאָכדעם האָט ער אַרויסגענומען אַ שאַרפן בײן פון זײַן קערפּער און האָט מיר אַ קלאַפּ געגעבן איבער דער נאָז.

„וואָס האָב איך געקענט טאָן? בין איך אַנטלאָפן געוואָרן".

— נו יאָ, — האָט דער פוקס געזאָגט, — דו קענסט ריידן זייער שיין, אָבער אַ העלד ביסטו ניט קיין גרעסערער ווי יעדער אַנדערער פון אונז.

שימעלע נאַר.

שימעלע איז געווען זייער אַ נאַרישער אינגל. זיינע חברים פלעגן פון אים לאַכן; און זיינע עלטערן פלעגט זייער שטאַרק פאַר־דריסן, וואָס שימעלע איז אַזוי נאַריש. אין שטאָט האָט ער געהאַט אַ צונאָמען „שימעלע שלימאַזל“. און אַז ער פלעגט גיין אין גאַס, פלעגן אַלע אויף אים טייטלען מיט די פינגער און זאָגן: „אָט דאָס גייט ער, שימעלע שלימאַזל“.

איבערהויפּט האָט זיין מוטער געהאַט פון אים זייער פיל פאַר־דראָס, ווייל אַלץ, וואָס זי פלעגט אים הייסן טאָן, פלעגט ער טאָן פונקט פאַרקערט. ניט ווייל ער האָט געוואָלט טאָן פאַרקערט, נאָר ווייל ער איז געווען נאַריש און האָט ביי זיין בעסטן ווילן ניט פאַר־שטאַנען צו טאָן אַ זאַך ריכטיק, ווי מען הייסט אים.

איינמאָל האָט דער שניידער געבראַכט פאַר שימעלען אַ נייעם אַנצוג. די מוטער האָט אַ קוק געטאָן אויף שימעלען און געזען, אַז דער אַנצוג פּאַסט אים זייער גוט; האָט זי אים אַרומגענומען מיט ליבשאַפט און געזאָגט:

„טראָג געזונט, מיין קינד! מיר זאָלן דערלעבן דיר צו נייען חתונה־קליידער“.

שימעלע האָט זיין מוטער אפילו קיין דאַנק ניט געזאָגט; אָבער ער האָט אירע ווערטער גוט אַריינגענומען אין קאָפּ און זיך באַמיט זיי צו געדענקען.

אין עטלאַכע וואָכן אַרום האָט די מוטער באַקומען אַ ניי קלייד. שימעלע האָט אַ קוק געטאָן אויף זיין מוטער איז איר ניי קלייד און זיך דערמאָנט, אַז ער דאַרף איר עפּעס זאָגן.

„טראָג געזונט, מאַמע“! — האָט ער געזאָגט. — „מיר זאָלן דערלעבן דיר צו נייען חתונה־קליידער“

— „דו נאַרישער אינגל!“ — האָט די מוטער אויסגערופן. — „איך וויל ניט חתונה האָבן נאָך אַמאָל. איך וויל, אַז דיין פאָטער זאָל לעבן און לעבן זייער לאַנג“.

„טאָ וואָס דאַרף מען זאָגן אַז מען זעט אַ מענשן אין נייע קליידער?“ — האָט שימעלע געפרעגט.

— „מען זאָגט: פאַרניצט געזונטערהייט“. — האָט די מוטער אים געלערנט.

אַ טאָג שפּעטער האָט שימעלע געזען, ווי אַ מענש טראָגט תכריכים (טויטן־קליידער) פאַר אַ טויטן.

„פאַרניצט עס געזונטערהייט“. — האָט שימעלע צו אים געזאָגט.

דער מאַן איז געוואָרן בייז; האָט ער געכאַפּט שימעלען און אים גוט אָנגעשלאָגן.

שימעלע איז געקומען אַהיים אַ וויינענדיקער און האָט דערציילט, וואָס מיט אים איז געשען, און ווי דער מאַן האָט אים געשלאָגן.

„האָסט ניט גוט געטאָן, מיין קינד!“ — האָט די מוטער אים פירגעהאַלטן. — „האָסט געדאַרפט גיין אין הויז פון דעם פאַרשטאָרבענעם און זאָגן: „זאָל ער האָבן אַ ליכטיקן גן־עדן!“

שימעלע האָט עס גוט אַריינגענומען אין קאָפּ. און כדי די ווערטער ניט צו פאַרגעסן פלעגט ער שטענדיק אַרומגיין און זאָגן צו זיך: „זאָל ער האָבן אַ ליכטיקן גן־עדן! זאָל ער האָבן אַ ליכטיקן גן־עדן!“

אַ וואָך שפּעטער האָט אים זיין מוטער גענומען אין אַ הויז, וואו עס איז געבאָרן געוואָרן אַ אינגעלע. ווי נאָר שימעלע האָט אַ קוק געטאָן אויף דעם ניי־געבוירענעם אינגעלע, האָט ער געזאָגט:

„זאָל ער האָבן אַ ליכטיקן גן־עדן!“

די אידן, וואָס זיינען געוועז דערביי, האָבן אים געוואָלט אָנ-

רייסן אַן אויער; אָבער זיין מוטער האָט אים שנעל גענומען פאַר׳ן הענטל און אים אַרויסגעפירט פון דאָרט.

„דו נאַרישער שימעלע!“ — האָט די מוטער געשריען אויף אים. — „שטענדיק זאָגסטו ניט די ריכטיקע זאַך אויף׳ן ריכטיקן אָרט“.

— „וואָס דען האָב איך געזאָלט זאָגן?“ — האָט שימעלע געפרעגט.

„האָסט געדאַרפט זאָגן“: — האָט די מוטער דערקלערט: — „ה ל ו ו א י זאָלן מיר אָפט גיין איינע צו די אַנדערע אויף אַזעלכע ש מ ח ו ת“.

— „איך וועל דאָס געדענקען, מאַמע!“ — האָט שימעלע פאַר־שפּראָכן. — „מער וועל איך שוין אַזאַ ט ע ו ת ניט מאַכן“.

די זעלבע וואָך איז אין שטאָט געווען אַ ש ר פ ה. שימעלע איז אויך געלאָפן זען דאָס פייער. ווען ער איז אַהין געקומען האָט ער געזאָגט צו די מענשן:

„ה ל ו ו א י זאָלן מיר אָפט גיין איינע צו די אַנדערע אויף אַזעלכע ש מ ח ו ת!“

די פייערלייט האָבן דאָס דערהערט, האָבן זיי אים אָפּגעגאָסן מיט וואַסער. שימעלע איז געקומען אַהיים נאַס ווי אַ האָן. ער האָט דערציילט זיין מוטער, וואָס מיט אים איז געשען, און זיך באַקלאָגט:

„איך זאָג שטענדיק, ווי דו לערנסט מיך, אָבער די מענשן גע־פעלט דאָס ניט“.

— „דאָס איז — ווייל דו זאָגסט ניט די ווערטער אין דעם ריכטיקן אָרט.“ — האָט די מוטער דערקלערט.

„וואָס דען האָב איך געזאָלט זאָגן?“ — האָט שימעלע גע־פרעגט.

— „ווי דו האָסט געזען דאָס פייער, האָסטו געדאַרפט לויפן איבער די גאַסן און שרייען: „עס ברענט, מענשן, ראַטעוועט!“

שימעלע איז אַרומגעגאַנגען און האָט איבערגעזאָגט די דאָ־זיקע ווערטער צו זיך אַ ס ך מאָל, ביז ער איז געווען זיכער, אַז ער וועט זיי ניט פאַרגעסן.

פרײַטאג אין אָוונט, אַז שימעלעס מוטער האָט אָנגעצונדן שבת-ליכט, איז שימעלע אַרויס אין גאַס און געמאַכט אַ געשרײַ:
„עס ברענט! מענשן, ראַטעוועט!“

עס זײַנען אָנגעלאָפן פיל מענשן, און די פײַערלײַט זײַנען אויך געקומען, און ווען זײ האָבן געזען, אַז שימעלע האָט זײ אָפּגענאַרט, האָבן זײ אים געוואָלט באַשטראָפן. אָבער זײַן מוטער האָט אים צו־גענומען און באַהאַלטן.

„וואָס ווערט פון דיר זײַן?“ — האָט די מוטער געזאָגט צו שימעלען. — „דו וואַקסט אַזאַ געפערלאַכער נאַר; עס איז דאָך פון דיר גאָרניט אויסצוהאַלטן. עס איז שוין בעסער, אַז דו זאָלסט שווײַגן. אַז אַ נאַר שווײַגט, קען מען מײנען, אַז ער איז אַ קלוגער. זאָלסט בעסער אינגאַנצן שווײַגן“.

איצט האָט זיך שימעלע גוט אַרײַנגענומען אין קאָפּ מער גאָר־ניט צו זאָגן, נאָר שווײַגן. עס מאַכט ניט, וואָס עס ווערט פּאַסירן.

אײנמאָל, אַז שימעלע האָט זיך געשפּילט מיט זײַן קלײנעם ברו־דערל אין גאַס, איז דאָס ברודערל אַרײַנגעפאַלן אין אַ זומפּ און איז דאָרט געבליבן שטעקן ביז׳ן האַלז. שימעלע האָט אים פּרובירט אַרויסשלעפּן, אָבער זעענדיק, אַז ער קען ניט, האָט ער אים דאָרט געלאָזט שטעקן און איז געקומען אַהײם אַלײן. ווען די מוטער האָט אים געפרעגט, וואו דער ברודערל איז, האָט שימעלע געענטפערט, אַז ער שטעקט אין אַ זומפּ.

די מוטער איז אַוועק אים אַרויסנעמען. זי האָט אים לאַנג געדאַרפט אַרומוואַשן, ביז זי האָט אים רײן געמאַכט. נאָכדעם האָט זי געפרעגט שימעלען:

„אַז דו האָסט אים ניט געקענט אַרויסנעמען, וואָרום האָסטו ניט געמאַכט אַ געשרײ, מענשן זאָלן קומען ראַטעווען?“

— „דו האָסט דאָך מיר פאַרזאָגט, אַז איך זאָל בעסער שווײַגן,“ — האָט שימעלע געענטפערט, — „האָב איך געשוויגן“.

„אַן אומגליק!“ — האָט די מוטער אויסגערופן. — „אַ נאַר, אַז ער שווײַגט, זעט מען אויך, וואָס פאַר אַ נאַר ער איז!“

דער שטערנבער.

א.

פארציַיטן, שוין זייער לאַנג צוריק, איז געוואָרן אויף דער ערד אַ גרויס טריקעניש. אַלע וואַסערן — אַלע טייַכן, אַלע רעזערוואוארן, אַלע ברונעמס — זיַינען אינגאַנצן אויסגעטריקנט געוואָרן. און פאַרוועלקט זיַינען געוואָרן אַלע ביימער און ביימעלאַך און בלומען און גרעזער. און מענשן און אַנדערע לעבעדיקע באַשעפענישן זיַינען געשטאָרבן פון דאָרשט.

איז אַמאָל פון אַ הויז אַרויסגעגאַנגען אַ מיידעלע מיט אַ קריגל אין האַנט — זוכן ערגעץ וואַסער פאַר איר קראַנקער מוטער. האָט זי אָבער אין ערגעץ קיין טראָפּן וואַסער נישט געפונען. און שרעקלאַך מיד איז זי שוין געווען, האָט זי זיך געלייגט אויפ'ן פעלד אינ'ם אויסגעטריקנטן גראָז און איז פון מידקייט אַנטשלאָפן געוואָרן.

דאָס מיידעלע איז לאַנג געשלאָפן. און אַז זי האָט זיך אויפגעכאַפּט, האָט זי אַ כאַפּ געטאָן דאָס קריגל און... שיר נישט פאַרגאָסן דאָס וואַסער פון אים: אַזוי פול איז עס געווען מיט גוט קלאָר וואַסער. האָט זיך דאָס מיידעלע דערפרייט און זיך שוין געוואָלט אָנטרינקען מיט'ן פרישן וואַסער. נאָר זי האָט זיך באַלד דערמאָנט, אַז עס וועט נאָך דערנאָך פעלן פאַר דער מוטער. האָט זי שוין נית געטרונקען און איז אַהיים געלאָפן מיט'ן קריגל.

זי איז אַזוי געשווינט געלאָפן, אַז זי האָט נישט באַמערקט אויפ'ן וועג אַ הינטל ביי אירע פיס. זי האָט זיך דערויף אָנגעשלאָגן און אַראָפּגעלאָזט דאָס קריגל. דאָס הינטל האָט אַ וויינענדיקן קוויטש אַרויסגעלאָזט, און דאָס מיידעלע האָט זיך געכאַפּט פאַר'ן קריגל.

זי האָט געמיינט, אַז דאָס וואַסער פון קריגל איז שוין פאַרגאָסן. נאָר ניין, — דאָס קריגל איז אויף דער ערד געשטאַנען, און קיין איין טראָפּן וואַסער איז פון אים נישט פאַרגאָסן געוואָרן. האָט

דאָס מײדעלע אָנגעגאָסן אַ ביסעלע וואַסער אויף דער האַנט און גע־געבן דעם הינטעלע. דאָס הינטעלע האָט געלעקט און זיך געפרײט.

ב.

דאָס מײדעלע האָט ווידער גענומען דאָס קריגל אין האַנט, — ערשט עס איז פון אַ הילצערן קריגל געוואָרן אַ זילבערנס.

לויפט דאָס מײדעלע אַהײם און דערלאַנגט דער מוטער דאָס קריגל מיט וואַסער. זאָגט איר די מוטער: „איך בין אַזוי שוואַך, מײַן ליב קינד, אַז איך וועל שוין סײַ ווי מער ניט לעבן; נעם דו בעסער און טרינק אַלײן“. און אין דער מינוט איז פון'ם זילבערנעם קריגל געוואָרן אַ גאָלדנס.

אָבער דאָס מײדעלע איז שוין אַזוי פאַר'חלש'ט געווען פון דאָרשט, אַז זי האָט זיך מער ניט געקאָנט אײַנהאַלטן און שוין גע־וואָלט נעמען דאָס קריגל צום מויל און טרינקען. נאָר פונקט אין דער מינוט עפנט זיך די טיר, און עס קומט אַרײַן אַן אַלטער מאַן און בעט, מען זאָל אים געבן אַ טרונק. האָט דאָס מײדעלע פאַרשטיקט אין זיך דעם דאָרשט און דערלאַנגט דעם אַלטן מאַן דאָס קריגל וואַסער. און דאָ זײַנען פון קריגל פּלוצלונג אַרויסגעשפּרונגען זיבן גרויסע בריליאַנטן, און עס האָט אַרויסגעשלאָגן אַ גאַנצער שטראָם מיט פריש וואַסער.

און די בריליאַנטן האָבן זיך אויפגעהויבן אַלץ העכער און העכער ביז צום הימל, און פון זײ איז געוואָרן דער גרויסער „שטערנ־בער“, וואָס מען זעט בײַנאַכט צווישן די שטערן אויפ'ן הימל.

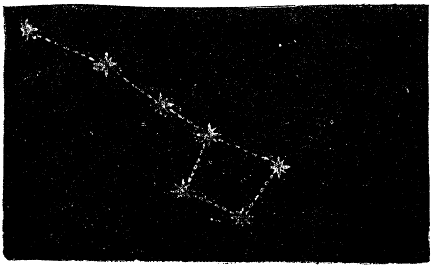

דרײַ אײַנפֿאַלן.

א.

אײַנער אַ איד, אַ ליטװישער און אַ פֿאַרמעגלאַכער מאַן, האָט אַ צײַט פֿאַרבראַכט אין דער פֿרעמד. פּלוצלונג איז ער דאָרט פֿאַרשלאָפֿט געװאָרן און געהאַלטן בײַם שטאַרבן. פֿאַר׳ן טויט רופֿט ער צו זיך דעם בעל־אכסניא, גיט אים איבער דאָס גאַנצע געלט זײַנס און זאָגט אים אַזױ:

— אויב מײַן זון, דער יורש, װעט אַראָפּקומען אַהער נאָכ׳ן געלט, זאָלסטו עס אים אַנדערש ניט אָפּגעבן, סײַדן ער װעט פֿריער באַװײַזן פֿאַר דיר דרײַ קלוגע אײַנפֿאַלן.

געשטאָרבן — באַגראָבן.

אין אַ צײַט אַרום קומט אַראָפּ דער זון. און אין שטעטל איז געװען אָפּגעמאַכט, אַז קײנער טאָר נישט אָנװײַזן אַ גאַסט, װאָס פֿרעגט זיך נאָך אויף עמיצן, װאו יענער װאױנט.

געקומען אין שטאָט, פֿרעגט זיך נאָך דער יורש: „װאו װאױנט דער און דער בעל־אכסניא?“ זאָגט אים קײנער ניט. דערזעט ער — אײנער טראָגט זיך אַרום אין מאַרק מיט אַ בינטל האָלץ. פֿרעגט ער:

— צום פֿאַרקויפֿן?

— יאָ. — ענטפֿערט דער טרעגער.

— נאַ זשע דיר לויט דעם פּרײַז פֿאַר׳ן האָלץ און טראָג עס אַװעק צו יענעם און יענעם! — און דערבײַ רופֿט דער גאַסט אָן דעם נאָמען פֿון יענעם בעל־אַכסניא.

גײט דער האָלצטרעגער פֿאָרויס און דער יורש נאָך אים, ביז זײ זײַנען געקומען אין הויף פֿונ׳ם הויז, װאָס דער יורש האָט באַדאַרפֿט.

— עי, דער און דער! קום נעם צו דײַן בינטל האָלץ! — רופֿט דער האָלצטרעגער דעם בעל־אכסניא.

— וואָס פאַר אַ האַלץ? — פרעגט יענער פאַרוואונדערט. — ווען האָב איך דיר געהייסן ברענגען האָלץ?

— געהייסן האָט אָט דער מאַן, וואָס גייט נאָך מיר! — זאָגט דער האַלצטרעגער.

ב.

גיט אָפּ דער באַלעבאָס דעם גאַסט „שלום“ און פירט אים אַריין צו זיך אין שטוב.

— ווער איז אַ יונגערמאַן? — פרעגט דער באַלעבאָס.

— איך בין — ענטפערט יענער — דער זון פון דעם מאַן, וואָס איז ביי דיר אין שטוב געשטאָרבן.

נעמט אים דער באַלעבאָס זייער שיין אויף און מאַכט פאַר אים אַ מאָלצייט. זעצט זיך אַרום טיש דאָס גאַנצע הויזגעזינד: דער באַלעבאָס, זיין פרוי, צוויי זין און צוויי טעכטער. דערלאַנגט מען צום טיש פינף געבראָטענע הינדלאַך. איז דער באַלעבאָס מכבד דעם גאַסט מיט טיילן.

קווענקלט זיך דער גאַסט. שטייט אָבער דער באַלעבאָס צו אים צו. טוט אים דער גאַסט צוליב און נעמט טיילן. לייגט ער אַוועק איין הינדל צווישן מאַן און ווייב, אַ צווייטס — צווישן די צוויי זין, אַ דריטס — צווישן די צוויי טעכטער און די לעצטע צוויי הינדלאַך לייגט ער פאַר זיך. עסט מען און מען מאַכט זיך ניט ווויסנדיק.

פאַרנאַכט ברענגט מען אַ געשטאָפּטע הון. שטייט דער באַלעבאָס ווידער צו צום גאַסט, ער זאָל זיין דער אויסטיילער. טוט יענער אים ווידער צוליב און טיילט דאָסמאָל איין אויף אַזאַ'ן אופן: דעם קאָפּ לייגט ער אַוועק פאַר'ן באַלעבאָס מיט דער באַלעבאָסטע, די צוויי פיסלאַך — פאַר די צוויי זין, די צוויי פליגלען — פאַר די צוויי טעכטער, און זיך נעמט ער דעם גאַנצן גוף פון דער הון.

ג.

דאָ האָט זיך שוין דער באַלעבאָס ניט געקאָנט איינהאַלטן און אים אַ פרעג געטאָן: „יונגערמאַן, האָט מיר קיין פאַריבל ניט. עפּעס

אַ משונה מין אויסטײַלן! איז טאַקע אין אײַערע ערטער אַזוי
דער מנהג?“

— ליבער באַלעבאָס! — האָט דער גאַסט געענטפערט. —
איר ווייסט דאָך, אַז איך האָב זיך בײַדע מאָל אָפּגעזאָגט פון אויס-
טײַלן, ווײַל אין דער אמת׳ן גערעדט, איז עס נישט מײַן זאַך. נאָר
פון דעסטוועגן געפין איך, אַז איך האָב בײַדע מאָל אויסגעטײַלט,
ווי געהעריק. דאָס ערשטע מאָל האָט מען געבראַכט פינף הינדלאַך.
נו, האָב איך געגעבן איין הינדעלע פאַר דיר און דײַן פרוי — האָבן
מיר אינאײנעם אַ דרײַער; דײַנע צוויי זין מיט אַ הינדל — ווידער
אַ דרײַער; דײַנע צוויי טעכטער מיט אַ הינדל — אַבעראַמאָל אַ
דרײַער. נו, און איך מיט צוויי הינדלאַך — אויך ניט מער ווי אַ
דרײַער. וואָס, האָב איך אפשר פאַרנומען אַ פרעמדן חלק?

הײַנט מיט דער געשטאָפּטער הון. דער קאָפּ קומט דיר און
דער באַלעבאָסטע: איר זײַט דאָך די קעפּ פון דער שטוב. די צוויי
פיס — דײַנע זין, ווײַל זיי זײַנען די זײַלן פונ׳ם הויז. די צוויי פליג-
לען — דײַנע טעכטער: מאָרגן האָבן זיי חתונה למזל, הייבן
זיי זיך אויף און פליען פון דאַנען אַוועק מיט זייערע מאַנען. איך
פאַר זיך האָב גענומען דעם גוף, וואָס איז ענלאַך צו אַ שיפל: מיט
אַ שיפל בין איך אַהער געקומען און מיט אַ שיפל פאַר איך אַוועק.
גיב זשע מיר, זײַ מוחל, אָפּ דאָס געלט, וואָס מײַן פאָטער האָט
בײַ דיר אײַנגעלייגט און לאָז מיך אָפּ.

נאָך די דרײַ אײַנפאַלן פונ׳ם יורש האָט דער באַלעבאָס ניט
גערעדט קיין וואָרט, אים באַלד אָפּגעגעבן זײַנס און אָפּגעלאָזט
בשלום אהיים.

רעטעניש און פראַגן.

אַ לײַלאַך געשפּרײט, אַרבעס געזײט, אַ טעלערל אין מיטן.

אַ ברעט ליגט אין וואַסער און ווערט ניט צעפּוילט.

וואָס מער מען נעמט פון דעם, אַלץ גרעסער ווערט דאָס.

אַזוי לאַנג ווי איך נעם ניט קײַן טרונק, קען איך ניט רעדן.

ווער האָט נאָך אויף זיכער קײנמאָל קײַן ליגן ניט געזאָגט?

וועלכער איד טראָגט דאָס גרעסטע היטל?

ב ש ע ת ער גײט, ליגט ער.

ווער האָט אויסגעטראַכט, אַז נאַראָנים האָבן ליב זיס?

ווערט געבאָרן פליענדיק, לעבט ליגנדיק און שטאַרבט לויפנדיק.

וואו זעט איר זיך גאַנץ אָפט, וואו איר זײַט קײנמאָל ניט געווען און קענט קײנמאָל ניט זײַן?

פיר ברידער לויפן אײנער נאָכ'ן אַנדערן און קענען זיך ניט כאַפּן.

דרײט זיך אַרום איבער'ן גאַנצן הויז און שטעלט זיך אין אַ ווינקעלע.

אַ לאַטע אויף אַ לאַטע און אָן אַ נאָט.

ס'קײַקלט זיך אַ פּעסעלע אין אַ שמאָלינק געסעלע און ווערט ניט צעבראָכן.

זומער טוט ער אָן דעם פּעלץ, ווינטער וואַרפט ער אַראָפּ דעם פּעלץ.

העבּרעיִאיש-אידישע ווערטער.

וואָס גייען אַריין אין דעם בוך פֿון זייט 62 אָן.

אַבטַליָון
אופֿן
אוצָר'ל
אַלֶף־בּית
אֶמֶת
אֶמֶת'ער
אַפילו
אֶפשָר
בּגָדים
בּחוּר
בּחורים
בּית־המִדרָש
בּכָבוד'ער
בּעל־אַכסַניא
בּשָלום
בּשַעַת
בּת־יחידָה
גזלָן

גַנב'ענען
גַן־עֵדן
דבורָה'לע
הַלְוַואי
הִלֵל
הַמֶלֶך
הֲנָאָה
זִכָּרון
זַלְמָן
זֶמֶר'ל
חָבֵר
חַבֵרים
חושֵד זײַן
חַזיר
חַזירים
חַיָה
חַיים

חָכָם
חַכָמים
חָכמָה
חֵלֶק
חֶסֶד
חַסָדים
חָשוּב'ער
חַתוּנָה
טובָה
טָעות
טַעֲנָה'ן (טײַנען)
יוסֵף
יורֵש
יורֶש'טע
יָם
ירוּשָה
ירוּשָלַיִם

כָּבוד
כְּדֵי
כּוחַ
כּוחות
כַּלבָּא־שָבוּעַ
כָּל־זמַן
כַּעַס
לבָנָה
לְמַזל
לסוף
לָשון
מַאכל (מײַכל)
מַאכָלים
(מײַכאָלים)
מורָא
מחַבֵּל
מכַבֵּד
מלַמֵד

מִנְהָג
מְנַשֶּׁה
מִסְחָר
מִסְתַּמָא
מַעֲשֶׂה (מײַסע)
מַעֲשׂוֹת (מײַסעס)
מַעֲשִׂים (מײַסים)
מְשׁוּנֶה
מַתָּנָה
מַתָּנוֹת
נְדָבָה
נְדָבוֹת

סוֹחֵר
סוֹחֲרִים
סְחוֹרָה
סְחוֹרוֹת
עֵדוּת
עוֹלָם
עֲקִיבָא
פָּנִים
פְּרוּטָה
פְּרוּטוֹת
פֵּרוֹת
צָרָה
קָרוֹב

רַב
רֶגַע
רָחֵל
רֵיחַ
רַעַשׁ
שְׁבָא
שַׁבָּת
שַׁבָּת'דִיק
שִׁיעוּר
שָׁלוֹם
שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ
שְׁלֹמֹה'לע
שֵׁם
שְׁמוּעָה

שֶׁמֶשׁ
שָׁעָה
שֵׂכֶל
שִׂמְחָה
שִׂמְחוֹת
שְׂרֵפָה
תְּבוּאָה
תּוֹרָה
תַּכְרִיכִים
תַּלְמִיד
תַּלְמִידִים
תָּמִיד
תַּעֲנוּג (טײַנוג)